

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra asijských studií

MAGISTERSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

Gramatická charakteristika jmen místa v čínštině

Grammatical Characteristics of Chinese Place Noun

OLOMOUC 2017 Václav Štefek

Vedoucí diplomové práce: doc. Mgr. David Uher, PhD.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně a uvedl veškeré použité
prameny a literaturu.

V Olomouci dne 17. 8. 2017

Podpis:.....

Anotace

Tato magisterská diplomová práce se zabývá analýzou zvláštní podkategorie substantiv - jmen místa v současné hovorové čínštině. Její teoretickou část představuje srovnávací analýza teoretických přístupů k této problematice z morfologické a syntaktické perspektivy. Jejím výstupem je taxativní výčet typů relevantních jazykových jednotek a identifikace jejich specifických syntaktických funkcí.

Předmětem analytické části je rozbor korpusu, obsahujícího přibližně 250 příkladových vět z *Učebního slovníku jazyka čínského* obsahujících jméno místa. Konstrukce korpusu a kategorizace jeho položek proběhla s ohledem na výsledky provedené komparační analýzy. Výzkumná část práce se kromě frekvenční analýzy výskytu jednotlivých strukturních typů jmen místa v korpusu zabývá zkoumáním konkrétních podob syntagmat se jmény místa. Těžištěm syntaktické analýzy je určování příslušnosti sledovaných jazykových jednotek k jednotlivým větným členům s přihlédnutím k prozodickým charakteristikám syntagmat. Zvláštní pozornost je věnována problematikým případům, které jsou příslušným způsobem okomentovány. Výsledkem je pak ucelená definice kategorie jmen místa.

Klíčová slova: moderní hovorová čínština, gramatika, syntax, substantivum, jméno místa.

Počet stran: 157

Počet znaků: 265 421

Počet titulů použité literatury: 24

Poděkování

Děkuji vedoucímu mé práce doc. Mgr. Davidu Uhrovi, PhD. za nasměrování při volbě tématu, výběru pramenů a cenné rady při vytváření konceptu práce.

Obsah

Seznam tabulek.....	7
Seznam zkratk a symbolů.....	8
Ediční poznámka.....	9
1. Úvod.....	10
1.1. Zaměření a cíle práce.....	10
1.2. Metodika a struktura textu.....	11
2. Srovnávací gramatická analýza jmen místa.....	13
2.1. Pozice jmen místa v morfologickém systému čínštiny.....	13
2.2. Jména místa v koncepcích významných lingvistů.....	14
2.2.1. Oldřich Švarný.....	15
2.2.2. Jaromír Vochala.....	20
2.2.3. A. A. Dragunov.....	24
2.2.4. Zhu Dexi.....	28
2.2.5. Zhao Yuanren.....	37
2.2.6. Yip Po-Ching a Don Rimmington.....	44
2.3. Morfologická klasifikace jmen místa.....	50
2.3.1. Klasifikace JM v koncepcích srovnávaných autorů.....	50
2.3.2. Strukturní a sémantické typy jmen místa.....	54
2.3.2.1. Toponyma.....	54
2.3.2.2. Pojmenování míst.....	55
2.3.2.3. Zájmena místa (lokativní zájmena).....	56
2.3.2.4. Lokativa.....	57
2.3.2.5. Substantivně-záložkový komplex.....	58
2.4. Syntaktické funkce jmen místa.....	59
2.4.1. Identifikace větných členů s funkční charakteristikou JM v koncepcích srovnávaných autorů.....	60
2.4.2. JM v jednotlivých syntaktických pozicích.....	63
2.4.2.1. JM v čele věty.....	63
2.4.2.2. JM v přímé prepozici vůči přísudkovému slovesu.....	65

2.4.2.3. JM v postpozici vůči přísudkovému slovesu.....	66
3. Gramatická analýza jmen místa v <i>Učebním slovníku jazyka čínského</i>	69
3.1. Metodika konstrukce korpusu.....	69
3.1.1. Členění korpusu.....	70
3.1.2. Výběr jednotek korpusu.....	71
3.2. Korpus.....	74
3.3. Zastoupení typů a pozic JM v korpusu.....	102
3.4. Morfologická analýza.....	104
3.4.1. Substantivně-záložkový komplex s jednoslabičnou záložkou (A.).....	105
3.4.2. Substantivně-záložkový komplex s dvouslabičnou záložkou (B.).....	110
3.4.3. Lokativa (C.).....	114
3.4.4. Zájmena místa /lokativní zájmena/ (D.).....	118
3.4.5. Toponyma a pojmenování míst (E.).....	121
3.5. Syntaktická analýza.....	127
3.5.1. Jméno místa v čele věty (lokativní podmět).....	127
3.5.2. Jméno místa v přímé preverbální pozici (určení místa).....	138
3.5.3. Jméno místa v postverbální pozici (lokativní předmět).....	143
4. Závěr.....	150
4.1. Syntetická definice jmen místa.....	150
4.2. Shrnutí.....	153
Abstract.....	155
Seznam literatury.....	156

Seznam tabulek

Tab.1: Klasifikace a terminologie kategorie JM v koncepcích srovnávaných autorů (1, 2)	51-52
Tab. 2: Syntaktické funkce JM v koncepcích srovnávaných autorů (1, 2)	60-61
Tab. 3: Zastoupení typů JM v korpusu podle syntaktických pozic	103
Tab. 4: Jednoslabičné záložky – četnosti dle prominence a pozice ve větě	106
Tab. 5: Dvouslabičné záložky – četnosti dle pozice ve větě	111
Tab. 6: Lokativa – četnosti dle pozice ve větě	114
Tab. 7: Zájmena místa – četnosti dle pozice ve větě	119
Tab. 8: Toponyma a pojmenování míst – typy a četnosti	122
Tab. 9: Typy přísudku ve větách s JM v iniciální pozici	128
Tab. 10: Pauza po JM v iniciální pozici – četnosti dle typu JM a počtu slabik ...	129-130
Tab. 11: Prepoziční slovesa s JM v pozici II. (AVL) – četnosti dle typu JM	139
Tab. 12: Lokativní předmět podle postpozičních sloves, délky přísudkového slovesa a typu JM	144

Seznam zkratk a symbolů

1sZ	jednoslabičná záložka
2sZ	dvouslabičná záložka
AVL	(adverbiální) určení místa
JM	jméno místa; jména místa
JČ	jméno času; jména času
LO	lokativní předmět (objekt)
LS	lokativní podmět (subjekt)
N	substantivum (jmenný výraz)
PoV	postpoziční sloveso
PrV	prepoziční sloveso
<i>UčebS</i>	<i>Učební slovník jazyka čínského</i>
V	přísudkové sloveso (verbum)
/K (n)/	odkaz na položku korpusu, označenou příslušným pořadovým číslem (n)

Ediční poznámka

K zápisu výrazů v čínštině je užito čínských znaků ve zjednodušené formě, a to i v těch případech, kdy v původních pramenech figurovaly v tradiční, nezjednodušené podobě. V teoretické části práce je vedle čínských znaků uveden i zápis v mezinárodní standardizované transkripci *pinyin*. Transkripce *pinyin* je užita i při zápisu čínských výrazů uvedených v použitých pramenech v ruské transkripci čínštiny, české standardní transkripci, Wade-Gilesově transkripci, transkripci fonetické, prozodické či jiné. Tónové značky jsou v transkripci uvedeny pouze v případech, kdy je obsahuje i zápis v citovaném zdroji. Ortografie v oblasti velkých a malých písmen a hranice slov (zejména zápis přípon a gramatických ukazatelů) v příkladech citovaných z excerpovaných pramenů se řídí územ autora zdroje. V analytické části práce (oddíl 3) včetně korpusu je při zápisu korpusových jednotek nebo jejich částí latinkou užito poslední verze prozodické transkripce čínštiny, jejíž pravidla obsahuje publikace Oldřicha Švarného a Davida Uhra *Prozodická gramatika čínštiny*.¹ Všechny přímé citace z čínsky, rusky a anglicky psaných zdrojů jsou uvedeny v překladu autora této práce.

---

¹ Švarný 2014: 10-13.

1. Úvod

1.1. Zaměření a cíle práce

Z hlediska typologické klasifikace jazyků patří čínština k jazykům s výraznými analytickými rysy² nebo též k jazykům izolujícím³. Spolu s dalšími jejími specifiky vede tento fakt k nutnosti zapojit při zkoumání morfologických struktur syntaktické hledisko v mnohem výraznější míře, než je to běžné v jazycích flektivních nebo aglutinačních.

Vydělení slovnědruhových kategorií *jmen místa* a *jmen času* z obecnější kategorie podstatných jmen v čínštině⁴ je jedním z nejvýraznějších specifík morfologického systému čínštiny. Na první pohled bychom za hlavní, a možná i jediný důvod tohoto vydělení mohli považovat sémantický charakter těchto jazykových jednotek, nicméně při bližší strukturně-funkční analýze zjistíme, že je třeba tento důvod hledat právě v rovině syntaktické. Ačkoli v sémantickém plánu plní tyto jednotky nejčastěji roli, která v našich jazycích náleží místním a časovým příslovcím, jejich syntaktické funkce, tj. poziční charakteristiky v čínské větě, jim přisuzují jednoznačně substantivní charakter, ovšem s jistými specifiky odlišujícími je od „klasických“ podstatných jmen.

Tato práce si klade za cíl provést ucelenou analýzu jednoho ze zmíněných slovních druhů, respektive substantivních subkategorií, a sice *jmen místa* (处所词 *chusuoci*; dále JM). Jedná se o ne zcela homogenní skupinu jazykových jednotek, do které patří slova jako 这儿 *zhèr* – zde, 那里 *nàli* – tam, 低下 *dīxia* – dole/pod, 里面 *lǐmian* – uvnitř, 旁边 *pángbiān* – vedle, 中国 *zhōngguó* – Čína, 省 *shěng* – provincie atd.⁵ a do které zde řadíme i substantiva s významem místa se záložkami jakožto jednotky funkčně ekvivalentní uvedeným výrazům. Záměrem práce je shrnout a zhodnotit existující teoretické přístupy k této problematice a provést gramatickou analýzu souboru konkrétních větných jednotek obsahujících JM. Výsledkem analýzy bude taxativní typologický výčet morfologických forem JM a úplný popis jejich syntaktických funkcí, který bude možné pokládat za syntetickou definici kategorie JM. Přehledný a současně vyčerpávající popis problematiky JM totiž podle našeho názoru v odborné literatuře stále chybí. Navíc se v této otázce setkáváme napříč pojetími

---

2 Sapir 1924: 127.

3 Švarný 2001: 66.

4 Švarný 2014: 33.

5 Švarný 2014: 33.

různých autorů se značnou terminologickou a koncepční nejednotností.

1.2. Metodika a struktura textu

Úvodní, teoretická část práce (oddíl 2) se věnuje srovnávací gramatické analýze JM jako zvláštní substantivní kategorie a přístupů k problematice jejich syntaktických funkcí. Jako výchozí teoretický rámec gramatické analýzy slouží koncepce prof. Oldřicha Švarného. Širší náhled na celou problematiku pak umožní srovnání Švarného pojetí s přístupy jiných významných badatelů v oblasti gramatiky čínštiny. Komparace zahrnuje jak práce vzniklé v čínském (Zhu Dexi), tak i v ruském (A. A. Dragunov) či anglosaském prostředí (Zhao Yuanren; Yip a Rimmington). Výsledkem srovnání a kritického posouzení jednotlivých koncepcí spolu se zhodnocením funkčních odlišností JM a místních adverbii v češtině bude:

1. Úplný výčet strukturně-sémantických typů JM včetně přehledu terminologie užívané jednotlivými autory a z ní vycházejícího návrhu detailnější diferenciací kategorie JM. Zvláštní pozornost bude věnována pro čínštinu specifické problematice jazykových jednotek označovaných jako *záložky* či 方位词 *fangweici*.
2. Přehled syntaktických funkcí JM a shrnutí terminologie užívané jednotlivými autory k jejich popisu. Blíže prozkoumány zde budou i syntaktické vazby jmen místa v různých funkcích s jinými jazykovými jednotkami, zejména s *prepozičními a postpozičními slovesy* (Švarný), ale i s predikativními elementy.

Druhou, výzkumnou část práce představuje gramatická analýza jmen místa a syntagmat, v nichž vystupují. Jako zdroj analyzovaných dat zde slouží *Učební slovník jazyka čínského I – IV*.⁶ Datový korpus o objemu cca 250 větných jednotek obsahujících jména místa, sestavený z exemplifikačního materiálu obsaženého v této práci bude rozčleněn podle typu a syntaktických pozic JM s přihlédnutím k poznatkům získaným v rámci komparační analýzy.⁷

Cílem analýzy je:

1. Získání informací o kvantitativních parametrech distribuce různých typů a kombinací

---

6 Švarný 1998-200 (dále *UčebS*).

7 Podrobněji k metodice konstrukce korpusu a analýzy dat viz kap. 3.1.

sledovaných jazykových jednotek v korpusu z morfologické i syntaktické perspektivy.

2. Identifikace problematických případů, které nejsou v rámci srovnávaných teoretických přístupů tematizovány nebo se pohledy na ně napříč různými teoriemi rozcházejí. Takové případy pak budou doloženy příslušnými jednotkami korpusu a okomentovány. V některých případech budou nabídnuta i alternativy řešení určitých koncepčních a terminologických otázek.

Gramatická analýza v sobě tedy spojuje kvantitativní a kvalitativní přístup. Její komplexní ráz dále spočívá v zaměření na morfologické a syntaktické jevy s ohledem na prozodické charakteristiky jazykového materiálu. Věříme, že takto získaná a okomentovaná data napomohou zájemcům o danou problematiku ke komplexnějšímu a strukturovanějšímu náhledu na fenomén jmen místa v současné hovorové čínštině.

2. Srovnávací gramatická analýza jmen místa

2.1. Pozice jmen místa v morfologickém systému čínštiny

Většina autorů věnujících se gramatickému systému čínštiny konstatuje existenci třídy jazykových jednotek, kterou zde nazýváme Švarného termínem *jména místa*. Jak ovšem ukáže následující kapitola (2.2.), názory na morfologický charakter této skupiny slov nejsou zcela jednoznačné. Lze říci, že panuje obecná shoda na sémantickém vymezení těchto jednotek jako slov vyjadřujících ideu místa či umístění. Morfologické vymezení JM je však již mnohem problematičtější.

V gramatických koncepcích bývají JM společně se slovy, které označujeme jako *jména času*⁸ (Oldřich Švarný)⁹, *časová slova* (*time words* – Zhao Yuanren)¹⁰ či 时间词 *shijianci* (Zhu Dexi)¹¹, popisována jako jednotky, jejichž morfologická podstata v sobě zahrnuje rysy podstatných jmen a příslovcí. Míra preference substantivního charakteru těchto slov před adverbialním (či naopak) se však u jednotlivých autorů různí. Někteří autoři tak řadí určité typy JM (např. geografické názvy) mezi substantiva, a jiné (např. dvouslabičné záložky) mezi adverbia, což ve výsledku znamená, že v těchto případech nelze mluvit o existenci kategorie JM v rozměru, v jakém zde tuto kategorii chápeme.

I v případě, že se přikloníme k názoru, že JM jsou v zásadě substantiva, budeme nicméně nadále narážet na další koncepční a terminologické problémy, týkající se postavení těchto slov v rámci obecnější kategorie podstatných jmen. Musíme se zde vyrovnat mimo jiné s těmito otázkami:

1. Tvoří JM autonomní morfologickou subkategorii podstatných jmen, nebo se v jejich případě jedná jen lexikálně-sémantickou substantivní podskupinu?
2. Jaký okruh jazykových jednotek bychom do kategorie JM měli řadit?
3. Do jaké míry při identifikaci konkrétní jazykové jednotky jako JM brát ohled na jeho sémantické rysy na jedné straně, a na funkční parametry na straně druhé.

Zodpovězení těchto otázek zdaleka není důležité pouze pro vyjasnění terminologie

---

8 Dále JČ.

9 Švarný 2014: 33.

10 Chao 1968: 533.

11 Zhu 1979: 59.

JM a jejich klasifikace. Morfologický charakter jazykových jednotek má totiž zásadní vliv na identifikaci větných členů, jejichž funkci tyto jednotky plní, a to zvláště v případě jazyka analytického typu, jakým je čínština, jejíž větná struktura je vázána pevným slovosledem, vyjádřeným vzorcem S – V – O (subject – verb – object)¹². Následující kapitoly nabídnou konfrontaci pohledů několika významných badatelů v oblasti gramatiky čínštiny na problematiku JM a jejich odpovědí na výše nastíněné otázky .

2.2. Jména místa v koncepcích významných lingvistů

Následující přehled koncepcí JM v dílech různých autorů si v žádném případě nečiní nárok na úplnost, takový záměr by narážel na limity dané rozsahem této práce. Výběr koncepcí, zahrnutých do této stručné komparační analýzy, byl nicméně veden snahou, aby splňoval určité parametry, na jejichž základě by mohl být označen za výběr alespoň do jisté míry reprezentativní. Tohoto cíle by mělo být dosaženo zařazením prací, které se mohou prokázat určitým významnějším vlivem mezi lingvisty a pedagogy zabývajícími se gramatikou čínštiny a působícími v akademickém prostředí různých jazykových a kulturních okruhů. Jako zdroje komparační analýzy přitom sloužily pouze práce, jejichž záměrem je popsat gramatický systém čínského jazyka jako celek.

Za referenční rámec celého srovnání byla zvolena koncepce prof. Oldřicha Švarného¹³, která je v domácích sinologických kruzích dostatečně známá a patří též mezi teoreticky nejpracovanější.¹⁴ Aby byl obrázek o pojetí JM v dílech českých sinologů kompletnější, doplníme Švarného přístup ještě koncepcí Jaromíra Vochaly.¹⁵ Ruskou sinologii v našem výběru reprezentuje významný představitel leningradské sinologické školy A. A. Dragunov.¹⁶ Zástupcem čínské lingvistiky je dlouholetý profesor Pekingské univerzity Zhu Dexi.¹⁷ Na Západě vlivné dílo Zhao Yuanrena,

---

12 Crystal 1987: 95.

13 Švarný 1998; Švarný, Uher 2001; Švarný, Uher 2014.

14 Švarného gramatická koncepce je navíc podpořena bohatým exemplifikačním materiálem, ze kterého vychází i náš datový korpus, analyzovaný ve výzkumné části práce (oddíl 3).

15 Vochala, Vochalová 1988.

16 Dragunov 1952; Dragunov 1964.

17 Zhu 1999.

známého spíše jako Yuen Ren Chao, pak lze zasadit jak do čínského (autor jako rodilý mluvčí čínštiny), tak do aglosaského prostředí (jeho zásadní díla vznikla v USA a byla psána anglicky).¹⁸ Náš přehled uzavírá autorská dvojice Yip Po-Ching a Don Rimmington, jejichž práce se těší značné autoritě zejména na Britských ostrovech.¹⁹

U každého autora, resp. koncepce se soustředíme na tři zásadní otázky:

1. Jaké je místo jazykových jednotek odpovídajících našemu pojmu JM v rámci morfologického systému čínštiny a jak se tyto jednotky nazývají?
2. Jaké jednotky řadíme do JM a jakou podobu má vnitřní členění této kategorie?
3. Jakých syntaktických funkcí JM nabývají (tj. roli jakých větných členů mohou plnit a s jakými dalšími jednotkami se spojují v syntagmatických vztazích)?

Body (1.) a (2.) jsou obsahem úvodní části každé kapitoly (Morfologický charakter JM), bodu (3.) je pak věnována část druhá (Syntaktické funkce JM).

2.2.1. Oldřich Švarný

Přehledný výklad problematiky JM najdeme u Oldřicha Švarného ve stati *Stručná typologická charakteristika čínštiny*, která je součástí třetího dílu učebního materiálu *Hovorová čínština v příkladech*.²⁰ Rozšířenou a upravenou verzí tohoto textu je pak publikace *Prozodická gramatika čínštiny*²¹, ze které zde citujeme nejvíce.

Morfologický charakter JM

Namísto tradičního pojmu *slovní druh* užívá Švarný termín *gramatická funkční charakteristika*, aby tak zdůraznil úzké sepětí morfologických a syntaktických parametrů čínských slov, tj. především fakt, že určitá jazyková jednotka může nabývat různých morfologických (slovnědruhových) kvalit v závislosti na její funkci, která je dána její syntaktickou pozicí ve větě.²² Hned v prvních řádcích výkladu věnovaném

---

18 Chao 1968.

19 Yip, Rimmington 2004.

20 Švarný 1998: 95-97.

21 Švarný, Uher 2014.

22 Švarný 2014: 30.

funkční charakteristice *podstatné jméno*²³ Švarný považuje za nutné upozornit, že v rámci této obecné kategorie je třeba rozlišovat minimálně tři funkční charakteristiky: podstatná jména v užším smyslu, jména místa a jména času.²⁴ Zde vidíme, že pojem *funkční charakteristiky* oproti pojmu *slovní druh* umožňuje detailnější hierarchické členění morfologického systému. V případě JM a JČ to pak znamená, že jim lze přisoudit určité vlastnosti příslovci bez toho, abychom jim odníмали v zásadě substantivní charakter. Švarný dále popisuje obě zmíněné speciální substantivní funkční charakteristiky takto:

„*Funkční charakteristiky jméno místa chùsuǒ míngcí a jméno času shíjiāncí, shíjiān míngcí nemají obdoby v soustavě slovních druhů v češtině. Někdy uváděná obdoba s našimi příslovci místa a času je jen částečně správná a může být zavádějící, poněvadž je založena pouze na obdobném sémantickém obsahu těchto jednotek, avšak (jejich) gramatické vlastnosti (...) jsou velmi odlišné: jména místa mohou být např. ve větě podmětem i předmětem, přívlastkem nebo sama být blíže určena podstatným jménem apod.*“²⁵

Rozhodujícím argumentem pro řazení JM do obecnější třídy substantiv jsou tedy pro Švarného syntaktické funkce, které mohou tyto jednotky plnit. V případě čínštiny, kde je syntaktická funkce slova rigidně svázána s jeho pozicí ve větě, lze tento argument ze strukturně-funkcionální perspektivy velice snadno podložit, což Švarný také činí. Pozice příslovce se v čínské větě totiž omezuje výhradně na umístění bezprostředně před predikativem, od něhož může být odděleno pouze jiným příslovcem, kdežto JM a JČ mohou stát i před jménem, jak tomu je např. v atributivně determinativním syntagmatu 这里的人 *zhèli d rén*.²⁶

Jako příklady jmen místa uvádí Švarný mimo jiné slova 这里 *zhèli* (这儿 *zhèr*), 哪里 *nǎli* (哪儿 *nǎr*), 里头 *lǐtou* (里面 *lǐmian*, 里边 *lǐbian*), 低下 *dīxia*, 周围 *zhōuwéi*, 北京

---

23 Švarný 2014: 33.

24 Všechny třídy jednotek spadajících pod zastřešující funkční charakteristiku podstatných jmen, tedy i JM a JČ řadí Švarný mezi funkční charakteristiky *samostatné* nebo též *autosémantické*, tj. schopné samostatně vystupovat jako větný člen (Švarný 2014: 103).

25 Švarný 2014: 34.

26 Tamtéž. Již název příslovci jako slovního druhu *pří-slovce (ad-verbium)* napovídá, že slova tohoto druhu spadají jako člen blíže určující do predikativního komplexu (Švarný 2014: 107), tzn. že rozvíjejí sloveso nebo adjektivum (tj. slovní druhy, které mohou bez dalšího plnit roli přísudku ve větě). Stojí tak přímo před predikativem, kde plní úlohu adverbialního určení (Švarný 2001: 95). Uvedený příklad však ukazuje JM v roli přívlastku rozvíjejícího jmenný člen, proto nemůže být považováno za příslovce.

běijīng, 中国 *zhōngguó* nebo 美洲 *měizhōu*.²⁷ Autor neprovádí žádné další členění této poměrně nesourodé skupiny slov, kromě vyčlenění jazykových jednotek, které se v čínštině nazývají 方位词 *fāngwèicí* a které Švarný označuje jako *záložky*.²⁸ Důvodem tohoto označení je jejich pozice za obecným podstatným jménem, ke kterému těsně přimykají a dodávají mu tak místní význam, přesněji význam prostorového umístění (桌子上面 *zhuōzi shàngmian*), podobně jako předložka v češtině („na stole“). V takovém spojení je obecné podstatné jméno členem blíže určujícím, vystupuje zde tedy jako přívlastek, a JM v podobě záložky členem blíže určovaným²⁹, což je plně v souladu s pravidlem pořadí členů determinativního syntagmatu v čínštině, kdy přívlastek stojí před slovem, které určuje³⁰. Je ovšem třeba poznamenat, že taková slova nemusí vždy vystupovat jako záložka, tj. de facto činit z obecného podstatného jména JM, ale může samo fungovat jako JM, např.: 上面是中文书, 下面是法文书 *shàngmian shì zhōnwén shū, xiàmian shì fǎwén shū*, kde slova 上面 *shàngmian* a 下面 *xiàmian* nepřekládáme do češtiny předložkami „nad“ a „pod“, nýbrž příslovci „nahore“ a „dole“.³¹ To ovšem platí pouze pro záložky dvouslabičné. Jednoslabičné záložky, z nichž nejfrekventovanější jsou 里 *lǐ* a atónová báze 上 *shang*, mohou vystupovat až na několik ojedinělých výjimek³² pouze v rámci syntagmatu [N + záložka], i tyto jednoslabičné báze ovšem Švarný považuje za samostatná slova s funkční charakteristikou JM, a to i přes to, že je v zápise latinkou z praktických důvodů neodděluje od předchozího jmenného výrazu³³.

Pomocí připojení jednoslabičné záložky k ukazovacím zájmenům 这 *zhè* a 那 *nà* a otázkovému slovu 哪 *nǎ* vznikají samostatná JM a jejich erizované deriváty 这 *zhèr* a 那 *nàr* a 哪 *nǎr*, z nichž první dvě mohou fungovat i jako záložky ve výrazech typu 窗 户 那 儿 *chuānghu nàr* nebo 我们 这 儿 *wǒmen zhèr*.³⁴

Poněkud problematičtším způsobem jsou ve Švarného pojetí gramatického systému vymezena ta JM, která nemohou fungovat jako záložky. V pasáži věnované problematice určení místa v čínštině píše Švarný toto:

27 Švarný 2014: 33.

28 Švarný pouze přibližně identifikuje konkrétní typy JM, když píše: „Záložky se nekladou k takovým podstatným jménům, která už sama o sobě mají místní význam, jako např. názvy zeměpisné; u některých typů podstatných jmen, např. u názvů různých, sídel kolektivů apod. jsou záložky fakultativní.“ (Švarný 2001: 95).

29 Švarný 2014: 34.

30 Švarný 2014: 106.

31 Švarný 2014: 78-79.

32 Např. spojení s určitými prepozičními slovesy: 往里 *wǎng lǐ*, (Švarný 2014: 34).

33 Švarný 2014: 78.

34 Švarný 2014: 78-79.

„Záložky se nekladou k takovým podstatným jménům, která už sama o sobě mají význam místa, jako např. zeměpisné názvy; u některých typů podstatných jmen, např. názvů různých institucí, sídel kolektivů apod. jsou záložky fakultativní. Uvedená slova mohou být tedy určením místa i bez záložek.“³⁵

Zatímco geografické názvy figurují mezi slovy, které Švarný uvádí jako příklady JM: 北京 *běijīng*, 中国 *zhōngguó*, 美洲 *měizhōu*³⁶, zástupce ostatních typů slov, o kterých se zmiňuje v citované pasáži, ve výčtu nenajdeme, jejich morfologický charakter tedy zůstává poněkud nejasný.

Syntaktické funkce JM

Formou stručného přehledu se nyní zmíníme o syntaktických rolích, které podle Švarného mohou JM plnit.³⁷ Kromě funkce *přívlastku*, která je společná všem substantivům, je to *určení místa*, *lokativní podmět* a *lokativní předmět*.

*Určení místa*³⁸, jak bylo již řečeno, náleží pozice před přísudkovým slovesem. Švarný záměrně hovoří pouze o „určení“, nikoli o „příslovečném určení“, a to právě z toho důvodu, že tento větný člen může být reprezentován i jednotkou s jinou funkční charakteristikou, než je příslovce, jak tomu je i v případě JM. Ta v této pozici vystupují zpravidla ve spojení s *prepozičními slovesy*³⁹, kde mohou v závislosti na významu tohoto „předložkového“ slovesa vyjadřovat buď statické místní obsahy (trvání v určitém místě), jako např. ve větě: 我在北京住了三个月 *wǒ zài běijīng zhùle sān ge yuè*, nebo obsahy dynamické (směřování odněkud nebo někam), např. 你到哪里去? *nǐ dào nǎlǐ qù?* Švarný v případě tohoto užití JM mluví přímo o *určení místa*, *vyjádřeném předložkovou vazbou*.⁴⁰

Postavení JM v *přívlastku*, tj. bližšího určení substantiva⁴¹, kromě toho, že potvrzuje substantivní charakter kategorie JM, se ve srovnání se slovy jiných funkčních

35 Švarný 2014: 78.

36 Švarný 2014: 33.

37 Podrobněji o syntaktických funkcích JM viz kap. 2.4. a 3.5.

38 Dále zkr. AVL.

39 Dále zkr. PrV.

40 Švarný 2014: 119. Autor zde užívá pojmu *předložková vazba*, ačkoli se jinak označení *předložka* vyhýbá ve prospěch termínu *prepoziční sloveso*.

41 Konkrétně se jedná o *bližší určení přívlastňovací*, které je vyjádřeno substantivem a které Švarný odlišuje od bližšího určení číslovkového, deiktického a kvalitativního (Švarný 2014: 38).

charakteristik v této roli nevyznačuje ničím zvláštním. I v případě spojení substantiva a záložky ve funkci atributu je dodrženo závazné pořadí členu blíže určujícího před členem blíže určovaným. Př.: 桌子上的书是他的 *zhuōzishang d shū shì tā d*.⁴²

JM v pozici v čele věty, ačkoli se ze sémantického hlediska jedná o určení místa, považuje Švarný za tzv. *lokativní podmět*. Jen tak lze totiž při identifikaci větných členů dodržet striktní požadavky na pořadí členů čínské věty, kde podmět stojí vždy na prvním místě jako člen určitý a známý⁴³, představující východisko (téma) výpovědi.⁴⁴ Větné konstrukce s tímto větným členem nazývá Švarný *větami existence*.⁴⁵ Příkladem může být věta 墙上写着几个字 *qiángshang xiězh jǐ ge zì*. Podmětem (lokativním) je zde člen v čele věty (墙上 *qiángshang*), který označuje místo, kde něco trvá (případně vzniká nebo zaniká), a který je zde reprezentován jménem místa, přesněji spojením obecného substantiva s jednoslabičnou záložkou. Jmenný člen na konci věty (字 *zì*), který bychom pod vlivem syntaktických pravidel českého jazyka mohli považovat za podmět, zde představuje novou informaci, jádro výpovědi, a Švarný jej označuje jako *postverbální jmenný člen existence*, který má blíž spíše k předmětu než k podmětu.⁴⁶ V rámci výkladu, věnovanému prepozičním slovesům, dále najdeme poznámku, že „určení místa vyjádřená geografickými názvy, názvy institucí i obecnými podstatnými jmény v čele věty ve funkci lokativního podmětu zpravidla stojí bez prepozičního slovesa zài“.⁴⁷

Podobně jako u iniciálního větného členu se Švarný vyrovnává s nepřipustností označení jako (adverbiálního) určení i v případě JM v postverbální pozici, neboť, jak již bylo několikrát zmíněno, určení musí v čínské větě bezprostředně předcházet predikátu. Autor tak činí zavedením pojmu *lokativní předmět*. JM v je takovém případě buď přímo předmětem samotného přísudkového slovesa (钢笔在桌子上 *gāngbǐ zài zhuōzishang*), nebo tvaru, kdy se k přísudkovému slovesu enkliticky váže *sloveso postpoziční*⁴⁸ (他住在

42 Švarný 2014: 79.

43 Tento člen ovšem může být i zamlčen, neboť jej jakožto určitý a známý lze odvodit z kontextu (Švarný 2014: 116).

44 Švarný 2014: 110.

45 Ve větách existence vystupuje jako predikát *sloveso existence*, nejčastěji sloveso 有 *yǒu* (Švarný 2014: 45). Typický slovosled vět existence ovšem mohou mít i věty s jinými přísudkovými slovesy, opatřenými vido-časovou příponou (to je i případ exemplifikace uvedené dále) nebo slovesným modifikátorem (Švarný 2014: 116).

46 Švarný 2014: 116.

47 Švarný 2014: 80.

48 Dále zkr. PoV.

学校旁边 *tā zhùzai xuéxiào pángbiān*)⁴⁹ a tvoří tak podobný tvar jako PrV s preverbálním (tedy „pravým“) určením místa. Lokativní předmět může být též předsunut na samý začátek věty před podmět jako *anteponovaný větný člen* (北京动物园他去过两次 *běijīng dòngwùyuán tā qùguo liǎng cì*) z důvodu předejití kumulace postverbálních jmenných členů.⁵⁰

Na Švarného pojetí problematiky JM, je třeba především vyzdvihnout důslednost, se kterou se autor uvádí do souladu požadavky strukturního členění čínské věty (tj. poziční charakteristiky větných členů) s morfologickou definicí jazykových jednotek, které mají tyto požadavky naplňovat. Jeho přístup lze tudíž označit jako veskrze funkcionální, kde syntaktická funkce jazykové jednotky zásadním způsobem určuje její morfologický charakter. Poněkud problematičtější je pak určitá nejistota ohledně přesného vymezení okruhu jazykových jednotek, jimž lze přiřadit funkční charakteristiku JM a absence jasného vnitřního členění této značně heterogenní skupiny slov.

2.2.2. Jaromír Vochala

Morfologický charakter JM

Český sinolog a lingvista Jaromír Vochala v třídílném učebním materiálu *Základní kurs současné čínštiny*⁵¹, který sestavil společně se svou manželkou Žu-čen Vochalovou, nepodává žádnou definici JM a nevyčleňuje jim explicitně vlastní místo v morfologickém systému čínštiny, mluví o nich prostě jako o *výrazech s významem místa*. Na rozdíl od Oldřicha Švarného ovšem jasně definuje okruh jazykových jednotek, které do této skupiny spadají a podává výčet jejich typů. Jsou to:

1. Tzv. *adverbiální substantiva*, která „často odpovídají našim adverbiím vyjadřujícím místo“, např. 里边 (儿) *lǐbian(r)*, 中间 (儿) *zhōngjiān(r)* či 底下 *dǐxia*.
2. *Adverbiální výrazy odvozené od ukazovacích zájmen* 这 *zhè* a 那 *nà*, např. 那里 *nàli*.
3. *Spojení substantiva nebo zájmena s adverbiálními výrazy* 这里 *zhèli*, 那儿 *nàr* *apod.*,

49 Švarný 2014: 114-115.

50 Švarný 2014: 132.

51 Vochala, Vochalová 1988.

např. 他们那儿 *tāmen nàr*.

4. *Substantiva nebo zájmena se záložkou*, např. 桌子后边儿 *zhuōzi hòubianr*.

5. *Zeměpisné názvy*.

6. *Obecná určení místa*, např. 地方 *dìfang*, 省 *shěng*.⁵²

(7.) *Názvy světových stran*, např. 南 *nán*, 东北 *dōngběi*, a slova odvozená od těchto názvů, např. 北边儿 *běibianr*, 东方 *dōngfāng*, 南部 *nán-bù*.⁵³

Vochalou podaný výčet je sice poměrně jasný, co se týče úplnosti, která do jisté míry chybí u Švarného, problém zde ovšem představuje morfologický charakter těchto „výrazů“, a to hned ze dvou perspektiv.

První obtíž spočívá ve faktu, že jsou sem zařazeny jednak jednotky, jež představují samostatné slovo (typy 1., 2., 5., 6.), za druhé pak slovní spojení (typy 3., 4.), v nichž vystupují jednotky prvně jmenované (1., 2.). Vydělení kategorie (4.), tj. *substantiv či zájmen se záložkou* je přitom zcela na místě a Vochala správně poukazuje na atributivně-determinativní charakter těchto spojení, kde *adverbiální substantivum* představuje člen blíže určený jmenným výrazem, stojícím před ním.⁵⁴ V případě jednoslabičných záložek, které vznikají „vypuštěním druhé složky adverbiálního substantiva“⁵⁵, však Vochala celou věc poněkud komplikuje konstatováním lexikalizace některých těsných spojení substantiva se záložkou, jako např. 家里 *jiālǐ* nebo 路上 *lùshang*.⁵⁶ Kritéria, která by nám umožňovala identifikovat takové slovo od syntagmatu, ovšem autor již nestanovuje. Poněkud nekonceptním a v zásadě redundantním se pak jeví vydělení samostatné kategorie (3.), kde výrazy 这里 *zhèlǐ*, 那儿 *nàr* apod. ze strukturního i funkčního hlediska nepředstavují nic jiného než záložku, a není proto významnější důvod považovat spojení typu 他们那儿 *tāmen nàr* za zásadně odlišná

52 Vochala 1988: I/126.

53 Vochala 1988: I/145-147. Tento typ není uveden v základním výčtu, autor uvádí některá jeho specifika v rámci *výrazů s významem místa*, např. že oproti *adverbiálním substantivům* v postavení členu blíže určovaného nevystupují jako záložky, např. 中国的北边 *Zhōngguó de běibianr* (Vochala 1988: I/147).

54 Vochala 1988: I/128. Autor má tendenci pokládat spojení substantiva a záložky za klasické atributivní syntagma, pouze s tím rozdílem, že spojení obou členů je v těchto případech natolik těsné, že se zde atributivní slovice 的 *de* „obvykle vynechává“ (Tamtéž). Ačkoli celá úvaha principiálně správná, musíme citovanou formulaci považovat za poněkud matoucí, neboť pokud se na tomto místě atributivní slovice, byť výjimečně, vyskytuje, nejedná se pak již o spojení substantiva se záložkou, která se vždy váže bezprostředně na předcházející substantivní výraz.

55 Tamtéž.

56 Vochala 1988: I/129.

např. od syntagmatu 桌子后边儿 *zhuōzi hòubianr*.

Mnohem závažnější je ovšem druhý problém Vochalova výčtu, kterým definuje výrazy *s významem místa*. Je jím morfologická, resp. slovnědruhová nejednoznačnost vymezení této kategorie. Pokud jde o jednotky, které představují samostatné slovo, setkáváme se ve výčtu jak se substantivy (5., 6.), tak s jednotkami, jimž Vochala přisuzuje charakter příslovce (2.). Pokládat ovšem výrazy jako 那里 *nàli* za adverbialní je značně problematické, neboť nemusí blíže určovat pouze slovesné tvary, ale mohou stát i v atributu před jmenným výrazem (那里的情況 *nàli de qíngkuang*), případně v postverbální pozici v roli (lokativního) předmětu (他住在那里 *ta zhuzai nàli*). Sám autor si je této problematičnosti zřejmě zčásti vědom, když jím prvně jmenovaný typ výrazů *s významem místa* označuje jako *adverbialní substantiva*. Vochalovo řešení, které přiznává tomuto typu slov charakter jména a příslovce zároveň, je jistě pochopitelné z hlediska překladu těchto výrazů do češtiny a jiných západních jazyků, Švarného přístup, který jim přisuzuje jednoznačně substantivní charakter, ovšem podstatně lépe odpovídá roli, resp. rolím, jež plní v čínské větě. Pozoruhodný je nakonec i fakt, že ačkoli výrazy typu (1.) a (2.) jsou z funkčního hlediska zcela identické, první z nich Vochala pokládá za *adverbialní substantiva*, kdežto druhým přisuzuje pouze charakter adverbialní.

K typům (5.) a (6.) pak Vochala poznamenává:

„U zeměpisných názvů a obecných určení místa užitých ve větě jako adverbialních určení místa před slovesem you se zpravidla záložek neužívá; např. 北京有很多剧院 Běijīng yǒu hěnduō jùyuàn ... Obecná určení místa bývají obvykle blíže určena ukazovacím zájmenem, kvantitativním adjektivem apod.“⁵⁷

Syntaktické funkce JM

Více než charakteristika posledních dvou tříd výrazů *s významem místa* je pro nás důležitá syntaktická stránka věci, tedy fakt, že pozici JM před slovesem existence 有 *yǒu* (Švarný) Vochala označuje jako *adverbialní určení místa*, tedy nikoli jako (lokativní) podmět věty, jak to činí Švarný, aby při identifikaci větných členů dodržel závaznou strukturu čínské věty S – V – O.⁵⁸ Autor dále uvádí, že „výrazy *s významem*

57 Vochala 1988: I/129.

58 Srov. kap. 2.2.1., s. 22.

*místa mohou stát na začátku věty (v její podmětové části) rovněž ve větách s adjektivním přísudkem, např. 外边很冷 wàibianr hěn lěng.*⁵⁹ Z této formulace však zcela jasně nevyplývá, zda zde JM vystupuje skutečně jako podmět, nebo zda na místě podmětu stojí adverbialní určení, jak tomu dle Vochalova výkladu bylo ve výše uvedené větě *existence* (Švarný).⁶⁰ Obdobná interpretační obtíž nastává i v případě dalšího Vochalova tvrzení:

„*Výrazy s významem místa mohou vystupovat i v podmětové části sponových vět. Pomocí vět tohoto typu se určuje totožnost objektů nacházejících se na uvedeném místě, např. 前边儿是图书馆 qiánbianr shì túshūguǎn – /To/ vpředu je knihovna.*“⁶¹

V tomto případě ovšem máme, i vzhledem k nuancím překladu uvedené čínské věty do češtiny, velký důvod se domnívat, že zde JM ve Vochalově interpretaci skutečně plní roli podmětu.⁶²

Výrazy s významem místa mohou podle Vochaly stát i v přívlastku, kde jsou zpravidla opatřeny ukazatelem 的 *de*.⁶³ Fakt, že adverbialní výraz⁶⁴ nemůže blíže určovat jmenný větný člen, autor nijak nekomentuje.

Jako obvyklou označuje Vochala pozici *výrazu s významem místa* v roli příslovečného určení před přísudkovým slovesem, kde je takový výraz uvozen předložkou 在 *zài* (statické určení místa), případně předložkami jako 到 *dào*, 上 *shàng*, 往 *wǎng*, 从 *cóng* apod. (určení dynamické).⁶⁵ Postavení *výrazu s významem místa* v postverbální pozici, tj. tam, kde Švarný mluví o lokativním předmětu⁶⁶, označuje ovšem Vochala taktéž za *príslovečné určení místa*, které bývá často uvedeno předložkami, z nichž některé se váží k přísudkovému slovesu natolik těsně, že bývají považovány za jeho modifikátory.⁶⁷

Pokud máme koncepci Jaromíra Vochaly krátce zhodnotit a porovnat s přístupem Oldřicha Švarného, musíme konstatovat, že trpí značnými nedostatky ve věci

59 Vochala 1988: I/130.

60 Vochala uvádí, že v této pozici může být výraz s významem místa uveden předložkou 在 *zài* (Švarný: PoV): 在那边儿有新的报纸 *zài nàbianr yǒu xīnde bàozhǐ* (Vochala 1988: I/152).

61 Vochala 1988: I/145.

62 Co se týče vět se sponovým slovesem 是 *shì*, srov. problematiku tzv. vět identifikace u Švarného (Švarný 2014: 140)

63 Vochala 1988: I/130.

64 Tj. z příslovce z morfologického a adverbialní určení místa ze syntaktického hlediska.

65 Vochala 1988: II/12-13.

66 Srov. kap. 2.2.1., s. 19.

67 Vochala 1988: I/147; II/180-183.

terminologické stránky funkčního popisu jazykových jednotek, které odpovídají kategorii JM. Zatímco Švarný identifikuje několik různých větných členů, jejichž roli mohou JM zastávat, Vochala se v tomto ohledu kromě explicitního vydělení pozice přívlastku a náznaku možné pozice JM v podmětu omezuje na značně problematické konstatování, že JM plní roli adverbialního určení, které může být ve větě umístěno i jinam než bezprostředně před přísudkové sloveso, tj. na místa, jež standardně přísluší podmětu a předmětu. Na druhou stranu poskytuje Vochalův výklad poměrně jasný přehled morfologických typů JM, ani ten ovšem není prost značně problematických momentů.

2.2.3. A. A. Dragunov

Ruský lingvista a orientalista Alexandr Alexandrovič Dragunov, hlásící se k Leningradské lingvistické škole, ve svých stěžejních pracích v oblasti gramatiky hovorové čínštiny⁶⁸ uplatňuje přístup, který lze nazvat „morfocentrickým“. V centru gramatického systému čínštiny totiž podle jeho názoru stojí tzv. *sémanticko-gramatické kategorie*⁶⁹ či *lexiko-gramatické kategorie*⁷⁰, což je dle autora přesnější název pro slovní druhy a jejich další subkategorie. Příslušnost konkrétních jazykových jednotek k jednotlivým kategoriím je ovšem dána především syntaktickými faktory, konkrétně schopností různých tříd slov vystupovat v roli určitého větného členu a vstupovat do vztahů se slovy jiných tříd a s různými formálními elementy.⁷¹

Morfologický charakter JM

Na základě rozličných příznaků identifikuje Dragunov v rámci obecné lexiko-

---

68 Dragunov 1962; Dragunov 1952. Kniha *Grammatičeskaja sistěma sovremennogo kitajskogo razgovornogo jazyka (Gramatický systém současné hovorové čínštiny)*, ve které autor podává souhrný výklad gramatického systému, vyšla až po tématicky specializovanější monografii *Issledovanija po grammatike sovremennogo kitajskogo jazyka I, Časti reči (Zkoumání v oblasti gramatiky současné čínštiny I, Slovní druhy)* z roku 1952, jejím základem jsou však Dragunovovy přednášky z 30. a 40. let. O deset let později vydaný text tak obsahuje některé teze, které autor již v práci z roku 1952 určitým způsobem revidoval.

69 Dragunov 1962: 10.

70 Dragunov 1952: 7. V monografii o slovních druzích autor lehce pozměňuje znění tohoto ústředního termínu.

71 Dragunov 1952: 7-8.

gramatické kategorie podstatných jmen⁷² několik specifických subkategorií. Jednou z nich jsou i *podstatná jména obsahující pojem místa nebo času*.⁷³ Setkáváme se zde tedy s podobným vydělením substantivní podtřídy, které jsme viděli u Švarného v případě JM a JČ, ovšem s tím rozdílem, že Dragunov oba tyto druhy slov řadí do jedné společné kategorie. Co se týká slov s významem místa, spadají sem všechny geografické názvy (中国 *Zhongguo*, 上海 *Shanghai*), některá obecná podstatná jména jako 地方 *difang*, 地区 *diqu*, 乡 *xiang* apod., dále názvy světových stran (названия частей света, např. 东边儿 *dongbianr*) a konečně slova, která Dragunov nazývá *podstatnými jmény příslovečnými*⁷⁴ a mezi které patří výrazy jako 里头 *litou*, 里面 *limian*, 上边儿 *shangbianr*, 中间 *zhongjian* nebo 这儿 *zher*.⁷⁵

Gramatickým příznakem, který všechny uvedené skupiny slov odlišuje od ostatních substantiv, je fakt, že ve spojení s *předložkovým slovesem*⁷⁶ nemusí být na konci opatřeny záložkou, např. 在北京 *zai Beijing*. Záložka, kterou jsou v těchto spojeních povinně opatřena ostatní podstatná jména, dává pak celému substantivnímu tvaru charakter *jména obsahujícího pojem místa nebo času*.⁷⁷

Celou kategorii lexikálních jednotek odpovídající JM a JČ Dragunov dále dělí na dvě skupiny. První z nich představují již zmíněná *podstatná jména příslovečná*, druhou pak všechny ostatní typy. Slova první skupiny se podle Dragunova již částečně emancipovala od svého substantivního charakteru a přiblížila se příslovcím, což autor dokládá jejich neschopností nést kvantitativní bližší určení, nelze tedy říci třeba *一个里头 *yige litou* nebo *一个昨儿 *yige zuor* (JČ). To ovšem zdaleka neznamena, že by tato slova přestala být v principu substantivy, neboť ačkoli jejich primární funkcí je vyjádření příslovečného určení místa či času, neztrácí schopnost vystupovat v syntaktických pozicích příslušejících substantivu, tj. v roli podmětu, předmětu, jmenné části přísudku⁷⁸ a přívlastku.⁷⁹ Oproti tomu příslovce Dragunov definuje jako slova, která mohou plnit výhradně funkci členu blíže určujícího predikativní výraz

---

72 Dragunov pro označení substantiv jakožto slovního druhu užívá též pojmu *kategorie předmětnosti* (Dragunov 1952: 33).

73 Dragunov 1952: 69. Rusky: существительные, содержащие в себе идею места или времени.

74 Rusky: наречные существительные.

75 Dragunov 1952: 69-70.

76 Rusky: глагол-предлог (Švarný: prepoziční sloveso).

77 Dragunov 1952: 70.

78 Ve Švarného systému tomuto větnému členu odpovídá *postverbální jmenný člen identifikace* (Švarný 2014: 116)

79 Dragunov 1952: 70-71.

a nemohou přibírat sufix 的 *de*.⁸⁰

Je tedy zřejmé, že Dragunov všem JM/JČ přiznává substantivní charakter. To se týká i samotné jednoslabičné záložky, která spolu s klasickým podstatným jménem tvoří *substantivně-záložkový komplex*⁸¹, tedy jednotku s vlastnostmi JM/JČ. Záložka je podle Dragunova jmenného původu, zatímco *předložkové sloveso*, jak už jeho název napovídá, původu slovesného. V syntagmatech, ve kterých vystupují obě tyto jednotky, zprostředkující místní či časový význam, tvoří záložka předmět *předložkového slovesa*.⁸² Z toho pak vyplývá, že podstatné jméno na prvním místě v rámci *substantivně-záložkového komplexu* představuje bližší určení záložky.

Dragunov dále předkládá hypotézu o určité míře „verbalizace“ *podstatných jmen obsahujících pojem místa nebo času*, tj. o jevu, kdy tyto jazykové jednotky nabývají některých predikativních vlastností, např. schopnosti stát v přísudku beze spony. Autorovy argumenty jsou zde však podloženy zejména dialektologickým materiálem a nevyznívají zcela přesvědčivě.⁸³

Syntaktické funkce JM

Pokud jde o syntaktické funkce JM, vyjdeme z pořadí členů v čínské větě. JM v iniciální pozici považuje Dragunov ve své původní koncepci za *přísllovečné určení místa* (*обсоятельство места*). Věty 里头有钱 *litou you qian* nebo 桌子上点着灯 *zhuozishang dianzhe deng* mají strukturu [*přísllovečné určení místa – predikát – podmět*]⁸⁴, autor tedy na rozdíl od Švarného připouští pozici podmětu i jinde než v čele věty. Ve své pozdější práci, věnované slovním druhům, Dragunov již mluví o možném fungování JM v roli *podmětu* (*подлежащее*), např. ve větě 你家里 (有) 几口人? *ni jiali (you) jikou ren?*⁸⁵ Jelikož ovšem další díl gramatické monografie, věnující se otázkám

80 Dragunov 1962: 72-73.

81 Dragunov 1952: 71. Rusky: предметно-послеложный комплекс.

82 Dragunov 1952: 71. V roli předmětu předložkového slovesa vystupují i samostatná JM/JČ (tamtéž).

83 Tak např. spojení jako 我山东人 *wo shandong-ren* se obejdou bez spony 是 *shi* právě proto, že jako součást podmětu vystupuje JM (Dragunov 1952: 71). Ještě o něco kuriózněji vyznívá tvrzení, že *substantivně-záložkový komplex* může v některých větách severočínských dialektů stát samostatně v přísudku – např. ve větě 别睡的地下 *bie shuide dixia* („nespi na zemi“ - pekingský dialekt) je sloveso opatřeno „neutralizátorem predikativnosti“ 的 *de* a stává se tak z něho podmět, zatímco JM na konci věty tvoří přísudek. Podle Dragunova je takový jev výsledkem tendence ke ztotožnění logického přísudku (tj. nové, zásadní informace) s přísudkem gramatickým (Dragunov 1952: 72, 107).

84 Dragunov 1962: 167, 173.

85 Dragunov 1952: 73-74.

stavby čínské věty, již vzhledem k autorově předčasné smrti nevznikl, zůstává v této otázce Dragunov pouze u náznaků a nedospívá k tak ucelené a pregnantní formulaci problému podmětu s významem místa v iniciální pozici, jakou najdeme u Švarného v podobě konceptu lokativního podmětu⁸⁶.

Bezprostředně před přísudkovým slovesem, tedy v pozici, která podle Švarného náleží AVL, vystupuje podle Dragunova JM poněkud nečekaně v roli předmětu (дополнение), konkrétně jeho specifické formy, kterou autor nazývá *předmětem předložkovým* a kterou v tomto případě navíc opatřuje přídomkem *určující*⁸⁷. Tento větný člen vystupuje v podobě předložkové vazby a z hlediska své funkce stojí na hranici mezi předmětem a adverbialním určením.⁸⁸ Takové řešení je vedeno snahou terminologicky postihnout situaci, kdy *předložkové sloveso* společně se svým předmětem představuje určení přísudkového slovesa, jak je tomu např. ve větě 孩子在炕上躺着 *haizi zai kangshang tangzhe*⁸⁹. Je ovšem otázkou, nakolik šťastné je označovat jako předmět větný člen stojící v prepozici vůči hlavnímu slovesu ve větě, a to nehledě na to, že vůči uvozujícímu předložkovému slovesu tento substantivní výraz takovou roli skutečně plní. Vše nasvědčuje tomu, že Dragunov je stále natolik vnímavý ke slovesnému charakteru čínské „předložky“ a její původní sémantice, že vztah členu, který je ve výše uvedeném případě zastoupen JM, k prepozičnímu slovesu koncepčně nadřazuje jeho vztahu s predikátem.⁹⁰

Předložkový předmět může podle Dragunova vystupovat i v postpozici vůči přísudkovému slovesu, ovšem pouze s určitými *předložkovými slovesy*, u kterých došlo k nejvýraznějšímu posunu směrem k pouhé předložce a z nichž jmenuje 在 *zai*, 到 *dao* (jež se užívají ve spojení s JM/JČ) a 给 *gei*. V tomto případě již však nejde o předmět *určující*, nýbrž o větný člen, který se nijak významně neliší od klasického předmětu⁹¹.

86 Viz kap. 2.2.1., s. 19.

87 Rusky: предложное / определительное дополнение. Vzhledem k tomu, že Dragunov ne zcela jasně odděluje pojmy определение (do češtiny překládáme obvykle jako přívlastek) jako větný člen blíže určující jakýkoli jiný člen a обстоятельство jako sémantickou funkci větného členu, je zde třeba slovo определение chápat jako bližší termínu (příslowěčné) určení.

88 Dragunov 1962: 247.

89 Dragunov 1962: 248. V roli takového předmětu ovšem nemusí vystupovat pouze JM, *určujícím předmětem* jsou všechna spojení *předložkového slovesa* se substantivy v pozici před přísudkem, např. 用笔写字 *yong bi xie zi* (tamtéž).

90 To lze doložit např. autorovým chápáním konstrukce s předložkovým slovesem 把 *ba*, vzniklou ze slovesa s významem „vzít, brát“, kdy větu 我把这本书念完了 *wo ba zheben shu nianwanle* doslovně překládá do ruštiny jako: „я, взяв эту книгу, прочитал до конца“ (Dragunov 1962: 251).

91 Švarný naopak takový předmět od klasického předmětu odlišuje, když ho označuje za *lokativní předmět* uvozený *postpozičním slovesem* (viz. kap. 2.2.1., s. 19).

Dragunov navíc upozorňuje, že předložková slovesa 在 *zai* a 到 *dao*, která v případě *určujícího předmětu* před hlavním slovesem striktně rozlišují význam existence v místě, vyjádřeném pomocí JM, od významu směřování někam, jsou v případě postpozičního předmětu v druhém jmenovaném významu vzájemně zaměnitelná, jako je tomu např. ve větě 他坐在（到）上头 *ta zuo zai (dao) shangtou*.

Zbývá se zmínit ještě o pozici JM v atributu, kde podle Dragunova mohou *substantivně-záložkové komplexy* vystupovat pouze s *atributivně-jmenným sufixem* 的 *de*, a to kvůli své výše zmíněné částečné predikativnosti, která musí být v roli přívlastku neutralizována.⁹² Na ostatní JM se však tato Dragunovova poznámka nevztahuje.

Koncepce JM, respektive *jmen obsahujících pojem místa nebo času* A. A. Dragunova má v určitých ohledech velmi blízko k systému Oldřicha Švarného, zejména v identifikaci celé třídy těchto slov (společně s JČ) jako substantivní kategorie, v otázce syntaktických funkcí JM ovšem při srovnání obou teorií narazíme na některé významné disproporce v terminologické i koncepční rovině.

2.2.4. Zhu Dexi

Významný čínský lingvista Zhu Dexi 朱德熙 byl současníkem Oldřicha Švarného, srovnání teorií těchto dvou badatelů by proto nemělo být tolik zatíženo negativním vlivem rozdílné doby jejich vzniku, jak tomu do jisté míry bylo v případě o generaci staršího A. A. Dragunova. Na tomto místě popíšeme koncepci JM, kterou nalezneme v Zhuově práci *Výklad gramatiky* (语法讲义 *yufa jiangyi*), vzniklé na základě přednášek z let 1961-1962 a vydané v rámci prvního dílu autorových sebraných spisů.⁹³ Zhu Dexiho gramatický systém je přitom zajímavý nejen z hlediska srovnání se Švarného koncepcí, ale nabízí i poměrně detailní popis fungování JM v čínské větě, bude proto dobré věnovat se mu zde poněkud podrobněji.

---

⁹² Dragunov 1952: 72.

⁹³ Zhu 1999.

Morfologický charakter JM

Zhu při určování slovních druhů (词类 *cilei*) uplatňuje podobný přístup jako Švarný a Dragunov, které lze stejně jako jeho samotného považovat za stoupence strukturalistického proudu ve zkoumání jazyka. Gramatické, respektive funkční příznaky jazykových jednotek mají i zde přednost před jejich vnější formou a sémantickými charakteristikami.

„Pojem slovního druhu reflektuje gramatickou funkci slov. Slova, příslušející na základě své gramatické funkce ke stejnému slovnímu druhu, mají ovšem i určité shodné sémantické vlastnosti, je tedy zřejmé, že gramatická funkce je v těsném vztahu s významem slov. Při určování slovního druhu se však řídíme výhradně gramatickou funkcí slova, nikoli jeho sémantikou. (...) Slova jednoho slovního druhu musí plnit stejné gramatické funkce, které jsou odlišné od funkcí slov jiného slovního druhu.“⁹⁴

Gramatické funkce slov, potažmo slovních druhů, se projevují jejich schopností zastávat určitou pozici ve větě a vstupovat do vztahů s jinými slovy a formálními ukazateli.⁹⁵ Gramatické funkce slov stejného slovního druhu se ovšem nemusí shodovat absolutně a některé z nich mohou náležet více slovním druhům. Slovní druhy se tedy dělí na další, subtilnější subkategorie, které disponují zcela jednotnou sestavou gramatických funkcí,⁹⁶ nebo tvoří obecnější morfologické třídy⁹⁷.

Jednou ze dvou takových velkých skupin v rámci ještě obecnější třídy plnovýznamových slov (实词 *shici*) je kategorie *substantiv* (体词 *tici*)⁹⁸, do které kromě samotných podstatných jmen, substantivních zájmen a několika dalších slovních druhů patří i *časová slova* (时间词 *shijianci*), *místní slova* (处所词 *chusuoci*)⁹⁹ a *slova umístění* (方位词 *fangweici*).¹⁰⁰ Zatímco první ze tří posledně jmenovaných odpovídají Švarného pojmu JČ, druhá a třetí spadají do třídy JM, přičemž poslední z nich Švarný, Vochala i Dragunov nazývají termínem *záložka*. Zhu tedy nepřipouští žádné pochybnosti o substantivním charakteru všech typů JM.

---

94 Zhu 1999: 47.

95 Zhu 1999: 47.

96 Tamtéž. Např. tranzitivní a intranzitivní slovesa.

97 Zhu 1999: 48.

98 Druhou jsou pak predikativy (谓词 *weici*), zahrnující slovesa a adjektiva.

99 Vzhledem k tomu, že tyto pojmy koncepčně korespondují s u nás zažitými pojmy JČ a JM, budeme pro ně dále v textu užívat zkratky „JČ“, „JM“.

100 Zhu 1999: 50.

Gramatickými příznaky JM jsou:

1. Schopnost tvořit předmět bázi jako 在 *zai*, 到 *dao* nebo 往 *wang*.
2. Můžeme se na ně ptát slovem 哪儿 *nar*.
3. Mohou být zastoupeny zájmeny 那儿 *nar* a 这儿 *zher*.¹⁰¹

Zhu do této kategorie řadí následující typy slov:

- A. *Místní názvy* (地名 *diming*) jako 中国 *zhongguo*, 亚洲 *yazhou*, 重庆 *chongqing*, 长安街 *chang'anjie* apod.
- B. *Instituce, jež lze lokalizovat* (可以看成是地方的机构 *keyi kancheng shi difang de jigou*), např.: 学校 *xuexiao*, 公园 *gongyuan*, 邮局 *youju*.
- C. *Složená slova umístění* (合成方位词 *hecheng fangweici*; Švarný: 2sZ) jako 上头 *shangtou*, 下边 *xiabian* nebo 当中 *dangzhong* (viz níže).

Slova typu A a B přitom mohou v závislosti na sémantických faktorech nabývat charakteru dvou různých substantivních slovních druhů. Pokud vyjadřují místní význam, jedná se o JM, jestliže ovšem označují stát, město, okres, instituci apod. jako politickou nebo organizační jednotku, jedná se o standardní podstatné jméno (名词 *mingci*).¹⁰² Otázkou u Zhua zůstává morfologický charakter obecných pojmenování místa jako 地方 *difang*, 地区 *diqu* apod., která v syntaktických pozicích svázaných s místním významem, tedy v roli LS, AVL a LO, nevyžadují připojení záložky¹⁰³ a o kterých se nedá mluvit jako o institucích.

Termín 方位词 *fangweici*, kterým Zhu označuje další ze substantivních subkategorií, můžeme do češtiny přeložit jako *slova umístění* či *lokativní slova*. Autor je dělí do dvou skupin:

- I. *Jednoduchá slova umístění* (单纯方位词 *danchun fangweici*): 上 *shang*, 下 *xia*, 前 *qian*, 后 *hou*, 里 *li*, 外 *wai*, 内 *nei*, 中 *zhong*, 左 *zuo*, 右 *you*, 东 *dong*, 西 *xi*, 南 *nan*, 北 *bei*.
- II. *Složená slova umístění* (合成方位词 *hecheng fangweici*), která vznikají nejčastěji připojením komponentů 边(儿) *bian(r)*, 面(儿) *mian(r)* nebo 头 *tou(r)* k jednotkám

101 Zhu 1999: 52.

102 Zhu 1999: 53.

103 Viz kap. 2.2.1., s 17-18.

typu I. kromě bázi 内 *nei*, která složené formy místního významu netvoří, a 中 *zhong*, která vytváří specifické tvary 中间儿 *zhongjianr* a 当中 *dangzhong*. Mimo to sem spadají ještě slova 背后 *beihou* a 当间儿 *dangjianr*.¹⁰⁴

Všechna *jednoduchá slova umístění* (I.) představují vázané, nesamostatné jednotky, které vystupují výhradně jako záložka (Švarný) jiného substantivního výrazu, kdežto většina *složených* (II.) může vystupovat samostatně jako JM¹⁰⁵, v takovém případě pak tyto tvary disponují slovnědruhovou charakteristikou *jméno času* (viz výše).

Mezi jednotkami typu (I.) se 上 *shang* a 里 *li* vyznačují vysokým valenčním potenciálem, lze je použít téměř se všemi substantivy, jejichž sémantika dovoluje užití v lokativním významu. Užití ostatních jednotek je omezeno na ustálené kolokace, mající často původ ve *wenyanu*, nebo na výrazy, jež přešly v lexikální kompozita, v jiných případech je většinou nutné použít některou z forem typu (II.).¹⁰⁶ Zhao konečně upozorňuje na možnost užití některých výrazů kategorie *slov umístění*, zejména pak 上 *shang*, 下 *xia* a 中 *zhong* v jiném než čistě místním významu.¹⁰⁷

Dalším důkazem, že Zhu Dexi nepojímá slovní druhy jako přísně disjunktní kategorie je jeho koncepce zájmen. Jazykové jednotky, příslušející k tomuto slovnímu druhu se v jeho pojetí rozpadají do dvou skupin, z nichž první je součástí obecné třídy substantiv (体词性代词 *ticixing daici*), druhá má pak charakter predikativní (为词性代词 *weicixing daici*)¹⁰⁸. Substantivní zájmena se pak dále dělí na zájmena osobní a ukazovací (指示代词 *zhishi daici*), mezi které kromě slov 这 *zhe*, 那 *na* (v tázací formě pak 哪 *na*), 这会儿 *zhehuir* a 那会儿 *nahuir* patří i výrazy 这儿/这里 *zher/zheli*, 那儿/那里 *nar/nali* a 哪儿/哪里 *nar/nali* jako *tázací zájmeno* (疑问代词 *yiwèn daici*), která ukazují na místo.¹⁰⁹ Zhu dále konstatuje: „ 这会儿 *zhehuir* a 那会儿 *nahuir* jsou jména času, 这儿 a 那儿 *nar* jsou jména místa, jelikož se ale vyznačují zastupující funkcí, jsou současně i zájmeny.“¹¹⁰ Fakticky tedy tato slova, nesoucí charakter dvou slovních druhů zároveň,

104 Zhu 1999: 54. Formulace Zhuova výkladu nasvědčuje tomu, že považuje výčet *slov umístění* za taxativní, poněkud zarážející je proto absence poměrně frekventovaných slov jako 低下 *dixia* nebo 周围 *zhouwei*.

105 Zhu 1999: 54.

106 Zhu 1999: 55. Lze říci např. 书上 *shushang*, 屋里 *wuli*, nikoli však *书下 *shuxia*, *屋子外 *wuziwai*, tvar 屋子外面 *wuzi waimian* je ovšem běžný. Lexikalizovanými či ustálenými výrazy s méně produktivními jednoslabičnými záložkami jsou např. 天下 *tianxia*, 郊外 *jiaowai* či 门外 *menwai*.

107 Zhu 1999: 55. Např. 历史上 *lishishang* – aspekt; 在同学们的帮助下 *zai tongxuemen de bangzhuxia* – okolnost; 在知识分子中 *zai zhishifenzi zhong* – oblast vymezená nikoli místem, nýbrž příslušností.

108 Např. 这样 *zheyang*, 怎么 *zenme*.

109 Zhu 1999: 93.

110 Zhu 1999: 100.

tvoří vedle *místních názvů, institucí v místním významu a složených slov umístění* čtvrtou skupinu samostatně fungujících JM. Určitým formálním deficitem Zhuovy teorie JM z našeho pohledu je, že slova opatřená záložkou, která de facto představuje samostatný slovní druh, stojí poněkud stranou funkční charakteristiky JM, přestože z hlediska svých syntaktických funkcí se od nich neliší.

Syntaktické funkce JM

Poziční charakteristiky větných členů jsou pro Zhu Dexiho naprosto zásadní. Podmět tak musí bezpodmínečně stát v čele věty, přičemž nemusí sémanticky vyjadřovat pouze činitele slovesného děje nebo jeho příjemce, ale mimo jiné i čas nebo místo. Ve větě 墙上挂着一幅画 *qiangshang guazhe yi fu hua* je tedy podmětem JM, respektive spojení podstatného jména a jednoslabičného *lokativního slova* (墙上 *qiangshang*), logický podmět (一幅画 *yi fu hua*) pak z gramatického hlediska vystupuje v roli předmětu přísudkového slovesa.¹¹¹

Zhu proto konstatuje existenci několika specifických druhů podmětu, mezi které patří i tzv. 处所主语 *chusuo zhuyu*, pro jehož překlad do češtiny z praktických důvodů volíme Švarného termín *lokativní podmět* (LS). Zhu ovšem chápe tento pojem poněkud širěji než Švarný, když tvrdí, že LS může vystupovat ve dvou principiálně odlišných typech predikace:

Za prvé jsou to věty typu 北京是首都 *beijing shi shoudu*; 兰州在黄河边上 *lanzhou zai huanghe bianshang*.¹¹² Z hlediska Švarného koncepce jde ovšem v prvním případě o klasický případ tzv. *věty identifikace*¹¹³, která nepřipouští LS, podmět zde totiž nevystupuje v místním významu. V druhé větě sice místní význam najdeme, ovšem až v pozici LO, to že je zde, takřkajíc náhodou, podmětem JM, nehraje ze syntaktického hlediska žádnou roli. Švarného pojem LS tudíž není ani v jednom z těchto případů aplikovatelný. Sám Zhu ostatně uznává, že se tento typ LS nijak významně neliší od klasického podmětu, kde vystupuje činitel či nositel děje, vyjádřený běžným

111 Zhu 1999: 109-110. Mluvčí má přitom v některých případech na výběr, jakou informaci dosadí do čela věty, tedy do pozice podmětu, který z hlediska aktuálního členění výpovědi představuje východisko (téma) sdělení. Srov. věty s JČ v různých syntaktických pozicích: 我们昨天开了一个会 *women zuotian kaile yi ge hui* a 昨天我们开了一个会 *zuotian women kaile yi ge hui*, které jsou z významového hlediska prakticky totožné. Sémantická odlišnost tkví pouze v aktuálním zdůraznění určitého faktu, kdežto rozdíl v obsazení syntaktických rolí je zásadní. V prvním případě je podmětem činitel děje, kdežto v druhém čas, v němž se děj odehrává.

112 Zhu 1999: 112.

113 Švarný 2014: 140.

substantivem (名词 *mingci*).¹¹⁴ Je zřejmé, že zde autor zohledňuje sémantické vlastnosti izolovaného subjektu, které upřednostňuje před syntaktickými parametry celé výpovědi.

Druhý predikativní vzorec s LS představují věty typu 教室里在上课 *jiaoshili zai shang ke* a 墙上挂着地图 *qiangshang guazhe ditu*, jejichž podmět vyjadřuje umístění děje nebo objektu představujícího jádro výpovědi.¹¹⁵ Zde již jde o LS i z pohledu Olřícha Švarného. To ukazuje zvláště druhá z výše uvedených vět, která se dá díky přísudku s příponou trvání 着 *zhe* považovat za případ věty *existence*, která ve svém čele přímo vyžaduje LS.¹¹⁶ Velmi zajímavé jsou Zhuovy argumenty, proč není na místě považovat první člen tohoto typu větných konstrukcí za AVL (状语 *zhuangyu*), nýbrž právě za podmět (LS):

1. JM (i JČ) jsou substantiva (体词 *tici*), mohou tedy ve větě plnit roli podmětu a předmětu, nikoli však adverbialního určení.
2. Z každého predikativního syntagmatu (主谓结构 *zhuwei jiegou*) lze snadno vytvořit otázku pomocí opakování přísudkového elementu, např. 你去 *ni qu* → 你去不去? *ni qu bu qu?*, což platí i pro uvedené konstrukce s JM v iniciální pozici (教室里是不是在上课? *jiaoshili shi bu shi zai shang ke?*). U determinativních syntagmat (偏正结构 *pianzheng jiegou*) to však možné není (*立刻打不打电话 *like da bu da dianhua*).
3. Mezi oba členy predikace lze vložit spojku typu 虽然 *suiran*, 如果 *ruguo* (你如果不去... *ni ruguo bu qu...*), v pozici mezi adverbialním určením a predikátem je ale přítomnost podobného výrazu nepřipustná (*马上虽然出发... *mashang suiran chufa...*). Výše zmíněný typ vět to ovšem opět umožňuje (教室里虽然在上课... *jiaoshili suiran zai shang ke ...*).¹¹⁷

Zhu Dexi dále analyzuje větné konstrukce, kde za LS v čele věty stojí další jmenný člen, který je v přímém vztahu k přísudku, jak tomu je např. ve větě 北京城里树木很多 *beijing chengli shumu hen duo*. Přísudkem v této větě je podle něj celé predikativní syntagma 树木很多 *shumu hen duo*. Celá věta má tedy strukturu: [S + (S' + V)], kdy S (北京城里 *beijing chengli*) je lokativním podmětem celé věty a S' (树木 *shumu*) nositelem příznaku označeného predikativem a podmětem v rámci predikace,

---

114 Zhu 1999: 112.

115 Zhu 1999: 112.

116 Viz kap. 2.2.1, s. 19.

117 Zhu 1999: 112-113.

tvořící přísudek.¹¹⁸ Tento vzorec by pak mohl být použit i při identifikaci větných členů v situaci, kdy v čele věty stojí bezprostředně za sebou JČ a JM jako např. ve větě 昨天学校里举行了毕业晚会 *zuotian xuexiaoli juxingle biye wanhui*. U Švarného vysvětlení podobných jevů nenalezne.

Pokud jde o předmět (宾语 *binyu*), Zhu Dexi konstatuje, že vztah tohoto větného členu s jeho řídicím členem (述语 *shuyu*)¹¹⁹ může nabývat mnoha různých podob, mezi které patří např. i označení cíle pohybu, vyjádřeného řídicím slovesem, jak je tomu ve spojení 上广州 *shang guangzhou* nebo 进医院 *jin yiyuan*.¹²⁰ Takové případy, kdy v pozici předmětu figuruje JM nebo slovní spojení s významem místa, považuje Zhu za syntagmata s *předmětem lokativním*¹²¹ (处所宾语 *chusuo binyu*, LO). I zde ovšem narážíme na podobný problém jako v případě výkladu pojmu LS u Zhua a Švarného. Zhu totiž opět rozlišuje dva typy LO. První označuje jako *LO v širším smyslu* a ilustruje jej větou 我惦记着家里 *wo dianjizhe jiali*¹²², kde v předmětu vystupuje JM, nicméně jeho místní význam zde není gramaticky relevantní, v této větě by se totiž dal nahradit jakýmkoli jiným substantivním předmětem. Z hlediska Švarného syntaktické koncepce takový větný člen považujeme za klasický přímý předmět.

LO v užším smyslu, který figuruje ve větách typu 我坐在家里 *wo zuozai jiali*, ovšem již do značné míry koresponduje se Švarného pojetím LO. Zhu upozorňuje, že takový typ předmětu je schopen nést pouze velmi omezený počet sloves, vyjadřujících směr (nejčastěji 来 *lai*, 去 *qu*, 进 *jin*, 出 *chu*, 上 *shang*, 下 *xia*, 回 *hui*) nebo umístění (在 *zai*, 到 *dao*). Kromě toho však existuje velké množství sloves, které mohou nést LO, pokud tvoří s výše uvedenými jednoslabičnými slovesy *modifikovaný tvar* (述补结构 *shubu jiegou*), jak je tomu ve shora uvedené příkladové větě nebo ve spojení 走进教室 *zoujin jiaoshi*.¹²³ Ačkoli zde není dotčena shoda obou autorů ohledně charakteru JM jako LO, je třeba pozastavit se v tomto případě na poměrně výrazném rozdílu v chápání

118 Zhu 1999: 121. Autor vzorce [S + (S' + V)] užívá i v případě identifikace větných členů ve větě 他哪儿都去了 *ta nar dou qule* (Zhu 1999: 126), kde je lokativním podmětem pro změnu člen S'. Z hlediska Švarného koncepce je ovšem nejspíše na místě považovat tento člen za AVL bez PrV.

119 Zhu užívá dvou různých termínů pro přísudek: 1. 谓语 *weiyu* ve vztahu k podmětu, tedy jako člen predikace; 2. 述语 *shuyu* jako řídicí člen ve vztahu objektové determinace s předmětem. Toto terminologické rozdělení má své opodstatnění zejména ve větách, kde slovesný výraz nesoucí předmět není přísudkem celé věty, proto i zde překládáme raději jako řídicí člen. Jak uvidíme dále, pojem 述语 *shuyu* se vztahuje i na PrV v předložkových vazbách.

120 Zhu 1999: 126.

121 Vzhledem ke koncepční i terminologické blízkosti opět překládáme Švarného termínem.

122 Zhu 1999: 129.

123 Zhu 1999: 130.

charakteru řídicího slovesného členu. Zatímco Zhu zde za *modifikátor* (补语 *buyu*) pokládá jak výše uvedená směrová slovesa, tak báze 在 *zai* a 到 *dao*, Švarný jako o *směrových modifikátorech* mluví pouze o prvně jmenovaných, kdežto pro druhé užívá v této funkci termínu *postpoziční sloveso* (PoV).¹²⁴ Vazba 走进教室 *zoujin jiaoshi* je tak pro Švarného skutečně přímým vztahem modifikovaného slovesa s LO, kdežto ve spojení 坐在家里 *zuozai jiali* představuje PoV jakéhosi prostředníka mezi přísudkovým slovesem a předmětem.¹²⁵

Jiným typem předmětu, který je zde třeba zmínit v souvislosti s vyjadřováním místních významů v čínštině, je v Zhuově koncepci *předmět existence* (存现宾语 *cunxian binyu*). Ten sice není reprezentován JM, ovšem vyskytuje se výhradně ve větách s LS (např. 黑板上写着字 *heibanshang xiezhe zi*), bývá neurčený a nese význam trvání, vzniku či zániku jím označované věci či osoby na určitém místě.¹²⁶ Ekvivalentem tohoto pojmu ve Švarného koncepci je *postverbální jmenný člen existence*, vyskytující se ve větách *existence*, tj. větách s LS.¹²⁷

Z důležitých pozic, kterou JM v čínské větě zastává, je ještě nutno zmínit postavení mezi podmětem a přísudkem, které obvykle náleží adverbialnímu určení. Švarný tento postulát přijímá a JM v této roli, kde vystupují obvykle ve spojení s prepozičním slovesem, skutečně přiznává syntaktický charakter AVL. Zhu Dexi ovšem nepřiznává substantivním výrazům schopnost blíže určovat slovesný tvar v prepozici a plnit tak roli adverbialního určení (状语 *zhuangyu*), která podle něj přísluší pouze adverbium a adjektivum.¹²⁸

Věty, kde před přísudkovým slovesem vystupuje struktura [*předložka* (Švarný: PrV) + JM] – např. 在草地上躺着 *zai caodishang tangzhe*, považuje Zhu za specifický druh tzv. *vazby s predikativním řetězcem* (连谓结构 *lianwei jiegou*)¹²⁹, když konstatuje:

124 Švarný 2014: 79; 124.

125 Zjednodušeně řečeno se zde jedná o předložkovou vazbu v postpozici vůči přísudku, Švarný proto v transkripci *UčebS* zapisuje sloveso a PoV odděleně. V přepisu příkladové věty uváděné Zhuem ovšem zapisujeme oba komponenty bez mezery, neboť autor považuje bázi 在 *zai* za slovesný modifikátor. Nicméně i Švarného termín *postpoziční sloveso* naznačuje určité přimykání této báze k přísudkovému slovesu, spíše než k následujícímu LO, což odráží i úprava transkripční praxe v *Prozodické gramatice čínštiny* (Švarný 2014).

126 Zhu 1999: 131.

127 Viz kap. 2.2.1, s. 19.

128 Zhu 1999: 182.

129 Klasickým případem *predikativního řetězce* jsou např. „infinitivní“ vazby typu 去看他 *qu kan ta* (Zhu 1999: 173). Přesnější, leč poněkud krkolomný překlad tohoto termínu by mohl znít: *struktura s více navazujícími predikativními komponenty*.

„Předložka má v čínštině z velké části slovesný charakter, proto ačkoli se nepočítá mezi predikativy, má spojení [předložka + předmět + predikativní komponent] k povaze struktury s predikativním řetězcem velmi blízko a dá se považovat za jeden z jejích typů.“¹³⁰

Z tohoto tvrzení je zřejmé, že ze syntaktického hlediska je pro Zhu Dexiho prvořadý objektový vztah JM k PrV, nikoli jeho určující vztah k přísudkovému slovesu, proto jej identifikuje jako LO, nikoli jako AVL, čímž se jeho koncepce blíží Dragunovově pojetí.¹³¹ Zhu dále upřesňuje:

„Předložku společně s jejím předmětem nazýváme předložkovou vazbou (介词结构 *jieci jiegou*). Veškeré předložkové vazby mohou vystupovat jako přímý prepoziční komponent v rámci predikativního řetězce několik málo předložkových vazeb pocházejících z *wenyanu* pak může tvořit přímý postpoziční komponent predikativního řetězce.“¹³²

Pokud použijeme lomítko k vyznačení hranice komponentů *predikativního řetězce*, běžná vazba tohoto druhu bude vypadat takto: 在草地上/躺着 *zai caodishang / tangzhe*, zatímco ona méně běžná se vyznačuje reverzní strukturou: 来/自全国各地 *lai / zi quanguo gedi*. Tuto strukturu ovšem nelze aplikovat na spojení typu 送到家里 *songdao jiali*, kde 到 *dao* nevystupuje jako předložka, nýbrž jako modifikátor slovesa.¹³³

JM konečně mohou vystupovat i v přívlastku (定语 *dingyu*), kde se však z gramatického hlediska nijak zásadně neliší od jiných substantiv. Za zmínku stojí snad jen Zhuovo vysvětlení možnosti výpustky atributivního ukazatele 的 *de*. K té dochází jednak v případech ustálených kolokací jako 中国历史 *zhongguo lishi*, za druhé pak v případech, kdy ve sdělení jde o vztah příslušnosti či vlastnictví, např. 他有很多中国朋友 *ta you hen duo zhongguo pengyou* oproti větě 巴基斯坦是中国的的朋友 *bajisitan shi zhongguo de pengyou*, kde se o takový vztah nejedná, a tudíž je zde užití atributivního ukazatele obligatorní.¹³⁴

Koncepce JM, tak jak ji nacházíme v díle Zhu Dexiho má nespornou hodnotu

130 Zhu 1999: 182.

131 Viz kap. 2.2.3., s. 27.

132 Zhu 1999: 199.

133 Tamtéž. Viz též výše výklad o LO u Zhu Dexiho. Zajímavé je, že v případě podobné struktury se slovem 在 *zai* autor bez bližšího vysvětlení připouští dva možné výklady: 1. 住/在家里 *zhu / zai jiali*, tj. předložková vazba; 2. 住在/家里 *zhuzai / jiali*, tj. modifikované sloveso + LO (tamtéž).

134 Zhu 1999: 164.

z hlediska uchopení struktur, ve kterých tyto jazykové jednotky figurují a funkcí, jež plní. Jejimi hlavními devizami jsou přehlednost, detailnost popisu a zejména předkládání jasných důkazů, proč je určité jazykové jevy třeba vykládat způsobem, který autor aplikuje. Z hlediska srovnání s koncepcí Oldřicha Švarného je důležitá absolutní shoda v otázce substantivního charakteru JM a značná korespondence konceptu LS u obou autorů. V otázkách fungování JM v rolích LO a AVL se pak střetáváme s jejich vzájemně poněkud odlišnými pohledy zejména v otázce vztahu JM ke slovesným větným komponentům, které nicméně do značné míry spočívají v rovině terminologické.

2.2.5. Zhao Yuanren

Další prací, kterou v našem srovnání zmíníme, je dnes již klasické dílo *Grammar of Spoken Chinese*¹³⁵ z pera čínsko-amerického jazykovědce, známého pod anglickým jménem Yuen Ren Chao (赵元任 Zhao Yuanren). Nicméně vzhledem k faktu, že jeho koncepce nepatří k nejpřehlednějším a vyznačuje se poměrně detailní a do značné míry kazuistickou deskripcí jazykových jevů, spíše než jasnou formulací obecně platných zákonitostí, nemůžeme se jí zde věnovat zcela vyčerpávajícím způsobem a uvedeme pouze nejdůležitější fakta, týkající se fenoménu JM.

Morfologický charakter JM

Stejně jako Švarný, Dragunov a Zhu, i Zhao považuje JM, resp. *místní slova* (*place words*)¹³⁶ za specifický slovní druh v rámci širší kategorie substantiv, podobným způsobem z ní pak vyčleňuje i JČ (*time words*). Základním definičním znakem, který odlišuje JM od ostatních substantiv, je jejich schopnost vystupovat v pozicích:

在/到 *zài/dào* + JM

到/上 *dào/shàng* + JM + 去 *qù/qu*

从 *cóng* + JM + 来 *lái* (atd.)

往 *wǎng* + JM + 走 *zǒu* (atd.)

---

135 Chao 1968.

136 I zde pro přehlednost budeme užívat pojmu JM. V čínském překladu Zhaovy práce se pak objevuje stejný pojem, jakého užívá Zhu Dexi, tedy 处所词 *chusuoci* (Zhao 1979: 237).

Zatímco tedy lze říci 到门那儿去 *dào ménnār qù/qu*, spojení *到门去 *dào mén qù/qu* je nepřipustné, jelikož slovo 门 *mén* samo o sobě není JM.¹³⁷

Kategorie JM zahrnuje následující strukturní a sémantické subkategorie:

1. *Místní názvy (place names)*, např. 亚洲 *Yāzhōu*, 中国 *Zhōngguó*, 山东 *Shāndong*, 上海 *Shànghǎi*, ale i 北边 *Běibian* (v geokulturním smyslu „Sever“) nebo 大街 *Dàjiē* (jako název „Hlavní třída“)¹³⁸.
2. *Poziční slova (position words)*, např. 里头 *lǐtōu*, 右边儿 *yòubianr*, 背后 *bèihòu*, 别处 *biéchu/biéchù*, 这里 *zhèlǐ*, 那儿 *nàr*, 哪儿 *nǎr*, 底下 *dǐxia*.
3. *Kompozita typu N-L jakožto JM (N-L compounds as place words)*¹³⁹, kam patří jednak spojení obecného podstatného jména s *lokalizátorem (localizer)* jako např. 心里 *xīnlǐ*, 山上 *shānshang*, 海外 *hǎiwài*, 身边 *shēnbiān*, 手下 *shǒuxià*, méně často pak spojení vlastního jména nebo zájmena s *obecnými lokalizátory (general localizers)* – např. 你那儿 *nǐnàr*¹⁴⁰.
4. *Obecná podstatná jména označující místo užitá jako JM (nouns for places used as place words)*. Sem patří slova jako 家 *jiā*, 学校 *xuéxiào*, 饭馆儿 *fànguǎnr*, 厨房 *chúfáng*, 飞机场 *fēijīchǎng*, 车站 *chēzhàn* apod.¹⁴¹

Ad (1.): *Místní názvy* nepočítá Zhao mezi *vlastní jména*, neboť ta nemohou být umístěna za slova 在 *zài*, 到 *dào* apod. Od JM kategorie (4.) se pak *místní názvy* formálně odlišují tím, že nemohou být bližší určeny pomocí *struktury D-M*¹⁴². U výjimek typu 有两个通州 *yǒu liǎngge Tōngzhou* pak nejde o počítání věcí stejného druhu nýbrž o dvě odlišné entity.¹⁴³ Mezi mnoha subtilními detaily, kterými autor prokládá svůj text, najdeme v případě tohoto druhu JM i zajímavou poznámku, že ačkoli tyto výrazy

137 Chao 1968: 519.

138 Poslední dva příklady užití ve svém obecném významu by pak spadaly do jiných kategorií JM, konkrétně kategorie (2.), respektive (4.).

139 N zde znamená *podstatné jméno (noun)*, L pak *lokalizátor (localizer)*; Švarný – záložka). Zhao připojuje upřesnění „jakožto JM“, neboť tyto struktury mohou fungovat též jako JČ (Zhao 1968: 563).

140 Za povšimnutí stojí fakt, že Zhao v transkripci zapisuje neodděleně od předchozího substantivního výrazu nejen jednoslabičné záložky typu *-li*, *-bian* apod., nýbrž i výraz *nar*. V tomto ohledu je tak konzistentnější než Švarný, který ačkoli tento případ taktéž považuje za spojení N + 1sZ, zapisuje obě složky odděleně (srov. Švarný 2001: 100).

141 Chao 1968: 520-531.

142 Chao 1968:389. D = *determinative*, M = *measure*. Příklady těchto struktur jsou výrazy jako 那个 *nèige* (Švarný – deiktické určení) nebo 三条 *sān-tiáo* (Švarný – kvantitativní určení).

143 Chao 1968: 520.

vystupují zpravidla samostatně, tj. bez připojeného *lokalizátoru*, „*názvy hor, řek, jezer a v menší míře též moří a oceánů obyčejně vyžadují ve spojení se slovem 在 zài připojení lokalizátoru 上 -shang, 里 -li apod. ... (např. 住在泰山上 zhù zài tàishānshang) ..., ve spojení s 去 dào či 从 cóng však již připojení lokalizátoru nebývá nutné.*“¹⁴⁴

Ad (2.): Tzv. *poziční slova*¹⁴⁵ vyjadřují relační pozici určitého objektu a představují poměrně málo početnou skupinu jazykových jednotek, které jsou ovšem v hovorovém jazyce velmi frekventované a mnohostranně využitelné. Mohou vystupovat jednak samostatně (např. 底下有火 *dǐxia yǒu huǒ*), jednak mohou být blíže určeny jiným substantivem (často jiným JM), které označuje předmět či místo, k němuž se pozice vztahuje, např. 屋子的中间儿有张桌子 *wūzi de zhōngjiānr yǒu zhāng zhuōzi* nebo 身上的哪儿疼? *shēnshang de nǎr téng?* Pokud se pak takové slovo váže k blíže určujícímu členu bez ukazatele *的 de*, jedná se o strukturu *N-L*, tedy typ (3.).¹⁴⁶

Poziční slova jakožto volné jazykové jednotky, tj. samostatně fungující JM, jsou zpravidla dvojslabičná. Jednoslabičná *poziční slova* se kromě výrazů 这儿 *zhèr*, 那儿 *nàr* a 哪儿 *nǎr*, které jsou ovšem pouhou fonetickou variantou dvojslabičných tvarů (这里 *zhèli* atd.) a skládají se ze dvou morfémů, vyskytují jen vzácně. Jde o jednotky, které běžně fungují jako vázaný *lokalizátor* a jako samostatná slova vystupují především v ustálených frázích pocházejících z *wenyanu* (上有天堂, 下有苏杭 *shàng yǒu tiāntáng, xià yǒu Sū-Háng*; 左也不是, 有也不是 *zuǒ yě bùshi, yòu yě bùshi*).¹⁴⁷

Většinu dvojslabičných *pozičních slov* představují kompozita složená z *lokalizátoru (localizer)* a sufixů 头 *-tou*, 面(儿) *-mian(r)*, 边(儿) *-bian(r)*, případně 里 *-li*¹⁴⁸, vyslovovaných atónicky, např. 上头 *shàngtou* nebo 右边儿 *yòubianr*, mohou však mít i strukturu *N-L* (např. 背后 *bèihòu*) nebo *D-M* (např. 别处 *biéchu/biéchù*¹⁴⁹). Zhao Yuanren však v této věci zabíhá do přílišných morfologických, respektive

144 Chao 1968: 522.

145 Překladatel Zhaovy práce do čínštiny Lü Shuxiang (吕叔湘) zde užívá termínu 位置词 *weizhici* (Zhao 1979: 238). Do češtiny tento výraz překládáme jako *poziční slova*, nikoli jako *slova umístění*, aby nedocházelo k záměně za totožný pojem, kterým jsme překládali termín 方位词 *fangweici*, u Zhu Dexiho. Jako 方位词 *fangweici* navíc Lü ve svém překladu označuje *lokalizátory* jakožto vázané jazykové jednotky (Zhao 1979: 277), což do jisté míry koresponduje s Zhuovou koncepcí. Rozdíl spočívá v tom, že Zhu tímto slovem označuje vázané i volné jednotky, kdežto Zhao pouze vázané. Viz kap. 2.2.4., s. 31.

146 Chao 1968: 522-523.

147 Chao 1968: 523.

148 To je ovšem pouze případ slov typu 这里 *zhèli*, jinde, např. ve slově ve slovech jako 里面 *lǐmian* vystupuje 里 *-li* naopak v pozici *lokalizátoru* s připojeným sufixem 面 *-mian* (Chao 1968: 527-529).

149 Báze 别 *bié* je zde determinativním prvkem, 处 *chù* pak představuje měrové slovo jako v případě spojení 一处地方 *yī-chù dìfāng* (Chao 1968: 529).

morfematických detailů, které nemají vliv na funkční parametry jazykových jednotek tohoto typu, o něž nám jde především, proto se zde touto problematikou nebudeme blíže zabývat.¹⁵⁰

Ad (3.): *Kompozita typu N-L* odpovídají pojmu *substantivně-záložkového komplexu* u Dragunova¹⁵¹. K termínu *lokalizátor (localizer)* jako morfému (případně skupiny morfémů), transformujících substantivní výraz v JM, najdeme odpovídající ekvivalenty jak u Švarného a Dragunova v podobě pojmu *záložka*, tak u Zhu Dexiho ve výrazu 方位词 *fangweici*¹⁵². Podobně jako Zhu, i Zhao pak konstatuje vysokou míru produktivnosti jednoslabičných *lokalizátorů* 里 *li* a 上 *shang* při tvorbě výrazů charakteru JM a JČ. Mezi jednoslabičné *lokalizátory* řadí i názvy světových stran.¹⁵³ S ostatními autory se Zhao shoduje i v tom, že *lokalizátor* vystupuje v rámci složeného tvaru JM jako člen blíže určený předcházejícím substantivem.¹⁵⁴

V případě dvouslabičných výrazů Zhao identifikuje dva různé případy užití struktury *N-L* složené z týchž komponentů, jejichž vzájemná odlišnost může spočívat pouze v rovině fonetické (prozodické) realizace:

A. Struktura *N-L* jako JM (*place word*): 纸上头 *zhǐshàngtōu* jako varianta spojení 纸上 *zhǐshàng* s významem „na papíře“.

B. Struktura *N-L* jako *lokativní slovní spojení (place phrase)*: 纸上头 *zhǐ shàngtōu* jako varianta spojení 纸的上头 *zhǐ de shàngtōu* s významem „nad papírem“.¹⁵⁵

Ačkoli z materiálního hlediska má toto rozlišení své opodstatnění, narážíme zde na určité interpretační obtíže, vyplývající z faktu, že Zhao mnohdy posuzuje jeden a týž jev z několika různých perspektiv, přičemž každá z nich operuje s odlišnou koncepční a terminologickou základnou. Takovým případem je ostatně i samotný název jazykové jednotky, o níž Zhao z morfologického hlediska mluví jako o *lokalizátoru*, v pasážích,

---

150 Příkladem takového subtilního morfematického rozboru je konstatování principiální strukturální odlišnosti slov 旁边儿 *pángbiānr* a např. 后边儿 *hòubiānr*, kdy podle autora v prvním případě nejde o spojení *lokalizátoru* a sufixu, o čemž svědčí i fakt, že je koncový komponent vyslovován standardně s tónem (Chao 1968: 529).

151 Viz kap. 2.2.3., s. 26.

152 Stejně jako Oldřich Švarný a Zhu Dexi, i Zhao Yuanren uvádí *lokalizátor* jako samostatnou položku v rámci výčtu substantivních slovních druhů, ačkoli se kromě funkce pozičního slova jedná o vázané jazykové jednotky (Chao 1968: 620).

153 Chao 1968: 397-398.

154 Chao 1968: 620.

155 Chao 1968: 621.

kde se zabývá syntaktickou problematikou pak ovšem užívá pro tytéž jednotky výrazu *záložka (postposition)*.¹⁵⁶

Ad. (4.): Ne všechna substantiva nesoucí sémantický charakter místa jsou JM, většině z nich dodává takový charakter až připojení *lokalizátoru* – např. 江 *jiāng*, 路 *lù*, 房子 *fángzi*. Některá z těchto slov jsou ovšem podle Zhao Yuanrena v místním významu užívána tak často, že mohou jako JM fungovat i samostatně a *lokalizátor* je u nich fakultativní – např. 在邮政局 *zài yóuzhèngjú* vedle 在邮政局里 *zài yóuzhèngjúli*. Zhao nedochází k ničemu podobnému, jako je Zhu Dexiho definice *instituce v místním významu*¹⁵⁷, což je pojem, který pokud je chápán široce, dovoluje zahrnout i slova typu 家 *jiā* nebo 厨房 *chúfáng*, uváděná jako příklad Zhao Yuanrenem. Zhao pouze poznamenává, že tato slova užitá jako JM překládáme do angličtiny obvykle s určitým členem 在飞机场见! *zài fēijīchǎng jiàn!* – „see you at the airport!“¹⁵⁸

Syntaktické funkce JM

JM mohou podle Zhao Yuanrena vystupovat ve stejných syntaktických pozicích jako ostatní substantivní výrazy, tedy jako podmět, předmět a přívlastek. O roli JM jako podmětu Zhao píše:

„Jedním z velmi frekventovaných užití jména místa jakožto podmětu je vymezení místa, v němž se je situován fakt označený přísudkem, ať už jde o přísudek slovesný nebo o predikát typu S-P. Např. 月亮上有人 *yuèliangshang yǒu rén* ... (nebo) ... 我们家里大人做事, 小的上学 *wǒmen jiālǐ dàrén zuò-shì, xiǎo de shàng-xué*.“¹⁵⁹

Přísudek typu S-P (*S-P predicate*), o kterém se zmiňuje Zhao a který dokládá druhým z uvedených příkladů, je možné nazvat též jako *přísudek vyjádřený celou větou (full sentence predicate)*, kde S = podmět (subject), P = přísudek (predicate). Podobně jako u Zhu Dexiho¹⁶⁰, i zde se setkáváme s větou se dvěma podměty, z nichž ten hlavní představuje JM a stojí v čele věty, kde tématicky lokalizuje fakt vyjádřený přísudkem.¹⁶¹

156 Chao 1968: 280.

157 Viz kap. 2.2.4., s. 30.

158 Chao 1968: 531-532.

159 Chao 1968: 520.

160 Viz kap. 2.2.4., s. 33.

161 Chao 1968: 95-97. Za nejfrekventovanější typ přísudku typu S-P považuje Zhao konstrukce, které Švarný nazývá větami se *členem zřetelově vymešovacím* (Švarný 2014: 108), např. 我头儿疼 *wǒ tóu tēng*, kde je hlavním podmětem tematicky vymezena osoba, u níž dochází k ději, jehož aktérem je součást této osoby, označená podmětem v rámci přísudku typu S-P. Jde zde o jakousi obdobu

Zhao pro lokativní funkci JM nevyhrazuje speciální formu podmětu, jak to činí Švarný v případě konceptu LS, nicméně mezi typy podmětu jmenuje případy, kdy je tvořen výrazem označujícím čas, místo nebo podmínku (*time, place and condition expressions*).¹⁶² Primární funkcí podmětu v čínské větě je uvození tématu sdělení, podmět tudíž nemusí nutně vyjadřovat aktéra děje, který může být i zamlčen. Kupříkladu JM 这儿 *zhèr* je tak podmětem jak ve větě 这儿是哪儿? *zhèr shì nǎr?*, kde vyjadřuje téma i agens, tak v případě věty 这儿不能说话 *zhèr bùnéng shuō-huà*, kde představuje pouze téma výpovědi a kde jej do angličtiny překládáme adverbialním výrazem.¹⁶³

V této souvislosti je vhodné připojit ještě Zhaovu obecnou poznámku o formální struktuře čínské věty, která se týká její prozodické realizace, konkrétně vydělení tématu vyjádřeného podmětem:

„Úplná věta má dva provázané konstitutivní členy (immediate constituents): podmět a přísudek, které jsou od sebe odděleny pauzou, potenciální pauzou nebo jednou ze čtyř pauzových částic: a, ne, ma a ba.“¹⁶⁴

Jak již bylo zmíněno, JM mohou v Zhaově pojetí vystupovat pouze v syntaktických pozicích podmětu, předmětu a atributu. V poslední z nich se ani podle Zhao Yuanrena JM významně neliší od jiných substantiv, nebudeme se o ní tudíž detailněji zmiňovat. Zbývá tedy osvětlit problematiku JM v roli předmětu, kde je situace o poznání komplikovanější než v případě podmětu.

Zhao konstatuje, že JM mohou tvořit jednak předmět klasických tranzitivních sloves (我看不见门背后 *wǒ kànbu-jiàn ménbèihòu*)¹⁶⁵, navíc však mohou být předmětem nepočetné skupiny tranzitivních sloves jako jsou 在 *zài* a 到 *dào*, která jiné výrazy než JM jako svůj objekt nepřipouští (到了家 *dàole jiā*, 在他那儿 *zài tānār*)¹⁶⁶, terminologicky ovšem tyto dva případy nijak nerozlišuje.

Problematika JM jako předmětu zůstává relativně přehledná, dokud mluvíme

---

lokativního vztahu, který je zřejmý z podobně vystavěné věty s JM v roli hlavního podmětu: 中国地大物博 *Zhōngguó dì dà wù bó*.

162 Chao 1968: 84. Spadá sem tudíž i podmět vyjádřený JČ (今儿冷 *jīnr lěng*) nebo výrazem, který bychom do češtiny přeložili vedlejší větou podmínkovou (他死了的话, 就不容易解决了 *tā sǐle de huà, jiù bù róngyì jiějué le*).

163 Chao 1968: 84-85.

164 Chao 1968: 67.

165 Chao 1968: 520.

166 Chao 1968: 310-311.

o „přímém“ předmětu přísudkového slovesa, interpretační komplikace však nastávají v situacích, které Švarný pokládá za AVL vyjádřené vazbou s PrV a LO s PoV. První případ, tedy vazby typu 在屋里睡觉 *zài wūli shuìjiào* považuje Zhao za subordinativní typ *sledu slovesných výrazů (verbal expressions in series; V-V series)*¹⁶⁷, kde je první slovesný komponent (spolu se svým předmětem) podřízen druhému, který představuje predikativní jádro věty. Shora uvedenou větu pak doslovně překládá do angličtiny jako „*being in the room, sleep*“.¹⁶⁸ Je zřejmé, že zde Zhao PrV pokládá skutečně spíše za slovesa než za předložky a schopnost rozvíjet hlavní přísudek věty přiznává právě jim, nikoli jmennému výrazu v pozici jejich předmětu.¹⁶⁹ Na jiném místě ovšem Zhao celou věc opět terminologicky komplikuje, když slova jako 在 *zài* nebo 从 *cóng* označuje jako *coverbs*, což lze přibližně přeložit jako *pomocné sloveso*, nebo o nich mluví rovnou jako o *předložkách (prepositions)*, přičemž jako důvod uvádí právě frekvenci jejich výskytu v pozici prvního členu *sledu V-V*.¹⁷⁰

Konstrukce právě popsaného typu ze sémantického hlediska nejčastěji vyjadřují časový údaj (pokud je předmětem JČ) či umístění (JM v odpovědi na otázku „*kde?*“), méně často pak směřování (JM v odpovědi na otázku *kam?*). Pro vyjádření sémantického obsahu směřování lze volit ze dvou způsobů, z nichž v obou vystupuje JM jako předmět:

A. Zmiňované konstrukce *sledu V-V*: 在水里扔球 *zài shuǐli rēng qiú*.

B. Konstrukce odpovídající LO s PoV (Švarný): 把球扔在水里 *bǎ qiú rēng zài shuǐli*.

I v případě typu (B.) vystupuje *pomocné sloveso* se svým předmětem jako podřízený prvek přísudkového slovesa, nejde zde ovšem o *sled V-V*, kde je určující člen vždy v prepozici, nýbrž o strukturu *V-R*, kde R značí *komplement (complement)*.¹⁷¹ *Komplementem* rozumí Zhao jakýkoli postverbální predikativní výraz. JM je tedy v tomto případě předmětem slovesa 在 *zài* nebo 到 *dao* s významem směřování, které

167 Lü překládá jako 连动式 *liandong shi* (Zhao 1979: 165). Srov. Zhu Dexiho pojem *vazby s predikativním řetězcem* 连谓结构 *lianwei jiegou* (Zhu 1999: 173).

168 Chao 1968: 326. Koordinativní typ *sledu V-V* pak Zhao dokládá příklady vícenásobného přísudku, kde je oproti subordinativnímu typu pořadí členů reversibilní.

169 V této souvislosti Zhao zajímavým způsobem interpretuje větu 他在吃饭呢 *tā zài chī fàn*. Tvrdí, že zde jde o elipsu předmětu (JM) prvního členu *sledu V-V*, kdy plná forma věty zní 他在那儿吃饭呢 *tā zàinàr chī fàn* (Chao 1968: 333). Sloveso 在 *zài* zde tedy plní samo roli určení jiného slovesa. Švarný toto užití 在 *zài* považuje za příslovce (Švarný 2001: 125).

170 Chao 1968: 335.

171 Chao 1968: 338.

tvořící jádro *komplementu*, enkliticky se váže k přísudkovému slovesu a oproti svému účinkování v rámci struktury *V-V* se tak vyslovuje převážně atónicky.¹⁷²

Zhao Yuanrenova koncepce je vzhledem ke své malé přehlednosti, terminologickým nejednoznačností a přílišnému zaměření na detaily lexikálního, sémantického a dialektologického charakteru pro naše účely, tj. jasnou definici morfologické podstaty a syntaktických funkcí JM, o něco méně využitelná než strukturalistické přístupy Oldřicha Švarného a Zhu Dexiho. Některé Zhaovy kazuistické postřehy však mohou být užitečné při interpretaci dílčích jazykových jevů, se kterými se setkáme při analýze korpusu.

2.2.6. Yip Po-Ching a Don Rimmington

Práce dlouholetých pedagogů Univerzity v Leedsu Yip Po-Chinga a Dona Rimmingtona *Chinese: A Comprehensive Grammar* z roku 2004 nabízí, jak vyplývá z jejího názvu, úplný přehled gramatiky čínštiny. Spíše než o jazykovědnou monografii se však jedná o materiál využitelný k didaktickým účelům, autoři se v něm do značné míry vyhýbají používání složitějších lingvistických konceptů a termínů a upřednostňují pragmatický přístup k výkladu jazykových jevů před systematickým.

Morfologický charakter JM

Problematika JM jakožto specifického typu jazykových jednotek je v práci podána ne zcela přehledným a v porovnání s jinými autory poněkud úsporným způsobem. V rámci slovního druhu *podstatná jména* identifikují několik poddruhů, které se vyznačují nejen sémantickými, ale i určitými gramatickými specifiky. Jednou z nich jsou i *temporální a prostorová (podstatná) jména (temporal and spatial nouns)*. Tuto subkategorii tvoří jednotky, které současně spadají i do jiných substantivních tříd¹⁷³

---

172 Chao 1968: 350-353. Zhao charakter spojení 在 *zai* + JM v postpozici vůči přísudkovému slovesu jako *komplementu* dokládá i existenci hovorové varianty 把球扔得水里 *bǎ qiú rēng de shuǐli*, ve které na místě 在 *zai* figuruje atónický morfém 得 *de*, jenž obvykle slouží k připojení adjektivního komplementu. Srov. též Zhu Dexiho pojetí postpozitních slovesných výrazů 在 *zai* a 到 *dao* jako slovesných *modifikátorů*, tj. typu komplementu. Viz kap. 2.2.4., s. 34-35.

173 Konkrétně *běžná podstatná jména (common nouns)*, *abstraktní p.j. (abstract nouns)* a *vlastní jména (proper nouns)*. Slovo 中国 *zhōngguó* je tak současně *vlastním jménem* a *prostorovým jménem*.

a spojuje je jejich sémantický charakter označení času (昨天 *zuótiān*, 去年 *qùnián*, 新石器时代 *xīnshíqì shídài*) nebo místa (中国 *zhōngguó*, 北京 *běijīng*, 火车站 *huǒchēzhàn*). Z kognitivně-lingvistického hlediska tato slova představují jakési „pilíře ve vědomí mluvčího“, které mu umožňují orientaci v čase a prostoru. Jejich gramatickým příznakem je pak možnost jejich užití jako *adverbiálního určení (adverbial)*, a to buď samostatně, nebo spolu s *předložkovým pomocným slovesem (preposition-like coverb)* 在 *zài*.¹⁷⁴ Autoři tedy jednotky, které pokládáme za JČ a JM řadí do společné substantivní subkategorie, rozdělení na *temporální* a *prostorová jména* se pak zakládá spíše na sémantickém charakteru jednotek než na jejich gramatických funkcích. Yip a Rimmington nepodávají ani žádný podrobnější výčet strukturních typů těchto slov.

Termín *prostorová jména* ovšem nepokrývá všechny jazykové jednotky které svou funkcí JM odpovídají. Mezi jejich funkční ekvivalent je třeba zahrnout i pojem *lokativních výrazů (location expressions)*, který najdeme mimo výklad morfologické problematiky v kapitole o kolokacích dějových sloves. *Lokativní výrazy* jsou podle autorů obvykle tvořeny podstatným jménem (*noun*), za které se připojuje *indikátor pozice (position indicator)*, který může mít dvojí podobu:

1. Jednoslabičné výrazy, známé jako *záložky (postpositions)*, např. 上 *shàng*, 里 *lǐ*, 后 *hòu*. *Lokativní výraz* má pak podobu např. 桌子上 *zhuōzi shàng*, 树下 *shù xià*.
2. Dvouslabičné, případně víceslabičné výrazy, z nichž většina vzniká připojením specifického přídavného komponentu¹⁷⁵ k jednotce typu (1.), např. 上面 *shàngmian*, 外边 *wàibian* nebo 东北部 *dōngběibù*. Kromě takto systematicky tvořeného typu slov sem spadají i izolované jednotky jako 之间 *zhījiān*, 周围 *zhōuwéi*, 附近 *fùjìn*, 隔壁 *gébì* apod. Všechna tato slova pak mohou kromě funkce *indikátoru pozice* fungovat i jako samostatný *lokativní výraz*.¹⁷⁶

Za povšimnutí stojí fakt, že autoři nevolí v transkripci zápis jmenného výrazu společně s jednoslabičnou záložkou, jak to činí Švarný, Dragunov i Zhao, nýbrž zapisují oba komponenty zvlášť. Není tedy pochyb o tom, že *lokativní výrazy* nepovažují za slova, nýbrž za slovní spojení, což může být důvodem, proč tyto jednotky nezmiňují

174 Yip 2004: 6.

175 Kromě atónických bází 面 *mian*, 边 *bian* a 头 *tou*, které zmiňuje většina gramatických prací, Yip s Rimmingtonem uvádí ještě 方 *fāng* (např. 上方 *shàngfāng*) a v případě světových stran 部 *bù* (南部 *nánbù*).

176 Yip 2004: 124-125.

jako jeden ze strukturních typů *prostorových jmen*. Poněkud matoucí je pak označení substantiva ve spojení [N + záložka] (桌子上 *zhuōzi shàng* / 桌子上边 *zhuōzi shàngbian*) za *hlavní slovo (headword)*¹⁷⁷, což by se v rozporu s tvrzením ostatních autorů¹⁷⁸ dalo interpretovat i tak, že záložka představuje v rámci syntagmatu člen blíže určující.

Ačkoli autoři mezi *lokativními výrazy* nezmiňují slova jako 这儿 *zhèr*, 那里 *nàli*, které považují za ukazovací zájmena (*demonstrative pronouns*), z hlediska jejich funkce je pokládají zřejmě za víceméně totožné, když je označují jako *lokativní slova (location words)*, odvozená od zájmen 这 *zhè* a 那 *nà*.¹⁷⁹

Yipova a Rimmingtonova koncepce citelně postrádá ucelené pojetí problematiky JM. Na žádném místě jejich práce se totiž výslovně nehovoří o tom, že by *prostorová jména a lokativní výrazy* tvořily společný funkční typ jazykových jednotek. Nenajdeme zde ani zmínku, že *prostorové jméno* nepotřebuje ve svých specifických syntaktických funkcích záložku. Na základě uváděných příkladových vět se však lze domnívat, že morfologický pojem *prostorové jméno* autoři z funkčního hlediska chápou jako hyponymum syntaktického termínu *lokativní výraz*.¹⁸⁰

Syntaktické funkce JM

Yip s Rimmingtonem připouští fungování JM nejen v roli podmětu, předmětu a atributu, ale i adverbialního určení a komplementu, třebaže v těchto pozicích nevystupují samostatně, nýbrž s pomocí *pomocného slovesa (coverb)*, s nímž vytváří *koverbální spojení (coverbal phrase)*¹⁸¹. Autoři tento typ sloves, mezi něž patří 在 *zài* nebo 到 *dào*, popisují následujícím způsobem:

„Některá tranzitivní slovesa, zvláště pak ta, která vyjadřují umístění, směřování či nástroj, jsou užívána společně s jinými slovesy za účelem bližší specifikace děje. Tato tranzitivní slovesa jsou známa jako pomocná slovesa (*coverbs*), tj. slovesa, která se běžně vyskytují ve spojení s jinými slovesy. Koncepty, které vyjadřují mají velmi blízko

---

177 Yip 2004: 12.

178 Srov. kap. 2.2.1., s. 17; kap. 2.2.2, s. 21; kap. 2.2.5., s. 39.

179 Yip 2004: 48-49.

180 V dalším textu proto budeme pro jakékoli prostorové výrazy v rolích typických pro JM užívat právě zkratku „JM“.

181 Yip 2004: 99. Překlad termínu *coverb* jako *pomocné sloveso* je poměrně problematický, neboť zde hrozí záměna za modální a fázová slovesa, která jsou jako „pomocná“ obvykle označována, čeština však výstižnější překlad nedovoluje. Adjektivum *coverbal* pak ze stejného důvodu překládáme latinizovaným kalkem *koverbální*.

Koverbální spojení s JM v preverbální pozici (např. 他在图书馆学习 *tā zài túshūguǎn xuéxí*) plní syntaktickou funkci *adverbiálního určení* (*adverbial*) a vypovídá o okolnostech umístění podmětu jako tématického aspektu děje. Děj jako réma musí být nejprve umístěn do místa, které je posluchači námé, a až poté popsán, proto je JM situováno před sloveso. Naopak postverbální pozice takového spojení (他把衣服放在床上 *tā bǎ yīfu fàng zài chuáng shàng*) je ve větě *komplementem* (*complement*), vypovídá o umístění objektu děje, které v rámci sdělení představuje réma. Proto i pozičně sloveso předchází *lokativnímu výrazu*, nejprve musí být totiž popsán děj, až poté cíl jeho směřování nebo jeho umístění jako nová informace.¹⁸³

V případě identifikace preverbální pozice JM, respektive *koverbálních spojení* všeho druhu jako *adverbiálního určení* dochází ke shodě autorů s Oldřichem Švarným. Nic na tom nemění ani fakt, že podle Yipa a Rimmingtona vystupuje JM vůči *pomocnému slovesu* (Švarný – PrV) jako *lokativní předmět* (*location object*)¹⁸⁴.

V této souvislosti je zajímavý postřeh autorů ohledně adverbiálního užití báze 在 *zài* ve větách jako 外面在下雨呢 *wàimian zài xiàyǔ ne*.¹⁸⁵ Yip s Rimmingtonem zde 在 *zài* označují jako *aspektuální marker průběhovosti* (*continuation aspect marker*) a jeho původ vidí právě ve spojení s JM v rámci adverbiálního *koverbálního spojení*. Jak toto spojení, tak i samotný ukazatel mají z aspektuálního hlediska identický charakter, proto je třeba všechny věty s preverbálním určením místa ve spojení s 在 *zài* chápat v průběhovém čase. Větu 有许多人在沙滩上晒太阳 *yǒu xǔduō rén zài shātān shàng shài tàiyáng* je tedy třeba překládat jako „*lots of people are sunbathing on the beach*“.¹⁸⁶

V otázce postverbálního užití spojení *pomocného slovesa* a JM jako *komplementu* (钱都存在银行里 *qián dōu cún zài yínháng li*) nacházíme jistou shodu pro změnu s Zhao Yuanrenem.¹⁸⁷ Yip s Rimmingtonem definují *komplement* jako člen, který označuje výsledek děje nebo popisuje okolnosti jeho průběhu a jako takový musí být umístěn za sloveso.¹⁸⁸ *Koverbální spojení* s JM na konci věty označují autoři jako *lokativní*

182 Yip 2004: 98-99.

183 Yip 2004: 197.

184 Yip 2004: 136.

185 Srov. interpretaci stejného jevu u Zhao Yuanrena, kap. 2.2.4., s. 43, pozn. 169.

186 Yip 2004: 105-106.

187 Viz kap. 2.2.4., s. 43.

188 Yip 2004: 150.

*komplement (locational complement)*¹⁸⁹, Švarný ovšem tento případ pokládá za *lokativní předmět*.¹⁹⁰

Ve výčtu forem, jichž může nabývat přívlástek (*forms of attributive*) nalezneme dvě, jež jsou typické pro JM. Jsou to za prvé *předložková/koverbální spojení (prepositional/coverbal phrases)* jako 在英国的日子 *zài yīnguó de rìzi*, kde po JM musí nutně následovat 的 *de*. Druhým specifickým typem jsou pak *záložková spojení (postpositional phrases)*, např. 壶里的水 *hú li de shuǐ*, které zpravidla také vyžadují přítomnost 的 *de*.¹⁹¹

Zbývá se zmínit o postavení JM v čele věty, které Yip s Rimmingtonem většinou definují deskriptivně jako *location expression as sentence beginner*, vyjadřující fakt, že se něco nachází na určitém místě, které představuje již známý fakt, tedy téma věty.¹⁹² V pasáži o různých funkcích slovesa 有 *yǒu*, však již výslovně hovoří o podmětu (*subject*): „有 *yǒu* ukazuje na existenci v těch případech, kdy je podmětem věty časový nebo místní výraz. Předmět slovesa 有 *yǒu* označuje osobu či věc, která existuje v tomto konkrétním místě nebo čase.“¹⁹³

Autoři nazývají věty s 有 *yǒu* a JM/JČ v čele (např. 书架上有很多杂志 *shūjià shàng yǒu hěnn duō zázhì*) *větami existence (existential sentences)*, což je v terminologickém souladu s koncepcí Oldřicha Švarného.¹⁹⁴ Existenci objektu na určitém místě ve větách s JM v iniciální pozici lze pak podle Yipa a Rimmingtona vyjádřit i jinými gramatickými prostředky než za pomoci slovesa 有 *yǒu*¹⁹⁵:

- Připojením báze 着 *zhe* k přísudkovému slovesu: 墙上挂着一幅画儿 *qiáng shàng guà zhe yī fú huàr*. 着 *zhe* zde celému sdělení přidává význam trvání/existence na určitém místě, samo dějové sloveso pak vypovídá o způsobu, jakým se tohoto stavu dosáhlo. Stejnou roli jako 着 *zhe* pak podle autorů může plnit i báze 了 *le*.
- K dějovému slovesu (*action verb*) může být připojen komplement 满 *mǎn*

---

189 Yip 2004: 201.

190 Srov. Švarný 2014: 114-115.

191 Yip 2004: 78-79.

192 Yip 2004: 129. Na jiném místě autoři konstatují: „Pokud jsou časové a místní výrazy známé/určité, je jejich místo vždy v čele věty v preverbální pozici (Yip 2004: 262).“

193 Yip 2004: 259.

194 Yip 2004: 260. Srov. kap. 2.2.1., s. 19.

195 Yip 2004: 129-130. Autoři poznamenávají, že v žádném těchto případů včetně vět s 有 *yǒu* se obvykle před iniciální JM neklade *pomocné sloveso* 在 *zài*. Jeho eventuální přítomnost pak plní emfatickou funkci.

následovaný bází 了 *le*: 汽车里挤满了人 *qìchē li jǐ mǎn le rén*. Tento výraz k významu existence přidává fakt naplněnosti prostoru objektem/objekty.

- K dějovému slovesu s významem pohybu je připojen *směrový* nebo *výsledkový modifikátor* (*direction or result complement*) společně s bází 了 *le*: 海面上飞来了一群海鸥 *hǎimian shàng fēi lái le yī qún hǎi'ōu*. Tato konstrukce vyjadřuje vznik či zánik objektu na určitém místě jakožto výsledek pohybu označeného slovesem.
- Sloveso 有 *yǒu* může být konečně v přísudku zaměněno za sloveso 是 *shì*: 花园里到处都是野草 *huāyuán li dào chù dōu shì yěcǎo*. Toto sloveso se užívá zejména v případech, kdy má být zdůrazněna dominance objektu v rámci prostoru označeného JM.¹⁹⁶ Výše uvedenou větu bychom tedy mohli do češtiny volně přeložit jako „*zahrada je samý plevel*“.¹⁹⁷ Pomocí 是 *shì* se také podle autorů vyjadřuje trvalejší existence předmětu, jehož umístění není náhodné, nýbrž pevné a určitým způsobem plánovité (后边是诊所 *hòubian shì zhěnsuǒ* – „/to/ vzadu je klinika“ oproti 后边有诊所 *hòubian yǒu zhěnsuǒ* – „/tam/ vzadu je /nějaká/ klinika“).¹⁹⁸

Každý z právě popsaných gramatických prostředků podle Yipa a Rimmingtona v zásadě nahrazuje sloveso 有 *yǒu* a plní identickou funkci. Pojem *věta existence* je tedy v zásadě možné aplikovat na všechny uvedené případy.

Práce Yip Po-Chinga a Dona Rimmingtona je orientována zejména na popis fungování jazykových jednotek v různých řečových situacích a neříká nám mnoho o morfologické podstatě JM. Nenajdeme v ní ani strukturovaný popis jejich syntaktických funkcí a v této otázce jsme odkázáni na více či méně izolované teze, podané v rámci pragmatického výkladu jiných jazykových jevů. Některé postřehy autorů mohou být nicméně nápomocny při interpretaci specifických případů užití JM v čínské větě.

---

196 Yip 2004: 130.

197 V obratu 有的是 *yǒu de shì*, který lze přeložit jako „*spousta, habaděj*“, se obě „slovesa existence“ setkávají: 礼堂里有的是座位 *lǐtáng li yǒu de shì zuòwèi* – „v sále je spousta /volných/ míst“ (Yip 2004: 250).

198 Yip 2004: 248-249.

2.3. Morfologická klasifikace jmen místa

Abychom mohli provést analýzu fungování JM v čínské větě, je třeba nejprve určit okruh jazykových jednotek, jež do této kategorie spadají, a stanovit základní kritéria jejího dalšího morfologického členění. Tato kapitola nabídne přehledné shrnutí detailnější kategorizace JM v pojetí srovnávaných autorů. Výsledkem posouzení těchto koncepcí bude identifikace strukturních a sémantických typů JM, která posléze poslouží jako základní rámec pro členění datového korpusu z morfologického hlediska.

2.3.1. Klasifikace JM v koncepcích srovnávaných autorů

Následující tabulka (tab. 1) obsahuje téměř vyčerpávající přehled¹⁹⁹ typů jazykových jednotek, na něž se vztahuje funkční charakteristika JM, u všech srovnávaných autorů a terminologie, kterou k morfologickému popisu JM užívají. Nejprve je třeba uvést několik poznámek ke způsobu, jak tabulku číst, komentář samotnému jejího obsahu následuje pod ní.

- **Tučným písmem** jsou uvedeny termíny, které autoři užívají přímo k popisu jazykového jevu uvedeného v horní liště tabulky.
- Obyčejným písmem je zapisován termín, který ne zcela koresponduje s odpovídající položkou v horní liště (např. zahrnuje i jiné jazykové jevy).
- (V závorce) je uvedena originální forma termínu v jazyce srovnávaného zdroje.
- [V hranaté závorce] je uveden termín, označující jev uvedený v horní liště, ovšem nesouvisející s jeho povahou JM.
- /V závorce tvořené lomítky/ je uveden popis odpovídajícího jevu, tak jak jej nabízí autor, který je ovšem problematické považovat za termín.
- *Kurzivou* jsou psány další poznámky a transkripce čínských znaků.
- Přerušovanou čarou - - - je vyznačena určitá prostupnost mezi jednotlivými kategoriemi.

---

¹⁹⁹Tabulka neobsahuje položku odpovídající *názevům světových stran*, které někteří autoři identifikují jako specifickou sémantickou subkategorii JM, zmíníme se o ní níže v rámci kapitoly 2.3.2.2.

	název kategorie JM	Strukturální a sémantické typy JM					záložka
		1. 中国, 北京, 泰山	2. 图书馆, 学校 地方	3. 这里, 那儿	4. 里面, 上头, 背后, 周围, 底下	5. 水里, 桌子上, 桌子上边	
Oldřich Švarný	jména místa zeměpisné názvy a podstatná jména, která mají sama o sobě místní význam/ <i>neklade se za ně záložka</i>	/názvy institucí, sídel kolektivů apod./ <i>záložka je fakultativní</i>	/výrazy vzniklé z ukazovacích zámen 这 <i>zhè</i> a 那 <i>nà</i> a tázacího slova 哪 <i>nǎ</i> /	/dvouslabičné záložky užitě jako samostatná jména místa/	jméno se záložkou / jmenný komplex charakteru JM <i>spojení dvou slov</i> <i>transkripce: zhuōzishang / zhuōzishàngbian</i>	záložka – jednoslabičná a dvouslabičná <i>vlastní funkční charakteristika</i>	
Jaromír Vochala	výrazy s významem místa	obecná určení místa	adverbiální výrazy odvozené od ukazovacích zájmen 这 <i>zhè</i> a 那 <i>nà</i>	adverbiální substantiva	substantiva nebo zájmena se záložkou + substantiva nebo zájmena s adverbiálními výrazy 这里 <i>zhèlǐ</i> , 那儿 <i>nàr</i> apod. <i>transkripce: zhuōzi shang / zhuōzi shàngbian</i>	záložka	
A. A. Dragunov	podstatná jména obsahující pojem místa nebo času (существительные, содержащие в себе идею места или времени) společně s JČ	zeměpisné názvy (географические названия) /některá obecná podstatná jména jako 地方 <i>dìfang</i> , 乡 <i>xiāng</i> apod./	podstatná jména příslovečná (наречные существительные)	rodstatná jména příslovečná (наречные существительные)	substantivně-záložkový komplex (предметно-последовательный комплекс) <i>transkripce: zhuōzishang / zhuōzi shàngbian</i>	záložka (последлог)	

Tab. 1: Klasifikace a terminologie kategorie JM v koncepcích srovnávaných autorů (1).

Struktury a sémantické typy JM					záložka
název kategorie JM	1. 中国, 北京, 泰山	2. 图书馆, 学校 地方	3. 这里, 那儿 [ukazovací zájmena substantivního charakteru (体词性指示代词 tǐcíxìng zhǐshì dàici)] řazena současně mezi místní slova	4. 里面, 上头, 背后, 周围, 底下 složená slova umístění (合成方位词 héchéng fāngwèicí) /užitá samostatně/	
Zhu Dexi	místní slova (处所词 chūsuocí)	zeměpisné názvy (地名 <i>dìming</i>) institute, které lze lokalizovat (可以看成是地方的机构 keyī kànchéng shì dìfāng de jīgòu)			slovo umístění (方位词 <i>fāngwèicí</i>): 1. jednoduché (单纯~ <i>dānchūn</i> ~); 2. složené (合成~ <i>héchéng</i> ~) tvorí vlastní slovní druh
Zhao Yuanren	místní slova (place words)	místní názvy (place names) obecná podstatná jména označující místo (nouns for places)	poziční slova (position words)		lokalizátor (localizer): 1. jednoslabičný; 2. dvouslabičný, morfologické hledisko-- tvorí vlastní slovní druh // záložka (postposition) syntaktické hledisko kompozitum typu N-L (N-L compound) N = noun, L = localizer transkripce: zhuōzishàng // zhuōzishàngbian / zhuōzi shàngbian
Yip a Rimming- ton	temporální a prostorová podstatná jména (temporal and spatial nouns společně s JČ	uvádí se mezi prostorovými jmény, vlastní subkategorie nevyčleněny	[ukazovací zájmena (demonstrative pronouns)] + současně lokativní slova (location words)	/dvouslabičné indikátory pozice (disyllabic position indicators) fungující jako lokativní výrazy (location expressions) /	lokativní výrazy (location expressions) /jméno + záložka (noun + postposition) / transkripce: zhuōzi shàng / zhuōzi shàngbian indikátor pozice (position indicator): 1. jednoslabičný = záložka (postposition); 2. dvouslabičný

Tab. 1: Klasifikace a terminologie kategorie JM v koncepcích srovnávaných autorů (2).

V horní liště tabulky jsou uvedeny příklady jazykových jednotek, reprezentujících typy JM, vydělené na základě sémantických, strukturních a funkčních hledisek. V položkách (1.)-(4.) jsou zastoupeny vlastní JM, tedy jednotky, které jsou schopny zastávat syntaktické role specifické pro JM jako samostatné slovo. Typ (5.) pak představuje atributivně determinativní syntagma²⁰⁰, jež jako celek plní funkci JM. Právě funkční hledisko je pro nás ovšem v tomto ohledu zásadní, proto spojení substantiva a záložky považujeme za jeden ze strukturních typů JM, ačkoli se, nahlíženo z morfoloogické perspektivy, nejedná o slovo. Mimo tyto typy JM figuruje v tabulce ještě položka „záložka“ jako zásadní stavební kámen výrazů typu (5.), který je v koncepcích některých autorů explicitně považován za samostatný slovní druh, resp. funkční charakteristiku, ačkoli se v zásadě jedná o jazykovou jednotku synsémantického charakteru.

Z tabulky je zřejmé, že různí autoři přistupují k problematice morfoloogického statusu JM a podrobnějšího členění této kategorie různým způsobem. Dragunov a Yip s Rimmingtonem tak například nepokládají za nutné z formálního hlediska činit principiální rozdíl mezi JM a JČ a ve svých koncepcích jim vyhražují společnou slovnědruhovou (sub)kategorii. U Vochaly a zčásti i Dragunova se pak lze setkat s určitou nejednoznačností ohledně určení slovnědruhové příslušnosti některých typů JM, když autoři těmto jednotkám přisuzují charakter adverbii, byť třeba jen částečný. Relativně nejdetailnější diferenciaci typů JM provádí Vochala a Zhao, naopak v pragmaticky a kazuisticky orientované koncepci Yipa a Rimmingtona zůstává tato otázka téměř zcela mimo okruh zájmu autorů. Pevné kategorie JM explicitně nedefinuje ani Švarný, který jednoznačně preferuje funkční hledisko před sémantickým.

Otázka vnitřní diferenciacie kategorie JM se však nezdá být zcela zbytečnou, zejména s ohledem na možné usnadnění identifikace konkrétních jazykových jednotek jako JM a pochopení jemnějších nuancí jejich fungování. Následující kapitola tudíž nabídne jeden z možných přístupů ke kategorizaci JM, vycházející z provedené morfoloogické komparace různých koncepcí, jejímž výstupem je výše uvedená tabulka.

---

200 To je zřejmé i ze způsobu, jakým autoři dané výrazy transkribují do latinky. Ačkoli někteří z nich přepisují z praktických důvodů spojení jména s 1sZ jako jedno slovo, u 2sZ tomu již tak není – s výjimkou Zhao Yuanrena, který však takový zápis používá k vyznačené sémantické a prozodické diferece výrazů, zapisovaných stejnými znaky (viz kap. 2.2.5., s. 40.).

2.3.2. Strukturní a sémantické typy jmen místa

Bylo již řečeno, že pro identifikaci jazykové jednotky jako JM je pro nás určující funkční hledisko, tedy fakt, že se daný výraz ve větě chová jako JM.²⁰¹ V rámci kategorie JM je však možné identifikovat další subkategorie na základě sémantických nebo strukturních parametrů. Následující výčet je pokusem o co nejoptimálnější klasifikaci JM a pojmenování typů jazykových jednotek označených v (tab.1) čísly (1.) až (5.). V textu se krátce dotkneme i srovnání některých tříd JM s jejich ekvivalenty v češtině.

2.3.2.1. Toponyma

Toponymum je v češtině považováno za geografické proprium, tj. za subkategorii vlastních jmen.²⁰² Představuje jméno neživého objektu na Zemi fixovaného v krajině a zakreslitelného do mapy, případně neživého objektu v kosmu.²⁰³ Toto sémantické vymezení toponyma lze v zásadě aplikovat i na topografický název v čínštině, ovšem s tou výhradou, že je vhodné jej formálně odlišit od ostatních proprií, jelikož je na rozdíl od nich schopno ve větě plnit specifické funkce, související právě s jeho charakterem JM.²⁰⁴

V otázce identifikace zeměpisných názvů – typ (1.) v (tab.1) – jako specifické kategorie JM vládne mezi různými autory poměrně široká koncepční i terminologická shoda, toto vydělení se tedy zdá být zcela na místě. Důvod považovat je za specifickou třídu však nespočívá pouze v sémantickém charakteru těchto výrazů, jak by se mohlo zdát. Od na první pohled funkčně identických výrazů typu (2.) se totiž liší nemožností přijímat kvantitativní nebo deiktické bližší určení.²⁰⁵ K toponymům se také zpravidla nekladou záložky, které jsou v případě slov typu (2.) fakultativní a poměrně časté.²⁰⁶

---

201 Viz dále kap. 2.4.

202 Lotko 2003: 118.

203 *Toponymum* [online]. Wikipedie. Otevřená encyklopedie [cit. 2017-07-24]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Toponymum>. Dáváme zde přednost termínu *toponymum* před výrazy *zeměpisný* nebo *geografický název* právě vzhledem k faktu, že pojmenovávaný objekt se může nacházet i mimo planetu Zemi.

204 V češtině např. lze říci „jet do Prahy“ i „jet k Petrovi“, v čínštině pak je možné říci 到布拉格去 *dao bulage qu*, nelze ovšem říci *到佩特去 *dao peite qu* – za vlastní jméno je v takovém případě nutno připojit záložku, případně JM jako 家 *jia* apod.

205 Viz. kap. 2.2.5., s. 38. Je ovšem pravdou, že i tento fakt je způsoben sémantickým charakterem toponym jako označení jedinečného objektu.

206 Není ovšem pravda, že toponyma nebývají opatřena záložkou vůbec, jak tvrdí Švarný (Švarný 2014:

2.3.2.2. Pojmenování míst

Tato podtřída JM, tedy typ (2.) v (tab. 1), zahrnuje množství výrazů poměrně nesourodého charakteru, je proto nesnadné ji uspokojivě definovat, což odráží i relativní terminologická nejednotnost napříč koncepcemi různých autorů. Jako nejschůdnější se proto jeví vymezení negativní: Jde zde o substantiva, resp. obecná podstatná jména nesoucí sémantický charakter místa, která nepotřebují nutně záložku k tomu, aby mohla vystupovat v syntaktických pozicích charakteristických pro JM.

Taktéž pokus o adekvátní pojmenování tohoto druhu slov naráží na značné obtíže. Při bližším zkoumání srovnávaných koncepcí totiž zjistíme, že se tato kategorie rozpadá přinejmenším do dvou dalších tříd, které se vzájemně liší jak ze sémantického, tak z gramatického hlediska. První z nich odpovídá Zhuově vymezení jako *lokalizovatelných institucí*,²⁰⁷ které v pozicích typických pro JM vystupují převážně jako konkrétní, známé místo (图书馆有洗手间 *tushuguan you xishoujian*). Do druhé skupiny, kterou je možné nazvat jako *obecná pojmenování míst* naopak spadá velmi omezený počet značně frekventovaných slov, která sama (kromě pozice v atributu) konkrétní místo označovat nemohou, proto musí být v rolích typických pro JM nějakým způsobem blíže určena (这个地方有洗手间 *zhege difang you xishoujian*). Proto, chceme-li se v názvu kategorie (2.) vyhnout jednak sémantickému omezení na „*institute*“, jednak adjektivu „*obecný*“, které svádí k redukci pojmu na slova typu 地方 *difang*, jeví se jako nejpříjemnější termín *pojmenování míst*, třebaže zde hrozí nedorozumění v podobě záměny za nadřazený pojem JM, případně za pojem *toponyma*, jehož je překladem do češtiny.

Někteří autoři (Vochala, Dragunov) jako více či méně autonomní kategorii JM vydělují *názvy světových stran* spolu s výrazy, které tvoří ve spojení s dalšími elementy jako 方 *fang* nebo 部 *bu*. Ačkoli identifikace *názvů světových stran* jako samostatné třídy JM má určité opodstatnění ze sémantického hlediska, svou funkcí se mohou značně lišit. Zatímco výrazy typu 南方 *xifang* ve smyslu „*Západ*“, „*západní svět*“, je třeba chápat jako *toponyma*, slova jako 南边 *nanbian* jsou tvořena pomocí elementu typického pro *lokativa*²⁰⁸ nebo 2sZ a často se tak i chovají. Poněkud odlišným případem je pak typ 西

---

78), což dokazuje Zhao na příkladu 住在泰山上 *zhù zài tàishānshang* (viz. kap. 2.2.5., s. 39).

207 Viz kap. 2.2.4., s.30.

208 Viz kap. 2.3.2.4.

部 *xibu*, kde bývá „záložková“ vazba v rámci atributivního určení pouze méně užívanou variantou standardního tvaru s 的 *de* (广州的西部 *guangzhou de xibu* i 广州西部 *guangzhou xibu*). Výrazy označující světové strany bude proto nejlépe řadit do různých tříd JM na základě jejich aktuálního funkčně-sémantického charakteru, přičemž základ představuje právě třída *pojmenování míst*, v rámci které tyto výrazy vystupují v překladu do češtiny ve své nepříznačkové formě („jih“, „severovýchod“, „západní část“).

2.3.2.3. Zájmena místa (lokativní zájmena)

Slova „*tady*“, „*tam*“, „*kam*“ jsou v češtině z morfoložického hlediska zájmennými příslovci, nazývanými též pronominální adverbia či proadverbia.²⁰⁹ Jejich funkční charakter je veskrze adverbialní a jejich syntaktická role se omezuje na příslovečné určení místa. Přísně vzato tedy označení za *zájmenná* či *pronominální* slova, nebo dokonce přímo za *ukazovací zájmena* není v češtině na místě, jelikož zcela postrádají substantivní charakter. Termín *proadverbia*, vyjadřující fakt, že tato slova zastupují příslovce, pak již tímto problémem netrpí.

V čínštině v otázce slovnědruhové identifikace a odpovídajícího pojmenování výrazů jako 这儿 *zher* či 那里 *nali* narážíme na obdobný problém, ovšem z opačného směru. Morfoložický a funkční charakter těchto slov je zde totiž zcela odlišný – není adverbialní, nýbrž substantivní, respektive lokativně-substantivní, tj. nabývá funkční charakteristiky JM. Obvykle bývají tato slova řazena mezi *ukazovací zájmena* (指示代词 *zhishi daici*)²¹⁰, což dokládá i (tab. 1). Slovo 代词 *daici* nicméně v čínštině na rozdíl od češtiny neobsahuje odkaz na substantivní charakter příslušných jednotek, jeho doslovný překlad zní *zástupná slova*. Označení slov typu (3.) za *zájmena* v češtině je tak paradoxně přesnější než jejich označení v čínštině za 代词 *daici*, neboť je zde poukázáno na jejich substantivní charakter, spočívající ve schopnosti zastupovat JM, případně se na ně tázat. Většina autorů se přitom shoduje na zařazení těchto slov jak mezi zájmena, tak do kategorie JM. Název této kategorie jako *zájmena místa*, případně *lokativní zájmena*, který zde nabízíme, se tedy jeví jako dostatečně legitimní.

209 Petr 1987: 81.

210 Slova 哪儿 *nar*; 哪里 *nali* jsou pak zájmeny tázacími (疑问代词 *yiwèn daici*).

Spolu s otázkovými slovy 哪儿 *nar*; 哪里 *nali* této kategorie spadá jen šest slov, respektive pouze tři, pokud erizované tvary budeme pokládat za fonetické varianty slov s koncovým komponentem 里 *li*. Tato slova jsou navíc z funkčního hlediska téměř identická s typem JM označeným v tabulce číslem (4.), včetně možnosti vystupovat jako záložka. Někteří autoři (Dragunov, Zhao) pak jednotky typu (3.) a (4.) výslovně považují za stejný podtyp JM. Vyčlenění třídy *lokativních zájmen* z obecnější kategorie JM, resp. oddělení od třídy (4.) je tedy převážně sémantického charakteru, do té míry, do jaké zastupování specifičtějšího výrazu obecnějším pokládáme za sémantickou, nikoli gramatickou funkci.

2.3.2.4. Lokativa

Jak již bylo poznamenáno, někteří autoři mají tendenci výrazům typu (4.) přisuzovat částečně adverbialní charakter (Vochala, Dragunov), což je zapříčiněno zejména koncepční interferencí vyjadřování místních obsahů v západních jazycích, kde funkci sémantických ekvivalentů slov jako 里面 *limian* nebo 右边 *youbian* skutečně plní příslovce místa. Na nepřipustnost identifikace těchto slov v čínštině jako adverbii bylo ovšem v předchozím textu již dostatečně poukázáno.

Abychom takovému nesprávnému výkladu předešli, volíme pro tuto třídu JM morfologicky neutrální název *lokativa*, který sémanticky odpovídá výrazům *poziční slova* (Zhao) nebo 方位词 *fangweici* (Zhu). Zároveň tento termín reflektuje fakt, že tento typ substantivních výrazů plní stejnou roli, jakou v češtině zastává specifická sémantická třída příslovcí místa s významem *lokalizace* („*nahoře, uprostřed, blízko*“) ²¹¹.

Zavedením tohoto pojmenování navíc spolehlivě diferencujeme odlišné syntaktické role morfematically identických jednotek. Jako *lokativa* budeme označovat tato slova fungující jako samostatná JM (附近有没有邮局? *fujin you mei you youju?*), jako *záložku* pak jejich postpoziční spojení s jiným substantivním výrazem (他住在学校附近 *ta zhuzai xuexiao fujin*), který do češtiny překládáme pomocí předložkového pádu jmenného výrazu.

I v rámci třídy *lokativ* je možné provést podrobnější klasifikaci. V některých koncepcích, zvláště pak v deskriptivistických přístupech Zhao Yuanrena a Yipa

---

211 Petr 1987: 190.

s Rimmingtonem, se setkáme s aplikací lexikálně-strukturního hlediska, vedoucí k rozlišení slov tvořených systematickým způsobem přidáním přípony 面 *mian*, 边 *bian* a 头 *tou* k jednoslabičným záložkám na jedné straně, a slov tvořených jiným způsobem (např. 中间 *zhongjian*, 周围 *zhouwei*) na straně druhé.²¹²

Třídu *lokativ* je konečně možné rozdělit na slova schopná vystupovat v pozici záložky, kterých je většina, a slova, jež takovou schopnost nemají (např. 别处 *biechu*). Druhá jmenovaná tak stojí na pomezí mezi *lokativy* a *pojmenováními míst*. Ponecháváme je ovšem v kategorii *lokativ*, neboť je překládáme do západních jazyků místním příslovcem.

2.3.2.5. Substantivně-záložkový komplex

Pro pojmenování strukturní kategorie JM č. (5.) volíme Dragunovův termín *substantivně-záložkový komplex*, který na jedné straně vystihuje syntagmatický, nikoli lexikální charakter celého lokativně-substantivního výrazu, o čemž již byla řeč výše²¹³, zároveň však poukazuje na fakt, že tento výraz představuje celek, který nemůže postrádat ani jeden ze svých komponentů, pokud má plnit svou funkci. Tou je vyjádření relativního umístění vůči věci, označené substantivem v pozici členu blíže určujícího *záložku*. Jde zde tedy o funkční ekvivalent předložkových pádů v češtině.

Předložky v češtině představují nezákladní slovní druh, tvořený funkčně i sémanticky nesamostatnými morfémovými útvary, které se těsně váží na pád substantiva.²¹⁴ Záložky (方位词 *fangweici*) v čínštině taktéž disponují vlastní slovnědruhovou identitou, respektive funkční charakteristikou (výslovně jim ji přiznávají Zhu, Zhao i Švarný), ta je ovšem substantivního charakteru, lze ji tedy považovat za specifickou subkategorii jedné ze základních funkčních charakteristik. Otázka ne/samostatnosti záložek je navíc komplikovanější, než je tomu v případě českých či anglických předložek, zejména v případě dvouslabičné záložky (2sZ). Švarný například ve svém výčtu funkčních charakteristik v čínštině²¹⁵ mezi synsémantické funkční charakteristiky řadí pouze jednoslabičné záložky (1sZ), 2sZ pak

---

212 Viz kap. 2.2.5., s. 39.

213 Viz kap. 2.3.1.

214 Petr 1987: 197.

215 Švarný 1998: 121.

ve výčtu neuvádí, lze tedy dovozovat, že je považuje za autosémantická JM. V práci *Chinese Syntactic Grammar*, jejímž autorem je Jian Kang Loar, naopak čteme, že ve spojení dvou substantivních prvků, kde na prvním místě vystupuje obecné podstatné jméno jako označení celku a na druhém 2sZ jako specifikace části tohoto celku, zpravidla nevystupuje ukazatel 的 *de*, celé spojení je tedy třeba chápat jako těsné a považovat jej za kompozitum.²¹⁶ Jako nejschůdnější řešení této otázky se tedy jeví považovat izolovaný výraz typu 桌子的上边 *zhuozi de shangbian* – „horní strana stolu“ za spojení dvou autosémantických slov, z nichž druhé disponuje funkční charakteristikou JM, respektive *lokativum*, zatímco výraz 桌子上边 *zhuozi shangbian* za *substantivně-záložkový komplex*, tedy ekvivalent českého předložkového pádu („na stole“), ve kterém koncový element nabývá synsémantické funkční charakteristiky *záložka*. Synsémantický charakter je pak zcela evidentní u 1sZ, o čemž svědčí i úzus jejich transkripce společně s N u všech srovnávaných autorů s výjimkou Yipa s Rimmingtonem a Vochaly.

2.4. Syntaktické funkce jmen místa

Podobně jako tomu bylo v případě morfologického charakteru JM, je nyní třeba na základě provedené srovnávací analýzy učinit určité závěry v otázce jejich syntaktických funkcí. Je ovšem nutno předeslat, že tyto závěry budou prozatím pouze dílčího charakteru. K otázce fungování JM v čínské větě nelze totiž přistupovat z čistě teoretického hlediska, je třeba nejprve provést analýzu jazykového materiálu a na jejím základě se pokusit postihnout jemnější nuance vystupování JM v konkrétních pozicích a náležitým způsobem posoudit problematické případy. V této kapitole tudíž nabídneme přehled syntaktických funkcí JM, tak jak je identifikují srovnávaní autoři, a připojíme stručný komentář k jednotlivým větným pozicím JM. Podrobně se pak identifikaci větných členů reprezentovaných jazykovými jednotkami s funkční charakteristikou JM budeme věnovat v rámci analýzy korpusu.²¹⁷

---

216 Loar 2011: 100. S tím koresponduje i pojetí Zhao Yuanrena– viz. kap. 2.2.5., s. 40.

217 Kap. 3.5.

2.4.1. Identifikace větných členů s funkční charakteristikou JM v koncepcích srovnávaných autorů

<p>pozice JM →</p>	<p>v čele věty 北京有很多剧院。 墙上挂着一幅画儿。</p>	<p>mezi podměttem a přísudkem (s PrS) 同学们在图书馆学习。 他从烈火中救出了三个人。</p>	<p>po přísudkovém slovese 你赶快回家吧! 邮局在那边儿。</p>	<p>po přísudkovém slovese s PoS 我就住在这儿。 他飞到上海去了。</p>	<p>jako bližší určení substantiva 中国(的)朋友 屋子里的人</p>
<p>Oldřich Švurný</p>	<p>lokativní podmět ----- anteponovaný větný člen / méně – typ: 北京动物园他去过两次/</p>	<p>určení místa /zpravidla s PrS = určení místa vyjádřené předložkovou vazbou/</p>	<p>lokativní předmět /s postpozitním slovesem/</p>	<p>lokativní předmět /s postpozitním slovesem/</p>	<p>přívlastek</p>
<p>Jaromír Vochala</p>	<p>adverbiální / příslovečné určení místa v podmětové části věty</p>	<p>adverbiální / příslovečné určení místa v typické pozici; uvedené předložkou</p>	<p>adverbiální / příslovečné určení místa v přísudkové části věty</p>	<p>adverbiální / příslovečné určení místa /uvedené předložkou/</p>	<p>přívlastek</p>
<p>A. A. Dragunov</p>	<p>příslovečné určení místa (обстоятельство места) ----- podmět (подлежащее) /revizovaná koncepce/</p>	<p>určující předložkový předmět (определяющее предложное дополнение) /společně s předložkou/</p>	<p>předmět (дополнение)</p>	<p>předložkový předmět (предложное дополнение) /společně s předložkou/</p>	<p>přívlastek (определение)</p>

Tab. 2: Syntaktické funkce JM v koncepcích srovnávaných autorů (1).

pozice JM →	v čele věty 北京有很多剧院。 墙上挂着一幅画儿。	mezi podmětem a přísudkem (s PrS) 同学们在图书馆学习。 他从烈火中救出了三个人。	po přísudkovém slovese 你赶快回家吧! 邮局在那边儿。	po přísudkovém slovese s PoS 我就住在这儿。 他飞到上海去了。	jako bližší určení substantiva 中国(的)朋友 屋子里的人
Zhu Dexi	lokativní podmět (处所主语 chusuo zhuyu) /v užším smyslu/	předložková vazba (介词结构 jiecǐ jiégou) /= předložka + JM jako její předmět/ jako prepoziční komponent predikativního řetězce (连谓结构 lianwei jiégou)	lokativní předmět (处所宾语 chusuo binyu) /v užším smyslu/	lokativní předmět (处所宾语 chusuo binyu) modifikované slovesné konstrukce (述补结构 shubu jiégou) /modifikátory (补语): 来、去、 进、在、到、.../	přívlastek (定语 dīngyǔ)
Zhao Yuanren	podmět (subject) /vyjadřující čas, místo nebo podmínku (time, place or condition expression)/	předmět (object) pomocného slovesa (coverb) celé spojení = podřízený prepoziční člen subordinativního typu sledu slovesných výrazů (V-V series)	předmět (object) /přísudkového slovesa/	předmět (object) pomocného slovesa (coverb) celé spojení = komplement (complement) /s přísudkovým slovesem tvoří V-R structure/	přívlastek (attribute)
Yip a Rimington	podmět (subject) ----- iniciální člen vět existence (existential sentence beginner) /obecnější výraz/	lokativní předmět (location object) v rámci koverbálního spojení (coverbal phrase) celé spojení (coverb + JM) = adverbiální určení (adverbial)	lokativní předmět (location object)	lokativní předmět (location object) v rámci koverbálního spojení (coverbal phrase) celé spojení (coverb + JM) = lokativní komplement (locational complement)	přívlastek / attributiv (attributive)

Tab. 2: Syntaktické funkce JM v koncepcích srovnávaných autorů (2).

Tabulka (tab. 2) umožňuje přehledné srovnání pojetí syntaktických funkcí JM u jednotlivých autorů. Pro její čtení platí obdobná pravidla jako pro (tab. 1). V horní liště tabulky jsou uvedeny větné pozice, ve kterých se JM vyskytují, společně s příklady takového výskytu. Tabulka nezachycuje případy, kdy JM figuruje v určité pozici bez souvislosti se svým substantivně-lokativním charakterem, tedy jako klasický podmět nebo jako postverbální jmenný člen bez významu umístění či směřování.²¹⁸ JM se zde chovají stejně jako jakákoli jiná substantiva a je otázkou, zda je vždy na místě přisuzovat jim charakter JM. Proto takové případy nespádají do sféry našeho zájmu, nemohou totiž nikterak přispět k osvětlení specifik funkční charakteristiky JM. Případy, kdy v těchto rolích vystupují *toponyma* a *pojmenování míst* jsou poměrně časté, v omezené míře se to týká i *lokativ* a *lokativních zájmen*. U *substantivně-záložkových komplexů* se ovšem s takovými rolemi setkáváme zcela výjimečně, můžeme je tudíž považovat za typické nositele funkcí specifických pro JM. To je také důvod, proč v (tab. 2) figuruje položka *JM jako bližší určení substantiva*, tedy role atributu, ve které se JM sice také chová zcela identickým způsobem jako jiné jmenné výrazy, *substantivně-záložkový komplex* v ní nicméně vystupuje zcela běžně, proto by bylo nepatřičné ji v rámci komparačního přehledu i následné gramatické analýzy zcela pominout.

Z tabulky je zřejmé, že v otázce větněčlenské příslušnosti výrazů reprezentovaných JM v konkrétních pozicích se koncepce jednotlivých autorů rozcházejí, a to v některých případech i poměrně zásadním způsobem. Některé přístupy se vyznačují značnou komplikovaností, jiné jsou úspornější. Nejméně diferencovaná je koncepce Jaromíra Vochaly, který JM prakticky ve všech pozicích pokládá za AVL, zatímco ostatní autoři se snaží pojmu *adverbiální určení* spíše vyhýbat. Ze srovnání dále mimo jiné vyplývá, že Yip s Rimmingtonem, nehledě na určité disproporce v terminologické rovině, v podstatě kopírují koncepci Zhao Yuanrenovu.

Otázkou zásadní důležitosti při komparaci jednotlivých pojetí je míra, s jakou autoři tematizují vztah JM v preverbální a postverbální pozici s pomocnými (tj. nepřísudkovými) slovesy (Švarný – PrV/PoV). Zatímco Švarný nebo Vochala mají tendenci považovat takovou slovesnou bázi spíše za jakéhosi prostředníka mezi

---

218 Příkladem může být věta 北京是一个美丽的地方 *beijing shi yi ge meili de difang* (JM jako klasický podmět a *postverbální jmenný člen identifikace* /Švarný/, resp. jmenná část přísudku /Dragunov/) nebo slovo 剧院 *juyuan* ve větě z (tab. 2) 北京有很多剧院 *beijing you hen duo juyuan*, které je zde *postverbálním jmenným členem existence* (Švarný).

přísudkovým slovesem a větným členem zastoupeným JM, Zhao a Yip s Rimmingtonem naopak považují tuto jednotku za samotné jádro větného členu rozvíjejícího přísudkové sloveso a větněčlenský charakter JM definují až na základě jeho objektového vztahu k tomuto „pomocnému“ či „předložkovému“ slovesu. Koncepce Dragunovova a Zhuova stojí pak někde na pomezí mezi oběma popsányými přístupy.

2.4.2. JM v jednotlivých syntaktických pozicích

Při zkoumání větných členů, jejichž platnosti JM nabývá, vycházíme z jeho pozice ve větě. Standardní pořadí konstitutivních členů v čínské (slovesné) větě lze zjednodušeně vyjádřit vzorcem: S – A – V – O/C, kde S = podmět (subject); A = příslovečné určení (adverbial), V = přísudkové sloveso (verb), O = předmět (object) a C = komplement (complement).²¹⁹ Jak však uvidíme dále, automatické přiřazení větného členu pozici, kterou ve větě zaujímá nemusí být vždy zcela prosto problémů.

Tato kapitola nabídne shrnutí problematiky vystupování JM v konkrétních větných pozicích v obecné rovině, včetně stručného srovnání s odpovídajícími syntaktickými aspekty vyjadřování prostorových obsahů v češtině, detailnější problémy identifikace větných členů pak budou předmětem oddílu 3. Na tomto místě se navíc budeme zabývat pouze těmi syntaktickými rolemi, ve kterých se zásadním způsobem projevuje jejich lokativní funkce, pomineme zde tedy kromě již zmíněných „nelokativních“ syntaktických funkcí i problematiku JM v přívlastku.

2.4.2.1. JM v čele věty

Z hlediska aktuálního členění výpovědi se v základním principu čínština neliší od západních jazyků, téma jakožto východisko sdělení předchází rématu jakožto komunikačnímu cíli. Některé aspekty aktuálního členění čínské věty se však od češtiny významným způsobem odlišují, což sebou nese mj. vážné konsekvence v otázce identifikace větných členů. V češtině jsou kromě kontextu hlavními činiteli,

---

²¹⁹ Loar 2011: 19. A a C nepředstavují konstitutivní větné členy v přísném smyslu, na stavbu čínské věty mají však podstatně větší vliv než přívlastek.

ovlivňujícími téma-rématickou strukturu věty, sémantika a lineárnost. V základní vrstvě aktuálního členění výpovědi je prvořadá sémantická povaha jednotlivých složek, v menší míře se pak uplatňuje lineární uspořádání.²²⁰ V čínštině je naopak linearita, tj. pravo-levé uspořádání jednotlivých větných elementů zcela zásadní. Funkci zprostředkování tématu, tedy východiska, o němž se ve větě něco vypovídá, nese v čínštině podmět, proto je také jeho iniciální pozice závazná, a to bez ohledu na jeho sémantický charakter, který se nemusí týkat aktéra děje, nýbrž může spočívat i ve vyjádření místního nebo časového údaje.²²¹ Zjednodušeně řečeno je tedy iniciální člen věty třeba chápat vždy jako téma sdělení, tudíž jako podmět.²²² V angličtině i v češtině ovšem vyjadřování posledně jmenovaných sémantických obsahů náleží výhradně příslovečnému určení místa nebo času v podobě adverbia nebo předložkového pádu substantiva, ať už se jedná o jakoukoli pozici ve větě.

S identifikací iniciálního větného členu, vyjadřujícího existenci, vznik či zánik obsahu označeného predikátem, jako podmětu se setkáváme téměř u všech srovnávaných autorů, byť u některých pouze v náznaku (Dragunov, Yip a Rimmington). V některých koncepcích je tento typ podmět dokonce formálně odlišen od klasického podmětu pomocí speciálního termínu LS (Švarný, Zhu). Stále se však můžeme setkat i s přístupy, jež považují tento větný člen v zásadě za AVL (Vochala). Autoři se vesměs shodují i v otázce specifického charakteru vět, kde takový podmět (spolu s podmětem vyjádřeným pomocí JČ) figuruje. U Švarného a méně výrazně u Yipa a Rimmingtona jsou pak tyto konstrukce pojmenovány jako *věty existence*.²²³

Problematickými případy užití JM v čele věty se budeme zabývat v rámci analýzy datového korpusu, již nyní ovšem můžeme zmínit jeden z vážných problémů, na které v tomto ohledu narážíme. Jedná se o případy, kdy kromě prostorového tématu, tedy potenciálního LS, figuruje ve větě ještě další podmět, jako ve větě 厨房里油烟子很多 *chufangli youyanzi hen duo*²²⁴. Otázkou zde je, zda připustit existenci dvou podmětů v jedné větě, jak to činí např. Zhao prostřednictvím své koncepce *přísudku vyjádřeného větou (S-P predicate)*²²⁵, nebo hledat pro jeden z obou konkurenčních výrazů alternativní

220 Daneš 1987: 557.

221 Švarný 2014: 110.

222 Pokud nejde o eliptickou konstrukci, kde je vypuštěný podmět zřejmý z kontextu, nebo nedochází k předsunutí jiného prvku, představujícího téma sdělení, před podmět jako *anteponovaného větného členu* (tamtéž).

223 Blíže viz kap. 3.5.1.

224 Korpusová jednotka /K 35/.

225 Viz kap. 2.2.5., s. 41. Podobně Zhu Dexi – viz kap. 2.2.4., s. 33.

větněčlenskou platnost jako např. Loar, který JM v takových větách pokládá JM za *větné adverbialní určení (sentence adverbial)*²²⁶.

2.4.2.2. JM v přímé prepozici vůči přísudkovému slovesu

Postavení mezi podmětem a přísudkem věty náleží v čínštině adverbialnímu určení, což respektuje Švarný, když JM, uvedené pomocí PrV, této pozici jako AVL skutečně identifikuje.²²⁷ Takový postup ovšem naráží na dva zásadní problémy. Za prvé je to právě fakt, že JM v této pozici vystupují ve spojení s PrV, jejichž funkci nelze zcela ztotožnit s funkcí předložek v západních jazycích. V češtině je možno považovat předložku za integrální součást pádu substantiva, kdežto v čínštině si PrV zachovává jistá rezidua svého slovesného původu. To ostatně dokládají i tvary, kde v preverbální pozici vystupují substantiva se záložkou. Záložka, která vybavuje substantivum relačně-lokativním, případně relačně-temporálním významem by již sama o sobě měla být dostačujícím formálním ekvivalentem naší předložky, přesto je tento tvar navíc uvozen pomocí PrV. Verbální charakter PrV vede některé autory (Zhao, Yip a Rimmington, do jisté míry i Zhu a Dragunov) k tomu, aby celé spojení [PrV + JM] považovali za víceméně klasické objektově-determinativní syntagma, tj. ne za pouhý předložkou modifikovaný substantivní tvar. Zásadní přitom je, že JM představuje v rámci tohoto syntagmatu člen postpozičně podřízený PrV, přísně vzato je tedy izolované JM předmětem, nikoli adverbialním určením. Nic na tom nemění ani fakt, že celé toto spojení plní roli AVL, jak výslovně konstatují Yip s Rimmingtonem a naznačuje Dragunov.

Takové tvrzení je nicméně zcela nepřijatelné pro Zhu Dexiho, který trvá na tom, že syntaktickou platnost příslovečného určení mohou mít výhradně jazykové jednotky s funkční charakteristikou příslovce, nikoli tedy slovesné (PrV) či substantivní výrazy (JM).²²⁸ Tím se dostáváme k druhé překážce, jež komplikuje označení JM, respektive spojení [PrV + JM] v preverbální pozici za AVL. Zatímco Zhu je v této otázce zásadový z morfologické perspektivy, Švarný naopak nepřipouští výjimku z pravidla, že prepozičním určujícím členem predikativního slovesa může být pouze adverbialní

---

226 Loar 2011: 39.

227 Švarný 2014: 119.

228 Viz kap. 2.2.4., s. 33.

určení. Z hlediska funkční výstavby čínské věty se tedy Švarného přístup jeví jako více opodstatněný.

Z hlediska aktuálního členění představuje přísudkové sloveso za normálních okolností jakýsi zlom, rozdělující výpověď na tématickou (prepoziční) a rématickou (postpoziční) oblast, a to jak v čínštině, tak v češtině. AVL, tj. spojení [PrV + JM] jako preverbální větný člen bývá tedy součástí východiska sdělení a nese sémantický obsah určení prostorové okolnosti děje či stavu označeného predikátem. Stejně jako české příslovečné určení prostorové přitom může vyjadřovat jak příznaky statické, tj. umístění, tak dynamické, tj. směřování ve smyslu dosahování cíle nebo opouštění výchozího bodu.²²⁹ Oproti tomu postverbální užití spojení [PoV + JM] představuje vždy réma a zpravidla označuje směřování děje, respektive jeho cíl jako novou informaci.²³⁰ I určení místa je ovšem v čínské větě někdy třeba užít jako jádra výpovědi, vzhledem k poměrně striktním pravidlům čínského slovosledu však v mnoha případech nelze prostě umístit výraz s JM za sloveso. Ve vyjadřování místních obsahů tak mezi češtinou a čínštinou existuje významný rozdíl, spočívající v téměř neomezené možnosti umístit české AVL jak do tématického (*Petr se doma učí*), tak do rématického sektoru (*Petr se učí doma*). V čínštině však lze užít pouze tvaru 佩特在家里复习 *peite zai jiali fuxi*, nikoli však * 佩特复习在家里 *peite fuxi zai jiali*, neboť PoV 在 *zai* může stát pouze za (zpravidla jednoslabičnými) slovesy vyjadřujícími směr nebo polohu²³¹. V případě nutnosti rématického zdůraznění umístění je proto třeba užít prozodických, přesněji akcentuálních prostředků a položit na JM v AVL větný důraz, tj. vyslovit jeho iktovou slabiku zdůrazněně tónicky.

2.4.2.3. JM v postpozici vůči přísudkovému slovesu

Jak již bylo zmíněno, je-li umístění či cíl směřování děje jádrem výpovědi, klade se JM za přísudkové sloveso, a jakožto jmenný postverbální člen tak plní funkci předmětu, na čemž vládne napříč koncepcemi srovnávaných autorů (kromě Vochaly) široká shoda. Někteří z nich pak užívají speciálního termínu (Švarný, Zhu a méně důsledně i Yip a Rimmington) *lokativní předmět*. Forma predikátu, jež může takový

229 Daneš 1987: 78.

230 Yip 2004: 197. Srov též Chao 1968: 337n.

231 Švarný 2014: 115.

předmět nést, je ovšem na rozdíl od češtiny omezena na slovesa s významem umístění²³² nebo směřování někam.²³³

Koncepční a do značné míry i terminologický soulad mezi autory nicméně přetrvává pouze pokud jde o umístění JM bezprostředně za predikativní sloveso. Značné interpretační disproporce se objevují v případech, kdy mezi přísudek a JM vstupuje ještě další, zpravidla atónická, slovesná báze, ať už ji nazýváme *předložka* (Dragunov), *coverb* (Zhao, Yip a Rimmington), *modifikátor* (Zhu) nebo *postpoziční sloveso* (Švarný).²³⁴ V koncepcích srovnávaných autorů se setkáváme se čtyřmi různými interpretacemi tohoto jevu, z nichž některé se vzájemně liší více, jiné méně:

1. Dragunov pokládá spojení [PoV + JM] za předmět vyjádřený předložkovou vazbou, PoV má pro něj tedy podobnou platnost jako PrV a vztahuje jej spíše k následujícímu jmennému výrazu než k předcházejícímu slovesu.
2. Yip s Rimmingtonem, kteří očividně vycházejí z koncepce Zhaovy, taktéž spojení [PoV + JM] jako takové považují za v zásadě totožné s preverbálním [PrV + JM], tedy za *koverbální spojení* (*coverbal phrase*). Syntaktická platnost celého tohoto spojení v preverbální a postverbální pozici se ovšem navzájem liší. Zatímco v prvním případě jde o AVL, v případě druhém o (*lokativní*) *komplement*. Takový výklad je umožněn tím, že řídicí člen *koverbálního spojení*, tedy PoV, má principiálně slovesný charakter, celé spojení tudíž vyhovuje definici komplementu jako postverbálního predikativního větného členu, a to i přes to, že v něm figuruje jmenný komponent v roli předmětu PoV. JM se zde tudíž dá pokládat za LO pouze ve vztahu k PoV, nikoli v kontextu celé věty. Částečná shoda tohoto přístupu se Švarného koncepcí zde tedy nabývá zcela opačné podoby, než je tomu v případě preverbálního místního určení, kde plní izolované JM roli předmětu PrV, ovšem celé spojení má syntaktickou platnost AVL.
3. Zhu Dexi zde, podobně jako Zhao a Yip s Rimmingtonem, užívá pojmu *komplementu* (补语 *buyu*), ten je však v rámci jeho koncepce třeba chápat jako *slovesný*

---

232 V drtivé většině případů jde o plnovýznamové sloveso 在 *zai*.

233 Švarný 2014: 114.

234 Z praktických důvodů budeme pro označení této jednotky používat zkratku PoV i pokud bude řeč o koncepcích jiných autorů než Oldřicha Švarného. Termín *postpoziční sloveso* je velmi příhodný, neboť dovoluje diferencovat mezi dvojím funkčním užitím na první pohled identických jazykových jednotek (v případě bází 在 *zai* a 到 *dao*): PrV jako bázi prepozičně vázané k substantivu, a PoV jako bázi postpozičně vázané na sloveso.

modifikátor, který se v podobě báze odpovídající Švarného PoV váže k přísudkovému slovesu. JM je tedy předmětem modifikovaného slovesa a nepřichází o syntaktickou platnost LO v rámci celé věty. Toto pojetí tak představuje jakýsi přechodný model mezi přístupem popsáním v bodě (2.) a koncepcí Oldřicha Švarného.

4. Švarný se prostřednictvím pojmu *postpoziční sloveso* vyhýbá jak ztotožnění této jazykové jednotky s předložkou, resp. PrV, tak jejímu zařazení mezi slovesné modifikátory, ačkoli jí opatrně, s odkazem na čínské gramatiky čínštiny přiznává charakter komplementu.²³⁵ PoV je v jeho systému přidělena vlastní funkční charakteristika, jejíž syntaktickou rolí je uvádění jmenného výrazu za slovesem ve funkci předmětu. Švarný tedy jednoznačně konstatuje vázanost PoV na přísudkové sloveso, čemuž odpovídá jeho enklitický charakter ve výslovnosti sledu těchto slovesných bází. Tento fakt podporuje i transkripční praxe, kdy je PoV zapisováno neodděleně od přísudkového slovesa.²³⁶ LO je i zde považován za autonomní větný člen, nikoli pouze za předmět v rámci komplementu. Zhu Dexiho a Švarného koncepce spolu tedy v koncepční rovině do značné míry korespondují, liší se pouze tím, že Zhu považuje PoV za *modifikátor*. Švarného přístup bychom vzhledem k zavedení zcela nové funkční charakteristiky PoV mohli považovat za poněkud neortodoxní, danou problematiku však vystihuje zřejmě nejlépe.

Vochalovu koncepci do přehledu nezařazujeme, neboť označení potsverbálního větného členu za AVL je v ostrém rozporu s normativním vzorcem pořadí členů čínské věty. Z právě učiněného srovnání vyplývá potřeba rozlišovat mezi dvěma druhy postverbálního užití JM, které by bylo možno pracovníě nazvat jako „přímý LO“ a „nepřímý LO“. Není při tom ovšem nutné rezignovat na platnost druhého z nich jako LO v kontextu celé věty.

---

235 Švarný 2014: 130.

236 Švarný 2014: 115. V *UčebS* jsou ovšem PoV v transkripci ještě zapisována odděleně od slovesa.

3. Gramatická analýza jmen místa v *Učebním slovníku jazyka čínského*

Předchozí text se věnoval problematice JM z teoretického hlediska a jazykový materiál v něm obsažený představovaly většinou jednoduché exemplifikace, ilustrující typické lexikální jednotky a syntagmatické vzorce a pocházející zejména ze zdrojů zapojených do komparační analýzy. V tomto oddíle se budeme zabývat analýzou korpusu sestaveného z úplných vět, ve kterých figurují JM. Cílem je získat určitou představu o frekvenční distribuci různých typů JM v různých rolích, identifikovat nejčastější kolokace JM zejména s predikativními a pomocnými větnými elementy a odhalit problematické případy užití JM, na jejichž základě bychom mohli posoudit jemnější nuance jejich morfologického charakteru a syntaktických funkcí, resp. větněčlenské příslušnosti.

3.1. Metodika konstrukce korpusu

Jako základní soubor pro sestavení korpusu posloužily příkladové věty obsažené v obsáhlé práci Oldřicha Švarného *Učební slovník jazyka čínského*²³⁷. Tato čtyřdílná publikace je Švarného vrcholným dílem, jehož základy byly položeny již v práci *Úvod do hovorové čínštiny*²³⁸. Obsahuje 1969 hesel v podobě nejfrekventovanějších sylabosémémů (语素 *yusu*) vyskytujících se v současné hovorové čínštině, jejichž fungování v jazyce je prakticky demonstrováno pomocí souboru 16 000 příkladových vět. Tento bohatý exemplifikační materiál je kompletně převeden i do podoby zvukové nahrávky a současně je kromě zápisu v čínských znacích v publikaci uveden také v prozodické transkripci vyvinuté prof. Švarným. Ačkoli zde narážíme na jisté limity, dané tím, že příkladové věty představují izolované jednotky, navíc poměrně krátké, a chybí jim tak kontext širšího textologického celku, právě okolnost, že je prostřednictvím nahrávky a transkripce v plné šíři postižena jejich zvuková stránka, činí z *UčebS* velmi vhodný instrument nejen pro zkoumání prozodických jevů

237 Švarný 1998-2000.

238 Švarný 1967.

v současné hovorové čínštině, nýbrž i pro gramatickou analýzu v rámci přístupu, který gramatickou a prozodickou stránku řeči pojímá jako těsně provázané a navzájem závislé.

Základním kritériem zařazení konkrétní příkladové věty do výběrového souboru, představujícího samotný korpus, byl přirozeně výskyt JM ve větě. Bylo ovšem třeba stanovit další parametry konstrukce korpusu, tak aby splňoval určité požadavky na reprezentativnost a proporcionální zastoupení zkoumaných jazykových jevů.

3.1.1. Členění korpusu

Korpus se člení na základě dvou kritérií: morfologického a syntaktického.

Morfologická kategorizace vychází z výčtu strukturně-sémantických typů JM, který představuje zásadní výstup srovnávací gramatické analýzy JM.²³⁹ Jelikož jsou však pro nás v rámci analýzy určující formální parametry jazykových jednotek, a jejich sémantické vlastnosti naopak ustupují do pozadí, byla pro potřeby členění korpusu původní morfologická klasifikace poněkud modifikována. Vzhledem k tomu, že přítomnost záložky je formálním příznakem jazykové jednotky charakteru JM par excellence, je *substantivně-záložkovým komplexům* v rámci analýzy věnována zvláštní pozornost, která se v korpusu projevuje jejich formálním rozdělením do dvou kategorií podle charakteru záložky (1sZ vs. 2sZ). Rozdíl mezi toponymy a (obecnými) *pojmenováními míst* oproti tomu spočívá převážně v sémantické rovině, proto byly tyto jednotky zařazeny do společné kategorie. Z morfologického hlediska se tedy korpus dělí na následující sekce:

- A. Substantivně-záložkové komplexy s jednoslabičnou záložkou
- B. Substantivně-záložkové komplexy s dvouslabičnou záložkou
- C. Lokativa
- D. Zájmena místa (lokativní zájmena)
- E. Toponyma a pojmenování míst

Preference formálních parametrů před sémantickými stála i za rozhodnutím řadit jednotky typu (E.) opatřené záložkou do kategorií (A.) a (B.).

---

239 Viz kap. 2.3.2.

Z hlediska syntaktického se členění korpusu stejně jako v případě srovnávací gramatické analýzy²⁴⁰ opírá o pozice JM ve větě, nikoli o definici větného členu. Kromě pozic příslušejících konstitutivním větným členům (LS, LO) je to ještě pozice preverbálního AVL, která je pro JM typická. Do korpusu řadíme i pozici JM v přívlastku, která je z hlediska kvantitativního neopominutelná. Uspořádání korpusu z hlediska větné pozice JM tedy vypadá takto:

- I. Iniciální pozice (JM v čele věty)
- II. Přímá preverbální pozice (JM mezi podmětem a přísudkem s nebo bez PrV)
- III. Postverbální pozice (JM po slovese s nebo bez PoV)
- IV. Pozice v atributu (JM jako blíže určující člen jmenného výrazu)

3.1.2. Výběr jednotek korpusu

Vzhledem k primárně didaktické povaze *UčebS*, kdy se při řazení jazykového materiálu postupuje od relativně nejjednodušších jevů ke složitějším, byl za počáteční bod výběru stanoven střed základního souboru, kde očekáváme výskyt jazykových jevů dostatečně složitých a s průměrnou frekvencí distribuce v jazyce. Od tohoto bodu pak výběr postupoval oběma směry střídavě vždy po jednom slovníkovém hesle, z jehož příkladových vět byly vybrány jednotky relevantní pro zařazení do korpusu. Celkový počet hesel obsažených v *UčebS*, tj. 1969, byl vydělen dvěma, čímž jsme získali číslo 984,5. Výběr byl tedy zahájen prozkoumáním příkladových vět u hesla č. 985, které představuje bázi 据 *jù*.²⁴¹ Do výběrového souboru je zařazena každá věta obsahující JM, které lze přiřadit k některé z kombinací morfologického typu a syntaktické pozice (A.I. až E.IV.), kromě případů, kdy JM nevystupuje v lokativním významu²⁴². Stejným způsobem pak pokračujeme v případě hesla č. 984, poté následují hesla 986, 983, 987, 982 atd.

Minimální celkový počet korpusových jednotek byl stanoven na 200, což je suma jednotek při jejich hypotetické rovnoměrné distribuci mezi všechny kombinace v počtu 10 ($5 \cdot 4 \cdot 10 = 200$). Korpusová jednotka je přitom definována jako výskyt JM ve sledované pozici, počet vět zařazených do korpusu se proto nekryje s počtem

---

240 Viz kap. 2.4.2.

241 Švarný 1998-2000: 972.

242 Viz např. kap. 2.2.4., s. 34-35.

korpusových jednotek. Věty, v nichž vystupuje více JM v různých relevantních konfiguracích jsou zařazeny do korpusu vícekrát. Naopak věty obsahující více JM ve stejné syntaktické pozici, jsou zařazeny pouze jednou, obsahují však více korpusových jednotek.

V první fázi bylo prozkoumáno 100 hesel *UčebS* (č. 936-1035)²⁴³, výsledkem bylo zařazení 197 vět, obsahujících celkem 212 JM. Ačkoli tento výběr naplnil stanovenou kvótu, k zajištění dostatečné výpovědní hodnoty dat bylo třeba provést dovýběr jednotek s kombinacemi, jejichž výskyt byl relativně nejnižší. Proto bylo za pomoci téže metody prozkoumáno dalších 100 slovníkových hesel (č. 883-935²⁴⁴ a 1036-1085)²⁴⁵, z nichž byly do korpusu ovšem řazeny již pouze JM spadající do kategorií, jež byly po dokončení základní fáze výběru zastoupeny méně než 10 jednotkami.²⁴⁶ Tímto způsobem do korpusu dodatečně vstoupilo dalších 50 jednotek, u některých kategorií nicméně stále nebylo dosaženo jejich žádoucího zastoupení, blízcího se počtu 10. Další dovýběr však již realizován nebyl, značná koncepční nepřehlednost třístupňového výběru by totiž představovala příliš velkou cenu za nepatrné posílení komplexity korpusu.

Kompletní korpus tvoří následující kapitulu této práce (3.2.). Každý záznam korpusu obsahuje:

1. Pořadové číslo věty (n), na jehož základě je možné dohledat záznam, ke kterému v textu analýzy referují odkazy ve formě „/K (n)/“.
2. Text věty v čínských znacích.
3. Přepis věty v prozodické transkripci čínštiny.²⁴⁷
4. Číslo hesla v *UčebS* (X) a pořadové číslo příkladové věty v rámci hesla (Y) ve formátu „X.Y“ (v pravé části záznamu před dvojitým lomítkem).
5. Číslo korpusové jednotky, odrážející chronologii vstupu jednotky do korpusu (v pravé části záznamu za dvojitým lomítkem). V případě, že se v jedné a téže větě

243 Švarný 1998-2000: 918-1016.

244 Rozdíl pořadových čísel hesel neodpovídá 50, neboť v *UčebS* jsou některá hesla vypuštěna, resp. objevují se mezery v číslování. Chybějící tři hesla byla doplněna jinými třemi směrem dolů.

245 Švarný 1998-2000: 876-918; 1016-1063.

246 Viz (tab. 3).

247 Z obsahového hlediska je transkripce uvedena v podobě, v jaké figuruje v *UčebS*, na případy, kde se koncepčně rozchází s aktuálním transkripčním územ (např. psaní PoV odděleně od přísudkového slovesa) bude v textu analýzy upozorněno. Grafická podoba prozodické transkripce se však řídí praxí publikace *Prozodická gramatika čínštiny* (Švarný 2014: 10-13), zdůrazněná prominence slabiky je znázorněna pomocí inverzního textu (bílé písmo v černém poli).

vyskytuje více korpusových jednotek (JM), jsou od sebe odlišeny pomocí písmene (a,b)²⁴⁸.

Pomocí vodorovné linky jsou v sekcích B.I. – D.IV. odděleny záznamy, které byly do korpusu zařazeny v rámci dodatečného výběru.

---

248 Žádná z vět, zařazených do korpusu, neobsahuje více než dvě korpusové jednotky.

3.2. Korpus

A.I. Substantivně-záložkový komplex s 1sZ v čele věty

1. 这棵树上据说吊死过人。 985.3 // 2
zhè-ke-**shù**shang, jùshuō **diào**sigo-rén.
2. 屋子里乱得很。(屋子里很乱。) 986.1 // 3
wūzilǐ **luàn**-d-hěn. (wūzilǐ hen-**luàn**.)
3. 有人从窗外仍进来一块石头, 会场里就乱起来了。 986.3 // 4b
you-rén cong-chuāngwài réngjinlai-yi²-kuai-**shí**to,, huì**cháng**lǐ,
jiu-**luàn**qilai-le.
4. 屋里乱七八糟, 连个人影儿也没有。 986.8 // 7
wūli luàn-qi-bā-**zāo**,, lián-ge rényǐng**r**-ye-méi-yǒu.
5. 他的屋里乱七八糟的堆满了书。 986.9 // 8
ta¹-d-wūli₃ **luàn**-qi-bā-zāo-d, duī-mǎn-le shū.
6. 在这次火灾里我们损失了不少东西。 981.13 // 19
zai-**zhèi**-ci huǒzāilǐ, wǒ³men-sūnshile bù-**shǎo** dōngxi.
7. 从他这张饱经风霜的脸上可以看出他受过很多苦。 980.4 // 23
cóng-ta-zhei₄-zhang¹ bǎojīng-fēng**shuāng**-d-liǎnshang, kéyi-kànchū,
ta shòugo hen-**duō**-kǔ.
8. 昨天城里举行了防空演习。 978.6 // 26
zuótian chénglǐ, jǔxíngle fángkōng-yǎn**xí**.
9. 我肚子里憋着一泡尿, 快走吧, 要不然就尿裤子啦。 993.1 // 27
Wo-**dù**zili³, biēzh-yi-pāo-**suī**,, kuài-**zǒu**-ba,, yàoburán jiu-niào-
kùz-la.

10. 这双鞋太紧，脚上都起了泡了。 994.1 // 29
zhe⁴-shuang-xié **tài**-jǐn,, jiǎoshang dou-qǐle-**pào**-le.
11. 山脚下有树林，山顶上都是岩石。 994.6 // 32a,b
shānjiǎo**xià** you-shù**lín**,, shān**dǐng**shang dōu-shi-yán**shí**.
12. 我们的建设计划里包括着建筑桥梁一项。 976.4 // 37
wǒmen-d jiànshè-**jì**hualǐ bāokuòzh jiànzhū-**qiáo**liang yi-xiàng.
13. 我们发现了这个早被采过的煤矿里还有非常丰富的煤。 975.10 // 50
wo³men-fāxiàn₄le, zhe⁴-ge **zǎo**-bei-cǎigo-d méikuàngli₃, hái-you
fēichang fēngfu-d-méi.
14. 他腿上有伤。 972.9 // 62
ta-tuǐshang you-**shāng**.
15. 他脸上怎么划了一道儿口子? 967.2 // 79
ta-liǎnshang zěnmě huále-yi-daor-**kǒu**z?
16. 旁边儿的桌子上有人在喝酒划拳, 闹得很厉害。 967.4 // 80b
pángbiānr-d zhuōzishang, you-ren² zai-hē-jiǔ huá**quán**,, nào-d
hen-**lì**hai.
17. 地上有一片纸。 966.3 // 87
dìshang, you³-yi-piàn **zhǐ**.
18. 地上有一小片儿木头。 966.6 // 89
dìshang you³-yi-xiao₃-pianr⁴ **mù**tou.
19. 在今天的节目里, 你表演得十分成功。 961.15 // 109
zai-**jīn**tian-d jiémulǐ,, ni- biáoyan-d **shí**fen-chénggōng.

20. 我们从山顶隐约地看见树林里有人走动。 959.17 // 116b
wǒmen cong-shāndǐng, yīnyuē-d kànjian, shùlínli₃ you-ren²-
zǒudong₄.
21. 报纸上登了你的相片儿。 1012.5 // 118
bàozhǐshang, dēngle-nǐ-d xiàngpiānr.
22. 在山上至少可以呼吸点儿新鲜空气。 955.6 // 126
zai-shānshang, zhǐ-shǎo kényi hūxi-dianr³ xīnxiān-kōngqì.
23. 人体内是不是只有肠胃吸收营养? 955.8 // 127
réntǐnèi, shì-bu-shi zhi²-you chángwèi xīshou-yíngyǎng?
24. 明天在布拉格大学的大礼堂里举行毕业典礼。 1019.10 // 140b
míngtiān zai-bùlagé dàxué-d dàlǐtánglǐ, jǔxing bìyè-diánlǐ.
25. 晚报上有”北京剧院”今天的剧目。 1020.11 // 143
wǎnbào₂shang, yǒu-běijīng-jùyuàn jīntian-d jù₂mù.
26. 汤里放点儿盐再调一调。 1022.2 // 150
tāngli₃ fàng-dianr-yán, zai-tiáo-yi-tiao.
27. 菜里得加点儿葱蒜调味才好吃。 1022.5 // 152
càilǐ, dei-jiā-dianr₃ cōng-suàn tiáowèi, cai-hǎochī.
28. 孩子的毛衣上掉了个扣子,我还没给他钉上呢。 947.9 // 159
háiz-d máoyīshang, diào-le-ge-kòuz,, wo-hai²-méi gei³-ta-
dīngshang-ne.
29. 大家都说森林里有个吃人的怪物。 1025.10 // 166
dàjiā dōu-shuō, sēnlínlǐ, yǒu-ge-chī-rén-d guàiwu.

30. 传说那个池塘里住着个水怪。 1025.12 // 167
 chuánshuō, nei⁴-ge-**chí** tanglǐ, zhùzh-ge-shuǐ**guài**.
31. 相片上有大姑, 二姑跟小姑姑。 944.1 // 170
 xiàngpiànshang you-**dà**gū, **èr**-gū, gen-xiǎo**gū**gu.
32. 家里用不着存粮食, 随吃随买就行了。 943.8 // 173
 jiālǐ₃, **yòng** bǔzha² cun-liángshì,, sui-chī-sui-mǎi, jiu-xíng-le.
33. 屋子里满是烟。 942.1 // 176
wūzili³, mǎn-shi-**yān**.
34. 火车里脏得很, 到处是煤烟子。 942.2 // 177a
 huǒchēli **zāng**-d-hěn,, **dào**chu-shi méiyānz.
35. 厨房里油烟子很多。 942.4 // 179
 chú**fáng**lǐ, yóu**yān**z hen-duō.
36. 矿井里在抽水, 一个月以后才能采煤。 941.3 // 185
 kuàngjǐnglǐ₃ zai-chōu-**shuǐ**,, yí²-ge-yuè-yìhòu cai²-neng cǎi-méi.
37. 皮革上涂一层油, 也许可以防止抽缩。 941.12 // 187
 píge²shang tú-yì-ceng-**yóu**,, yěxu ke²yì-fángzhi chōusuō.
38. 昨天海上有大雾, 两条船撞在一起了。 940.1 // 188a
 zuótiān hǎishang you-dà-**wù**,, liǎng-tiāo-chuán **zhuàng**-zai-yìqǐ-le.
39. 在这块荒地上可以盖很多房屋。 939.1 // 191
 zai-zhè-kuai huāng**dì**shang, ke²yì-gài hen-**duō** fángwū.

A.II. Substantivně-záložkový komplex s 1sZ v přímé preverbální pozici

40. 有人从窗外仍进来一块石头，会场里就乱起来了。 986.3 // 4a
you-rén cong-chuāngwài réngjīnlai-yi²-kuai-**shí**tou,, huì**cháng**lǐ,
jiu-**luàn**qilai-le.
41. 他心里乱得很。（他心里很乱。） 986.4 // 5
ta-xīnli₃ **luàn**-d-hěn. (ta-xīnli hen-**luàn**.)
42. 我现在心里是一团乱麻，你们让我安静一会儿吧！ 986.10 // 9
wo-xiànzài xīnlǐ shì-**yī**-tuán-luàn-má,, nǐ³men-ràng-wo **ān**jìng-yī-
huir³-ba.
43. 不能在生活的旅途中迷失方向，不然很危险。 982.5 // 14
bù-néng zai-shēnghuo-d-lǚtuzhōng míshī-**fāng**xiàng,, bùrán₂ hen-
wēixiǎn.
44. 你身上还湿着，怎么能穿衣服呢？ 995.2 // 40
ni-shēnshang hai-**shī**zh,, zěnme-neng² chuān-**yī**fu-ne?
45. 他从烈火中救出了三个人。 969.4 // 70
ta-cong₂-lièhuǒzhong₁, jiùchule **sān**-ge-rén.
46. 我每天往眼里滴几滴药水儿。 1002.7 // 71
wo-**měi**-tiān wang-yánli, dī-ji₃-di¹ yào**shuǐ**r.
47. 我父亲计划明年夏天到海边儿去避暑。 968.2 // 73
wo-fùqīn jìhuà, míngnián-xiàtiān dào-hǎi**biānr**-qu bìshǔ.
48. 他在地板上划了一条线。 968.10 // 77
ta¹-zai-dì**bǎn**shang huàle-yī-tiáo-**xiàn**..

49. 划过船, 大家都在岸上集合。 967.9 // 82
huágo-**chuán**, , dàjiā dou¹-zai-ànshang jíhé.
50. 我们雇了个划子在西湖上玩儿了一上午。 967.14 // 84
wǒmen gùle-ge-**huá**z, zai-xīhúshang wánrle-yi-shàng**wǔ**.
51. 爸爸心里很烦(心里烦得很), 你别去打扰他。 1005.4 // 93
bàba xīnli-hen-**fán**, , (bàba xīnli **fán**-d-hen,,) ni-**bié**-qu dárào-ta.
52. 以后别再到我这儿来了, 我很烦你。 1005.5 // 94
yihòu bié-zai dao⁴-wo-zher⁴-lái-le,, wo²-hen-fán-ni.
53. 他在《血的秘密》里演得很好。 961.8 // 107
tā-zai xiě-d-**mì**mi-lǐ, yǎn-d **hén**-hǎo.
54. 我最怕在大会上演说。 961.10 // 108
wǒ-**zuì**-pà zai-dàhuì₄shang yǎnshuō.
55. 士兵在操场上演习打靶, 你别过去。 961.17 // 110
shìbīng, zai-cāochǎngshang yǎnxi-dá**bǎ**, , ni-**bié**-guòqu.
56. 你们不要我去, 我乐得一个人安安静静地在家里看书。 1010.4 // 111
nǐmen bú-yào-wo-qù,, wo-lè-d yí-ge-ren² **ān**'anjing₄jing⁴-d zai-jiāli kàn-**shū**.
57. 接到家信他心里很快乐。 1010.8 // 114
jiēdao jiāxìn, tā-xīnli hen-**kuài**le.
58. 我在报上登了一个找房子的广告。 1012.4 // 117
wo³-zai-bàoshang, dēngle-yi²ge zhǎo-**fáng**z-d guǎnggào.
59. 我在汤里略加了一点儿盐。 1017.1 // 130
wo³-zai-**tāng**lǐ, lüè-jiāle-yidianr³ **yán**.

60. 你可不能在街上随便拾东西。 952.1 // 136
ni-kě-bù-neng zai-jiēshang, suí-**biàn** shí-dōngxi.
61. 我在街上拾了十克朗。 952.4 // 137
wo³-zai-jiēshang, shíle shí-kè**láng**.
62. 我在海边儿典了一处别墅，你可以随时去住。 1019.11 // 141
wo³-zai-hǎibiānr, diǎnle-yi-chu⁴ bié**shù**,, ni-ke²yi **suí**shi₂ qu-zhù.
63. 他看没人过来招呼他，心里有点儿生气。 948.28 // 156
ta-kàn méi-ren-guòlai **zhāo**hu-ta,, xīnli₃ you²-dianr-shēng**qì**.
64. 他慢慢儿地把一根玉米须子从嘴里拉出来。 1029.4 // 182
ta-màn**mǎn**r-d, ba-yì-gen yùmi-**xū**z, cong-zuǐli lāchulai.
65. 你从这些像片里随便抽一张给我吧。 941.1 // 184
ni-cóng zhè-xie xiàng**piàn**lǐ, suí-**biàn** chōu-yi-zhang¹ gei²-wo-ba.

A.III. Substantivně-záložkový komplex s 1sZ v postverbální pozici

66. 吃完了梨，把核儿包在纸里。 987.3 // 11
chīwánle-**lí**,, ba-hér bāo-zai-**zhǐ**li.
67. 吃完梨，就把核儿放在烟灰盘儿里吧！ 988.1 // 13
chīwán-**lí**,, jiu-ba₃-húr, fàng-zai yānhuī**pán**li-ba.
68. 藏在床后的人失声说：“真岂有此理！” 982.13 // 17
cáng-zai chuáng-**hòu**-d-ren, shíshēng-shuō,, **zhēn** qí-you-cí-lǐ.
69. 他们把他打倒在地上，又踢了他几脚。 994.5 // 31
tāmen ba³-ta-dádao-zai-**dì**shang,, you-**tī**le-ta ji-jiǎo.

70. 他伤在腿上了。 972.5 // 58
ta-shāng-zai **tuǐ**shang-le.
71. 把这个小村子划在另一个区里吧! 968.4 // 74
ba-zhè-ge-xiao₃-cūnz huà-zai-**lìng**-yì-ge qūli₃-ba.
72. 他的腿忽然抽筋了, 只用两只手划到岸边儿。 967.11 // 83
ta¹-d-tuǐ, **hū**ran chou-jīnr-le,, zhǐ-yong **liǎng**-zhì-shǒu huá-dao-
ànbīānr.
73. 我们两个人编在一个队里。 1006.4 // 97
wo³men-**liǎng**-ge-rén, biān-zai **yí**-ge-duìli.
74. 那时候儿我寄住在朋友家里。 964.3 // 99
nèi-shíhour wo-jìzhu zai-**péng**you-jia¹li.
75. 寄生虫寄生在动物体内吸收大量养料。 964.6 // 102
jìshēngchóng jìshēng-zai-dòngwù-tǐ**nèi**, xīshou **dà**liang-yǎngliào.
76. 昨天在剧院门口儿, 我们找了半天票, 结果忘在家里了, 你说这多乐子! 1010.7 // 113b
zuótiān zai-jùyuàn-mén**kǒu** wo³men-zhǎole bàn-tiān-**piào**,, jiéguo
wàng-zai-**jiā**li-le,, nǐ-shuō zhe-duō-**lè**z.
77. 你的名字已经登记在本子上了。 1012.9 // 120
nǐ-d-míngz yǐjing **dēng**ji-zai-běnzishang-le.
78. 把鸡蛋打在碗里, 用筷子调松。 1022.3 // 151
ba-jīdan dǎ-zai-**wǎn**lǐ,, yong-kuàiz tiáosōng.
79. 不要把苹果皮扔在地上, 免得招苍蝇。 948.1 // 154
búyao ba-píngguopí rēng-zai-dìshang,, miǎn-d zhāo-**cāng**ying.

80. 小心别掉到坑里去。 947.2 // 157
xiǎoxin, bie-diào-dao **kēng**lǐ₃-qu.

81. 钱刚才还在桌子上, 现在就不见了, 真是出了奇了。 1024.1 // 160
qián, gāng**cái** hai²-zai-zhuōzishang,, xiànzai jiu-bu₂-jiàn-le,
zhēn-shi chūle-qí-le.

82. 一粒煤烟子掉到眼睛里了, 真疼。 942.3 // 178
yi-lì méi**yān**z, diào-dao-**yǎn**jinglǐ-le,, zhēn-**téng**.

A.IV. Substantivně-záložkový komplex s 1sZ v přívlastku

83. 别乱拿桌子上的东西。 986.5 // 6
bie-**luàn** ná-**zhuō**zishang-d-dōngxi.

84. 边境上的几个属国又叛变了。 986.12 // 10
biānjìngshang-d ji³-ge-shǔguó, **yòu**-pànbiàn-le.

85. 人体内的肋膜挨着胃吗? 990.2 // 21
rén₁tǐ**nèi**-d lèimo² āizh-**wèi**-ma?

86. 百货公司里的东西都被盗卖了。 979.6 // 25
bǎi-huo-gōngsīlǐ³-d dōngxi **dōu**-bei-dào**mài**-le.

87. 我身上的衣服是我仅有的私人财产。 974.6 // 56
wo-shēnshang-d yīfu, shi-wǒ-**jín**-yǒu-d sīren-cáichan.

88. 河边儿那片地已经用拖拉机耕过了。 966.4 // 88a
hébian₁ nèi-pian-**dì**, yi³jìng yong-tuōlājī **gēng**go-le.

89. 把地上的纸片儿和木片儿扫一扫吧。 966.10 // 91
ba-dìshang-d zhǐpiàn₁ he-mùpiàn₁, **sǎo**-yi-sao³-ba.

90. 你看片子上的黑点儿, 那就是结核点。 965.1 // 95
ni-kàn,, piānzishang-d hēi-diǎnr,, nà-jiu-shi jiéhedǎn.
91. 国内足球赛谁胜谁败没多大关系。 962.2 // 104
guó-nèi zúqiúsài, shéi-shèng shéi-bài, méi-duōda⁴ guānxi.
92. 田华演《白毛女》里的喜儿。 961.7 // 106
tián-huá yǎn báimáonü²li₃-d xǐ'ér.
93. 我们村里农民互助得很好。 960.1 // 115
wo³men-cūnli nóngmín, hùzhu-d hen-hǎo.
94. 办公室里的每件家具都登记过了。 1012.8 // 119
bàngōngshìli-d měi-jiàn-jiājū, dōu-dēngjì₄go-le.
95. 这几天山上的积雪正在溶化, 很多地方已经造成了水灾。 939.10 // 193a
zhè-jǐ tiān, shānshang-d jīxue³ zhèng-zai-róng-huà,, hen-duō-dìfang yǐjing-zàochéngle shuǐzāi.
96. 家里人都下乡了, 只剩下我自己了。 937.6 // 195
jiāli-rén dōu-xià-xiāngle,, zhǐ-shèngxia wo-zìjǐ-le.

B.I. Substantivně-záložkový komplex s 2sZ v čele věty

97. 我们的眼睛外面有一层很薄的膜儿。 990.1 // 20
wǒmen-d yǎnjīng-wàimian, yǒu³-yi-céng hen-báo-d mór.
98. 自从儿子结了婚, 母子之间就有了一层隔膜。 990.4 // 22
zìcong² érz jiéle-hūn,, múzǐ-zhi-jiān, jiū-yǒule-yi-céng gé^{mo}².

99. 我们的城市附近有一个很大的铁矿。 975.9 // 49
 wo³men-d-chéngshì-fujīn⁴, you-yi²-ge hen-**dà**-d tiěkuàng.
100. 我们这里所有的企业都是国营的。 973.3 // 57
 wo³men-zhèli₃, **suó**you-d-qǐyè₄ dōu-shì-guóyíng₂-d.
101. 月亮周围有晕, 明天也许要起风。 999.5 // 64
 yuèliang zhōuwéi-you-**yùn**,, míngtiān yéxu-yao⁴ qǐ-**fēng**.
102. 这里面一定有人舞弊, 不然不会有这样的结果。 957.6 // 121
 zhè-lǐmian, **yí**dìng you-ren² wǔ**bì**,, bùrán **bú**-hui-you³ zhè-yang-d
 jiéguo.
103. 我们这里大家都很随便, 你也不要客气。 943.4 // 172
 wo³men-zhèli, dàjiā dōu-hen-suí-**biàn**,, nǐ-yě búyao-**kè**qi.
-
104. 他们两个人之间好像有什么秘密。 1036.1 // 198
 tāmen liǎng-ge-ren² zhi-jiān, hǎoxiàng you-shéme-**mì**mi.
105. 泉眼周围草木茂盛, 成了一片沙漠中的绿洲。 1040.5 // 202
quányǎn-zhōuwéi cǎomù-mào**shèng**,, chéngle-yi-pian⁴ shāmo-zhong¹-d
 lù**zhōu**.
106. 据说这块地底下有宝, 你信不信? 925.1 // 208
 Ju-shuō zhe⁴-kuai-dì-dǐxia yóu-**bǎo**,, nǐ **xìn**-bu-xin⁴?
107. 人家都说村外那棵大槐树底下埋着宝贝。 925.2 // 209
 rénjiā dōu-shuō, cūnwài nei⁴-ke-dà-**huái**shu-dǐxia máizh-**bǎo**bei.
108. 在那几间屋子周围围起来一道竹墙。 1075.2 // 226
 zai-nèi-ji-jian¹ wūz-zhōu**wéi**, wéiqilai yi-dào-zhú**qiáng**.

109. 花园儿周围有一道很高的围墙。 1075.9 // 229
huāyuánr-zhōuwéi, you³-yi-dào hen-**gāo**-d wéiqiáng.

110. 南京中山陵前面有很多台阶。 894.1 // 233
nánjīng, zhōngshān-líng qiánmian, you-hě-n-**duō** táijiē.

111. “三”前面还有个负号儿，我没瞧见。 884.15 // 242
sān qiánmian, hái-you-ge fù**hào**er,, wo-méi qiáo**jiàn**.

112. 两族之间常常发生械斗。 883.1 // 243
liǎng-**zú**-zhi-jiān, chángchang fāsheng xiè**dòu**.

B.II. Substantivně-záložkový komplex s 2sZ v přímé preverbální pozici

113. 因为你在别人面前诬蔑了他，所以他怀恨你。 1083.2 // 246
yīnwei ni³-zai-**bié**ren-miànqián **wū**miele-ta¹,, **suó**yi ta-huáihen-ni.

B.III. Substantivně-záložkový komplex s 2sZ v postverbální pozici

114. 我不想把这项工作划分在你们的计划之内。 968.7 // 75
wo-**bù**-xiǎng ba₃-zhè-xiàng-gōngzuò, huàfen-zai-ni³men-d jìhuá-zhi-nèi.

115. 我把这件衣服寄存在你那里吧。 964.7 // 103
wo-ba₃-zhè-jian yīfu jìcun-zai-**nǐ**-na₄li-ba.

---

116. 他随便把钱揣到枕头底下了。 1044.3 // 206
ta-suí-**biàn** ba-qián rǔ-dao-**zhēn**tou-dǐxia-le.

117. 民兵把大树横在路中间，不让敌人的汽车通过。 1060.3 // 212
mínbīng ba-dà-**shù** héng-zai-lù-zhōng**jiān**, , bù ràng dírén de qìchē
tōngguò.
118. 这根电线竿子横在道路当中，阻碍了交通。 1060.4 // 213
zhē⁴-gen-diànxian-**gān**z héng-zai-dàolu-dāngzhōng,, zǔ'àile
jiāotōng.
119. 卖西瓜的把挑子歇在树底下喝茶去了。 1070.3 // 222
mài-**xī**gua-d, ba-tiāoz xiē-zai-shù-dǐxia hē-**chá**-qu-le.
120. 学生都挤在教员周围。 1075.7 // 228
xuésheng, **dōu**-jǐ-zai jiàoyuan-zhōuwéi.
121. 多瑙河界于捷克斯洛伐克和匈牙利之间。 895.1 // 231
duōnǎo-hé, jiè-yu jiékesi¹luofá**kè** he-xiōngya**lì**-zhi-jiān.

B.IV. Substantivně-záložkový komplex s 2sZ v přívlastku

122. 这个矿井里面的通风设备很好。 975.12 // 51
zhè-ge kuàngjīng-lǐmian-d tōngfēng-**shè**bei hén-hǎo.
123. 没有人调解得了他们两个人之间的纠纷。 1022.12 // 153
méi-you-rén tiáojiedeliǎo, **tā**men-liǎng-ge-rén zhi-jiān-d jiūfēn.
-
124. 北京和布拉格之间的国际电话已经通了。 892.3 // 237
běijīng, he-bùlagé-zhi-jian¹-d guóji-diànhuà yǐjing-**tōng**-le.

C.I. Lokativum v čele věty

125. 附近有没有收拾箱子的地方? 952.6 // 138
fùjìn you-**méi**-you shōushi-xiāngz-d-di⁴fāng?
126. 里头都是玻璃的, 你得轻着点儿放。 945.4 // 169
lǐtōu dōu-shi-**bō**lǐ-d,, ni-dei³ **qīng**zh-dianr³ fàng.
127. 火车里脏得很, 到处是煤烟子。 942.2 // 177b
huǒchēli **zāng**-d-hěn,, **dào**chū-shi méiyānz.
-

128. 串过几个铺子, 可是里边儿都没有我所要的东西。 1066.2 // 220
chuàngo jǐ-ge-**pù**z,, ke³shi lǐbianr **dōu**-mei-yǒu wo-suo₃-yào-d-dōngxi.
129. 周围站着好些人。 1075.6 // 227
zhōuwei₂ zhànzh hǎo-**xiē**-rén.
130. 他们原来是很好的朋友, 现在好象中间添了一条界线。 895.6 // 232
tāmen yuánlai shi-**hén**-hǎo-d péngyou,, xiànzai hǎoxiang zhōngjiān tiānle-yi-tiao₂-jièxiàn.
131. 外面摆着一条长桌子, 好些人在那儿吃灌肠。 891.3 // 238a
wàimian bǎizh yi-tiao₂-cháng**zhuō**z,, hao-**xiē**-ren zai-nàr chī-guànchang.

C.II. Lokativum v přímé preverbální pozici

132. 我父亲在外面开矿开了多少年了, 也没寄钱回来。 975.8 // 48
wǒ-fùqīn zai-wàimian kāikuàng, kai¹le-**duō**shao-nián-le,, yě-méi jì-**qián**-hui₂lai.

133. 我从高处往下看不会晕。

999.1 // 63b

wǒ-cong-**gāo**chù wang-xià-kàn, **bú**-hui-yùn.

1067.4 // 221a,b

134. 我们家只有一铺炕，孩子大人都在上面睡，老总儿求您还是到别处去看看吧！

wǒ³men-jiā, zhí-you **yī**-pù-kàng,, háiz, dàren, **dōu**-zai-shàngmian
shuì,, láozǒngr,, qiú-nin háishi dao-**bié**chu-qu kàn-kan-ba.

C.III. Lokativum v postverbální pozici

135. 让他们年轻人一块儿玩儿吧，我一个老太婆夹在中间儿一定惹他们厌。1015.1 // 123

ràng-tamen-niánqīngren yikuàir-wánr-ba,, wǒ-yí-ge-lǎo-tàipó jiā-
zai-zhōngjiàn, yí**dìng** rě-tamen-yàn.

136. 昨天海上有大雾，两条船撞在一起了。

940.1 // 188b

zuótiān hǎishang you-dà-**wù**,, liǎng-tiao-chuán **zhuàng**-zai-yiqǐ-
le.

1045.8 // 207a,b

137. 入口在右边儿，出口在左边儿。（入口儿在右边，出口儿二在左边。）

rùkǒu zai-**yòu**biānr,, **chū**kǒu zai-**zuǒ**biānr. (**rù**kǒur zai-**yòu**biān,,
chūkǒur zai-**zuǒ**biān.)

138. 工人们正忙着往卡车里装木材根本没发现厂长就站在旁边儿。

1063.1 // 216

gōngrénmen, zhèng-mángzh wang-kǎchēli zhuāng-**mù**cái,, **gēn**ben méi-
fāxian, cháng**zhǎng** jiu-zhàn-zai-pángbiānr.

139. 他们俩把我夹在中间儿，我动都动不了。

1078.4 // 235

ta¹men-liǎ, ba-wǒ jiā-zai-zhōng**jiàn**r,, wo-**dòng** dou-dòngbuliǎo.

C.IV. Lokativum v přívlastku

140. 旁边儿的桌子上有人在喝酒划拳, 闹得很厉害。 967.4 // 80a
pángbiānr-d zhuōzishang, you-ren² zai-hē-jiǔ huá**quán**, , nào-d
hen-**li**hai.

141. 我的眼镜儿左边儿的镜片碎了。 966.12 // 92
wo³-d-yǎnjìngr, zuǒbianr-d-jìng**piàn**, suì-le.

---

142. 左边儿那条弯曲的小路是通到山顶去的。 905.8 // 219
zuǒbianr nei⁴-tiao wānqu-d xiǎo-lù, shi-tōng-dao shān**dǐng**-qu-d.

143. 左边儿那个旋钮是调节声音大小的。 893.16 // 234
zuǒ-biānr nei⁴-ge-xuánniǔ, shi-tiáojie shēngyin-dà**xiǎo**-d.

D.I. Zájmeno místa (lokativní zájmeno) v čele věty

144. 那时候儿大家都反对在这里建厂。 976.1 // 34
nèi-shihour, dàjiā **dōu**-fǎndui zai-zhèli-jiànchǎng.

145. (在) 这里应该建设几座新学校来满足当地儿童求学的需要。 976.3 // 36
(zai-)zhèli, yīnggai-jiànshè jǐ³-zuò-**xīn**-xuéxiào, lai-mǎnzú
dāng-dì-értong qiúxué-d-xūyào.

146. 这儿采的是什么矿? 975.3 // 44
zhèr cǎi-d-shì **shén**me-kuàng?

147. 哪儿有伤? 972.8 var // 61
nár-you-shāng?

148. 这儿有两个人打起来了, 吵吵嚷嚷地招了一大群人来看热闹。 948.3 // 155
zhèr-you liǎng-ge-rén **dá**qilai-le,, cháochaoráng-rǎng-d zhāole-yi-
dà-**qún**-rén lai-kan₄-rènao.

149. 这里禁烟禁了五年了。 942.11 // 181
zhèli jìnyān, jìnle **wǔ**-nián-le.

---

150. 那里天气非常坏, 简直没法儿形容。 1036.5var // 200
nàli tiānqi **fēi**chang-huài,, jiǎnzhi **méi**-fǎr xíngróng.

151. 这里原来有一座木屋, 现在拆掉了。 1043.2 // 203
zhèli yuánlai-you³ yi-zuo₄-mù**wū**,, xiànzai chāidiao-le.

152. 从这儿到那儿是一条直路, 很容易找到。 1059.4 // 211a,b
cong-**zhèr** dao-**nàr**, shi⁴-yi-tiao² zhílù,, hen-**róng**yi-zhǎodao.

153. 你看, 马路上这么一大滩血, 这儿一定是刚发生了什么事。 909.1 // 215
ni-**kàn**,, mǎlùshang **zhè**me-yi-dà-tan-xiě,, zhèr yí**dìng**-shi gāng
fāshengle-shenme shìgu.

154. 这儿太黑, 该装一盏灯。 1063.8 // 217
zhèr **tài**-hēi,, gai-zhuāng yi-zhan₃-**dēng**.

155. 这儿脱了一个字。 1072.7 // 224
zhèr, tuōle yi²-ge-zì.

156. 这儿有很多奇形怪状的岩石。 1073.7 // 225
zhèr-you-hen₃-duō, qí-xíng **guài**-zhuàng-d yánshí.

D.II. Zájmeno místa (lokativní zájmeno) v přímé preverbální pozici

157. 我有孩子绊脚，哪儿也去不了。 994.3a // 30
wó-you-**hái**z bàn-jǎo,, **nár**-ye qùbuliǎo.
158. 我们已经在这儿挖出来了很多含铁的矿石。 975.6 // 46
wǒmen yǐjīng zai-zhèr wāchulaile, hen-**duō** hán-tiě-d kuàngshí.
159. 这一带煤的隐藏量很丰富，明年就要在这里开矿了。 975.7 // 47b
zhè-yi-dài **méi**-d yǐncangliàng hen-**fēng**fu,, **míng**nián jiu⁴-yao-zai-zhe⁴li kāikuàng-le.
160. 红花儿在这儿开了一大片。 966.7 // 90
hóng-huār, zai-zhèr-kāile yi-dà-**piàn**.
161. 我在这儿住不惯，得快找房子搬家。 946.5 // 161
wǒ-zai-zhèr zhùbu**guàn**,, dei-**kuài**-zhǎo-fángz bān-jiā.
162. 我已经习惯了坐飞机，所以随便上哪儿去都没关系。 946.14 // 164
wo-yǐjīng **xí**guanle zuò-fēijī,, suóyi **suí**-bian₄-shang-**nǎr**-qu dōu-meiguānxi.
-
163. 我要买一根钢丝，可是哪儿也买不到。 1048.4 // 210
wo-yào-mǎi yi-gen₁-gāng**sī**,, kěshi **nár**-ye-mǎi budào.
164. 你要是这么横躺着，我往哪儿躺？ 1060.8 // 214
ni-yàoshi zhème-héng**tǎng**zh,, **wó**-wang-nar₂-tǎng? (var.: **wǒ** wáng-nar-tǎng?)
165. 他们在这儿围过几次城，可是每次都没成功。 1075.11 // 230
tāmen zai-zhèr wéigo-jǐ-ci-**chéng**,, kěshi **měi**-ci dōu-meichénggōng.

166. 外面摆着一条长桌子, 好些人在那儿吃灌肠。 891.3 // 238b
wàimian bǎizh yi-tiao₂-cháng **zhuō**z,, hao-**xiē**-ren zai-nàr chī-
guànchang.

167. 由哪儿上车? (从哪儿上车?) 886.8 // 241a,b
yóu-**nǎr** shàng-chē? (cóng-**nǎr** shàng-chē?)

D.III. Zájmeno místa (lokativní zájmeno) v postverbální pozici

168. 你受伤了吗? 伤在哪儿了? 972.6 // 59
ni-shòu-shāng-le-ma? shāng-zai-**nǎr**-le?

169. 伤(口)在哪儿? 972.8 // 60
shāng(kou)-zai-**nǎr**?

---

170. 单身人住在这里很方便。 1038.12 // 201
dānshēnrén, zhù-zai-zhèli₃ hen-**fāng**bian.

171. 我找了半天, 原来你在这里。 1043.11 // 204
wǒ-zhǎole-ni bàn-**tiān**, yuánlái ni³-zai-**zhè**li.

172. 那张字条儿不知揉到哪儿去了。 1044.2 // 205
nèi-zhang zìtiáor, bu-zhī rǔ-dao-**nǎr**-qu-le.

173. 这几天我走到哪儿老有人钉着我。 1064.6 // 218
zhè-jī-tiān wo-zǒu-dao-**nǎr**, **láo**-you-rén dīngzh-wo.

174. 他拿脚尖儿挑着那块手绢儿, 不知道该放在哪儿。 1071.9 // 223
ta-ná-jiǎo**jiānr**, tiǎozh-nei⁴-kuai shǒu**juànr**, bu⁴-zhidào gai-fàng-
zai-**nǎr**.

175. 我忘了夹书签儿，不知道上次看到哪儿了。 1078.5 // 236
wo-wàngle jiā-shūqiānr, bu⁴-zhidào shàng-ci kàn-dao-nǎr-le.

D.IV. Zájmeno místa (lokativní zájmeno) v přívlastku

176. 据他说那边儿情况很安定。 985.2 // 1
ju-tā-shuo¹, nei⁴-bianr-qíngkuang hen-ānding.

177. 这里的東西要是有什么损伤就由你负责。 981.12 // 18
zhèli-d dōngxi, yàoshi-you-shen²me-sǔnshang, jiu-yóu-nǐ fùzé.

178. 司令部又调了一连人去加强那里的防御。 1021.7 // 146
sīlingbù, yòu-diàole-yi-lián-rén, qu-jiāqiáng nàli-d-fángyù.

---

179. 那里的天气之坏，简直没法儿形容。 1036.5 // 199
nàli-d tiānqi-zhi-huài, jiǎnzhi méi-fǎr xíngróng.

180. 这里的风景实在不错。 887.9 // 240
zhèli-d-fēngjǐng, shízai bu-cuò.

E.I. Toponymum nebo obecné pojmenování místa v čele věty

181. 昨天晚上我们邻居家失火了。 982.9 // 15
zuótiān-wǎnshang wo³men-línju-jiā shīhuǒ-le.

182. 布拉格民族剧院着过两次火。 982.10 // 16
bùlagé mínzú-jùyuàn, zháogo liǎng-ci-huǒ.

183. 这一带盗匪很多。 979.3 // 24
zhè-yi-dài, dào-fēi hen-duō.

184. 斯洛伐克在最近十年里建设了很多新工厂。 977.4 // 28
 sīluofákè, zai-zuì₄-jìn shí-nian-lǐ, jiànshēle hēn-duō xīn-gōngchǎng.
185. 在斯洛伐克有很多新建的工厂。 976.2 // 35
 zai-sīluòfákè, yǒu-hěnn-duō xīn-jiàn-d-gōngchǎng.
186. 这是我国第一次建造一万吨以上的大船。 976.6 // 38
 zhè⁴-shì-wǒ-guó dì-yī-ci jiànzhào, yī-wàn-dùn-yī₃shàng⁴-d dà-chuán.
187. 我国在最近十年里建立了很多新学校。 976.7 // 39
 wǒ-guó, zài-zuì₄-jìn shí-nián-lǐ, jiànlièle hěnn-duō xīn-xuéxiào.
188. 最近几年在中国发现了很多新矿。 975.1 // 42
 zuì-jìn jǐ-nián, zai-zhōngguó fāxiànle hēn-duō xīn-kuàng.
189. 这个地区分布着很丰富的矿藏。 975.5 // 45
 zhè-ge-dìqū, fēnbuzh hěnn-fēngfu-d kuàngcāng₂.
190. 在捷克, 除去极少数的人以外, 大家看病都不用付诊费。 1000.7 // 66
 zai-jiékè,, chúqu jí-shǎoshu-d-rén-yiwài,, dàjiā kàn-bìng, dōu-bu-yòng fù-zhěnfèi.
191. 河边儿那片地已经用拖拉机耕过了。 966.4 // 88b
 hébianr₁ nèi-pian-dì, yǐ³jīng yòng-tuōlājī gēnggo-le.
192. 你别小看他, 在这方面他可胜于你。 962.4 // 105
 nǐ-bié-xiǎokàn-ta,, zai-zhèi-fāngmian, tā¹-kě-shèng-yu-nǐ.
- 1010.7 // 113a
193. 昨天在剧院门口儿, 我们找了半天票, 结果忘在家里了, 你说这多乐子!
 zuótiān zai-jùyuàn-ménkǒur, wǒ³mén-zhǎole bàn-tiān-piào,, jiéguo wàng-zai-jiāli-le,, nǐ-shuō zhè-duō-lèz.

194. 每个国家有自己的币制。 953.3 // 133
mǐi-ge-guójiā, you³-**zì**jǐ-d bìzhi.
195. 捷克斯洛伐克在一九五三年实行了币制改革。 953.4 // 134
jiékesīluofákè, zai-yì-jiú-wǔ-**sān**-nian shíxingle bìzhi-gǎigé.
196. 中国有很多地方剧, 象京剧、越剧、川剧等等。 1020.7 // 142
zhōngguo-you²-hen₃-**duō** dìfāngjù,, xiang-**jīng**jù, **yuè**jù, **chuān**jù
déng-deng.
197. 在布拉格有好几座大剧院。 1020.12 // 144
zai-bùlagé, you-háo-jǐ-**zuō** dà-jùyuàn.
198. 随信还有一张汇票。 943.12 // 175
suí-**xìn** hái-you-yì-zhang¹ huì**piào**.
199. 大虾的前端有两条长须子。 1029.6 // 183
dàxiā-d qiánduān, you-liǎng-tiao cháng-**xū**z.
200. 斯洛伐克南部有很大的船坞。 940.2 // 189b
sīluofákè **nán**bù, you-hěn-**dà**-d chuánwù.
201. 我国虽然没有海, 可是也有造船工业。 939.2 // 192
wo-guó **sui**ran méi-you-hǎi,, ke³shi-**yé**-you zào-chuán-gōngye.

E.II. Toponymum nebo obecné pojmenování místa v přímé preverbální pozici

202. 我从高处往下看不会晕。 999.1 // 63a
wǒ-cong-**gāo**chù wang-xià-kàn, **bú**-hui-yùn.
203. 最好快上门诊部去检查, 免得变严重了就不好办了。 1000.3 // 65
zuì-hǎo kuài-shang-ménzhēn₃**bù**-qu jiǎnchá,, miǎn-d biàn-**yán**zhòng-
le jiu-bù-hǎobàn-le.

204. 什么时候我们也上北京去看看。 970.4 // 68
shénme-shihou, wǒmen-**yě**-shang-běijīng qu-kàn-kan.
205. 我妹妹在她家寄住过半年。 964.4 // 100
wo-**mèi**mei zai-tā-jiā **jì**zhugo-bàn-nián.
206. 我们晚上到什么地方去找个乐儿吧! 1010.6 // 112
wo³men-wǎnshang dào-shénme-dìfang-qu zhǎo-ge-**lè**r-ba.
207. 我们从山顶隐约地看见树林里有人走动。 959.17 // 116a
wǒmen cong-shāndǐng, yīn**yuē**-d kànjian, shùlínli₃ you-ren²-
zǒudong₄.
208. 让其他三位同志在客厅稍等一会儿。 954.3 // 129
ràng-qí**tā** sān-wei-tóngzhi, zai-kètīng shāo-**děng**-yì-huier³.
209. 他们组织了一个小组到河南考古去了。 1018.5 // 135
tāmen zǔzhile yì²-ge-xiáozǔ, dao-hénán káo**gǔ**-qu-le.
210. 我们可以设法从重庆分公司调一笔款到上海。 1021.6 // 145a
wo³men-kéyì-shèfǎ, cong-chóngqīng-fēngōngsī, diào-yì-bì-kuǎn
dao-**shàng**hǎi.
211. 总公司调王春山到仓库去工作了。 1021.8 // 147
zǒng gōng**sī**, diao-wáng-chunshān dao-cāng**kù**-qu gōngzuo-le.
212. 我的朋友随他父母到西安去了。 943.11 // 174
wo³-d-péngyou sui²-ta-fùmǔ dao-xī'**ān**-qu-le.
213. 报纸以显著的地位登了这个消息。 1031.6 // 190
bào**zhǐ**, yì-xiǎn**zhù**-d-**dì**wèi, dēngle-zhe⁴-ge xiāoxi.

214. 这几天山上的积雪正在溶化, 很多地方已经造成了水灾。 939.10 // 193b
zhè-jī tiān, shānshang-d jīxue³ zhèng-zai-róng**huà**, , hen-**duō**-
dìfang yǐjing-zàochéng le shuǐzāi.

215. /vyřazeno/

E.III. Toponymum nebo obecné pojmenování místa v postverbální pozici

216. 你核完这份材料还得核那份, 以后才能回家。 987.6 // 12
ni-héwán **zhè**-fen cáiliao, hai-děi-hé **nèi**-fèn,, yǐ**hòu** cái²-neng-
hui-jīa.

217. 大家工作完以后都把工具堆在墙脚儿。 994.7 // 33
dàjiā gōngzuowán-yǐ**hòu**, dōu-ba-gōngju duī-zai-qiáng**jiǎor**.

218. 我昨天回家的时候儿遇见一阵暴雨, 全身都淋湿了。 995.6 // 41
wo-zuótiān hui-**jiā**-d-shi²hour, yùjian yi-zhen⁴-bào**yǔ**, , quán-shēn
dōu-línshī-le.

219. 要我爬上四楼, 那我非喘不可。 996.1 // 52
yao-wo páshang sì-lóu,, nà-wo **fēi**-chuǎn-bu-ke³.

220. 他每次上楼梯总是喘得很厉害。 996.2 // 53
ta-**měi**-ci shàng-lóutī, zǒngshi chuǎn-d-hen₃-**lì**hai.

221. 搬到北方以后他就没犯过喘病。 996.7 // 54
bān-dao-běifang-yǐ**hòu**, ta¹-jiù-**méi**-fàngo chuǎnbìng.

222. 男人不在家, 咱作不了主啊! 970.1 // 67
nánrén bu²-zai-**jiā**, , zán zuòbuliáo-**zhǔ**-a.

223. 他离开了布拉格就断了信息了。 1001.6 // 69
ta-**lí**kaile bùlagé, jiù-duànle **xìn**xi-le.

224. 绥远省已经划入内蒙古自治区了。 968.9 // 76
suiyuán-shěng yì³jīng-huà-ru⁴ nèi-méng**gǔ**-zìzhìqū-le.
225. 离家的时候儿母亲嘱咐我保重身体。 1003.4 // 78
lí-**jiā**-d-shíhour, mǔqīn-zhǔfù-wo³ bǎozhòng-**shēn**ti.
226. 我们划了半天还没划到岸。 967.6 // 81
wǒmen huále-bàn-**tiān**, hai-mei² huá-dao-àn.
227. 松树耐寒, 多半生长在北方。 1004.8 // 86
sōngshù nài**hán**,, duō-banr shēngzhāng-zai-**běi**fāng.
228. 这封信寄到外国要贴多少邮票? 964.2 // 98
zhè⁴-fēng-xìn jì⁴-dao-wàiguó yào-tiē **duō**shao-yóupiào?
229. 木耳寄生在大树干的下部。 964.5 // 101
mù'**ěr**, jìshēng-zai dà-shu⁴gàn-d **xià**bù.
230. 送到医院的时候儿, 病人已经停止呼吸了。 955.5 // 125
sòng-dao yī**yuàn**-d-shíhour,, bìngren yǐjīng tíngzhǐ-hū**xī**-le.
231. 我们可以设法从重庆分公司调一笔款到上海。 1021.6 // 145b
wo³men-kéyì-shèfǎ, cong-chóngqīng-fēngōngsī, diào-yì-bì-kuǎn
dao-**shàng**hǎi.
232. 我哥哥调到上海去工作了。 1021.9 // 148
wo-gēge diào-dao-**shàng**hǎi-qu gōngzuò-le.
233. 他调到北京去了。 1021.10 // 149
ta-diào-dao běi**jīng**-qu-le.
234. 掉雨点儿了, 赶快回家吧! 947.8 // 158
diào-yú**diǎnr**-le,, gǎnkuài huì-**jiā**-ba.

235. 我乍来中国什么话都听不懂，以后慢慢儿地就听惯了。 946.7 // 162
wo-**zhà**-lai zhōngguó, **shén**me-huà dou-tīngbudǒng,, yǐhòu màn**mǎnr**-d
jiu-tīngguàn-le.

236. 怪不得我很久没看见他，原来他不在布拉格了。 1025.8 // 165
guàibude wo-hén-jiu₃ mei-kànjian-ta,, yuánlai ta-**bú**-zai bùlagé-
le.

237. 我姑父去世以后，姑母就搬到我们家来住了。 944.5 // 171
wo-gūfu qùshì-yi₃**hòu**,, gūmu₃ jiu-bān-dao wo³men-**jiā**-lai zhù-le.

238. 布下了水总要抽的。 941.11 // 186
bù, xiàle-**shuǐ**, zǒng-yao **chōu**-d.

E.IV. Toponymum nebo obecné pojmenování místa v přívlastku

239. 我国铁矿的埋藏量不算丰富。 975.2 // 43
wǒ-guó tiě**kuàng**-d máicangliàng, **bú**-suan fēngfu.

240. 这一带煤的隐藏量很丰富，明年就要在这里开矿了。 975.7 // 47a
zhè-yi-dài **méi**-d yǐncangliàng hen-**fēng**fu,, **míng**nian jiu⁴-yao-
zai-zhe⁴li kāikuàng-le.

241. 现在地方（的）财政不归中央管理了。 974.3 // 55
xiànzai dìfāng-cáizheng, (xiànzài **dì**fang-d-cáizhèng,) **bù**-guī
zhōngyāng guánlǐ-le.

242. 火药是中国古代最早的发明之一。 1002.9 // 72
huǒ**yào**, shì-zhōngguo-gǔdài **zuì**-zǎo-d fāmíng-zhī-yī.

243. 四川马个子小，可是很耐苦。 1004.5 // 85
sìchuan**mǎ**, gèz-**xiǎo**,, kěshi hen-nài-**kǔ**.

244. 我想买几张中国唱片儿。 965.3 // 96
wo-xiǎng-mái-ji-zhang¹ zhōngguo-chàngpiǎnr.
245. 中央已经派了专员去视察受灾地区的情况。 956.5 // 122
zhōngyāng yǐjīng-pàile zhuānyuán, qu-shìchá shòuzāi-dìqū-d
qíngkuàng.
246. 中国毛巾比捷克毛巾吸水。 955.3 // 124a,b
zhōngguo máojīn, bǐ-jíekè máojīn, xīshuǐ.
247. 提琴家的街头表演吸引了很多听众。 955.11 // 128
tíqínjiā-d jiētou-biáoyǎn, xīyinle hěnduō tīngzhòng.
248. 希特勒准备侵略东欧各国是很明显的了。 1017.14 // 131
xītelè, zhǔnbei qīnlüè dōng'ōu-gè-guó, shì-hěnmíngxian-d-le.
249. 我同学收集各国的硬币。 953.2 // 132
wo-tóngxué shōuji₂ gè-guó-d-yìngbì.
250. 研究中国文学应该熟悉很多典故。 1019.2 // 139
yánjiū zhōngguo-wénxué, yīnggai shóuxi hěnduō diǎngu.
251. 明天在布拉格大学的大礼堂里举行毕业典礼。 1019.10 // 140a
míngtiān zai-bùlagé dàxué-d dàlǐtánglǐ, jǔxíng bìyè-diǎnlǐ.
252. 我已经习惯捷克的气候了。 946.11 // 163
wo-yǐjīng xíguān jíekè-d-qìhòu-le.
253. 中国的妖怪故事很有趣味。 1025.14 // 168
zhōngguo-d yāoguài-gùshi, hén-you-qùwèi.
254. 这种香烟用的是中国烟叶。 942.10 // 180
zhè-zhōng xiāngyān, yòng-d-shì zhōngguo-yanlǐyè(r).

255. 斯洛伐克南部有很大的船坞。 940.2 // 189a
sīluofákè **nán**bù, you-hěn-**dà**-d chuánwù.
256. 普及普通话是中国当前很重要的任务。 1034.2 // 196
pǔji pǔtōng**huà**, shì-zhōngguó dāngqián hèn-**zhòng**yao-d-rènwu.
257. 江南的风景完全是另一个样子。 936.3 // 197
jiāng**nán**-d fēngjǐng, **wán**quan-shì lìng-yì-ge-yàngz.

3.3. Zastoupení typů a pozic JM v korpusu

Ačkoli *UčebS* obsahuje pouze jazykový materiál v podobě izolovaných vět, jeho hodnota pro gramatickou analýzu spočívá hned v několika momentech. Za prvé je to komplexita obsažených jazykových jevů, na niž je slovník jakožto učební materiál programově zacílen. Jeho uživatel se na poměrně malém prostoru má setkat s co možná nejrozsáhlejším spektrem gramatických jevů. K získání podobného množství strukturovaných dat by tedy bylo zapotřebí analyzovat nepoměrně rozsáhlejší objem souvislého čínského textu.

S tím souvisí i obsahové parametry exemplifikačního materiálu, který postihuje různé sféry lidské činnosti a přírodních jevů. Text vět není ve svém souhrnu omezen na žádnou specifickou oblast a jeho velkou část tvoří obsahy používané v každodenní komunikaci. Materiál takového charakteru je tedy kromě jiného cenný i z hlediska svého lexikálního záběru.

Další výhodou *UčebS* je stylistická a dialektologická neutralita jazykového materiálu. Text vět není zatížen individuálním stylem autora, se kterým se setkáváme v souvislém psaném či mluveném textu, ani některým z funkčních stylů, respektive střídá se zde více stylů od čistě hovorového jazyka přes obraty užívané v administrativní sféře až po rezidua *wenyanu* v podobě citátů či přísloví.

Neocenitelnou výhodou *UčebS* konečně je, jak bylo již také zmíněno, zachycení řečové realizace obsaženého materiálu v podobě audiozáznamu a prozodické transkripce. Prozodické charakteristiky textu mohou být totiž významně nápomocny při interpretaci gramatických jevů, v našem případě pak zejména při určování větných členů.

Izolované věty lze nicméně považovat za relevantní informaci o distribuci jazykových jevů v živém jazyce jen velmi zprostředkovaně. Kvantitativní gramatická analýza vhodného rozsáhlejšího souvislého textu by takovému cíli nepochybně posloužila lépe. Následující tabulka (tab. 3) zachycuje četnosti výskytu kombinací jednotlivých typů JM a jejich syntaktických pozic v korpusu. Tato data tedy vypovídají spíše o parametrech samotného *UčebS* než o kvantitativní stránce fungování JM v jazyce jako takovém, tento deficit je ovšem vyvážen shora uvedenými výhodami.

Pozice ve větě ↓	Strukturně-sémantický typ JM					celkem
	A. Substantivně- záložkový komplex s 1sZ	B. Substantivně- záložkový komplex s 2sZ	C. Lokativa	D. Zájmena místa	E. Toponyma a pojmeno- vání míst	
I. Iniciální pozice	40	16 (7 + 9)	7 (3 + 4)	14 (6 + 8)	21	98 (77 + 21)
II. Přímá preverbální pozice	26	1 (0 + 1)	4 (2 + 2)	11 (6 + 5)	14	56 (48 + 8)
III. Postverbální pozice	17	8 (2 + 6)	6 (2 + 4)	8 (2 + 6)	23	62 (46 + 16)
IV. Bližší určení substantiva (atribut)	14	3 (2 + 1)	4 (2 + 2)	5 (3 + 2)	20	46 (41 + 5)
<i>celkem</i>	97	28 (11 + 17)	21 (9 + 12)	38 (17 + 21)	78	262 (212 + 50)

Tab. 3: Zastoupení typů JM v korpusu podle syntaktických pozic.

Tabulka pracuje s počtem korpusových jednotek, tj. výskytů JM ve výběrovém souboru (262), který se liší jak od počtu vět, zařazených do korpusu (243), tak od počtu číslovaných položek (257). Hodnoty zapsané tučným písmem označují počet jednotek zařazených do korpusu v základní fázi, tedy v rámci prvních 100 zkoumaných slovníkových hesel. Vidíme, že u všech JM typů (B.), (C.) a (D.) ve všech pozicích tento počet nedosahoval čísla 10, proto byl v těchto případech proveden dodatečný výběr. K výpočtu relativních četností, které nám poskytnou informaci o distribuci jednotek jednotlivých kategorií v rámci korpusu můžeme použít právě jen tyto tučně vyznačené absolutní četnosti, jelikož dodatečný výběr se zaměřil pouze na jednotky určitého druhu. V rámci dovýběru pak do korpusu nebyly zařazovány ani JM morfologických typů (A.) a (E.), pokud se vyskytly ve stejné větě jako typy (B.), (C.) a (D.).

Co se týká strukturně-sémantických typů JM, v korpusu jednoznačně převažuje výskyt dvou kategorií: jmenných výrazů s jednoslabičnou záložkou (45,8 %) a substantiv s významem místa bez záložky včetně toponym (36,8 %). Ostatní typy jsou zastoupeny jen okrajově: JM s deiktickými bázemi 这 *zhe*, 那 *na* a tázací bázi 哪 *na*: 8 %; substantiva s dvouslabičnou záložkou: 5,1 %²⁴⁹; autonomní výrazy s významem umístění, tj. zjednodušeně řečeno 2sZ v samostatném užití: 4,2 %.

Relativních zastoupení syntaktických pozic JM v korpusu je již vyrovnanější: JM v čele věty (typicky LS) 36,3 %; umístění mezi podmětem a přísudkem (typicky AVL) 22,6 %; postverbální pozice (LO) 21,7 %; atribut 19,3 %. Za pozornost stojí fakt, že toto pořadí zásadním způsobem nedodrhuje morfologický typ (E.), tedy substantiva bez záložky, u nichž je nejvýrazněji zastoupena postverbální pozice LO (29,5 %), následují postavení v čele věty (26,9 %), v atributu (25,6 %) a až na posledním místě figuruje celkově druhá pozice typická pro AVL (17,9 %).

Bližší komentář k zastoupení jednotlivých kategorií bude podán v rámci příslušných pasáží následujících kapitol (3.4. a 3.5.).

3.4. Morfologická analýza

V rámci morfologické analýzy prozkoumáme postupně pět morfologických subtypů JM, které figurují v horizontální liště tabulky (tab. 3). Úvodní část každé z podkapitol představuje rozbor sledovaných gramatických jevů z kvantitativního hlediska. Nejde zde přirozeně o morfologickou statistiku, běžně prováděnou v rámci zkoumání substantivních výrazů ve flektivních jazycích, tedy o analýzu distribuce tvarů slov na základě gramatických kategorií jako pád, rod či číslo²⁵⁰, které se v čínštině jakožto v jazyce analytického typu v formálním způsobem prakticky netvoří. Nicméně vzhledem k tomu, že s výjimkou kategorie (E.) představují všechna JM, respektive elementy, které dodávají substantivním výrazům charakter JM, relativně omezený okruh lexikálních (v případě 1sZ morfematických) jednotek, lze podat jejich úplný výčet s vyznačením četností jejich výskytu v rámci korpusu. Pozornost je pak věnována i pozičním a prozodickým²⁵¹ charakteristikám jednotlivých morfologických typů JM.

249 K naprosto marginálnímu výskytu této kategorie zejména v pozici II. (AVL) viz kap. 3.4.2.

250 Těšitelová 1987: 82n.

251 Zejména prominence záložek

Po statistické části pak následuje kazuistický rozbor problematických případů s komentářem, upozorňujícím na určité specifické jazykové jevy a pokouší se je odpovídajícím způsobem interpretovat.

3.4.1. Substantivně-záložkový komplex s jednoslabičnou záložkou (A.)

Kvantitativní analýza

U substantivně-záložkových komplexů je předmětem našeho zájmu především charakter záložky, která dodává jmennému výrazu funkční charakteristiku JM. Počet jednotek, které v čínštině plní funkci 1sZ, je značně omezený. V korpusu se objevuje celkem 9 1sZ, jejichž absolutní četnosti zachycuje tabulka (tab. 4), která obsahuje i informace o prominenci záložkových slabik a distribuci jednotlivých záložek (s různou prominencí) mezi syntaktické pozice, v nichž substantivně-záložkové komplexy s 1sZ vystupují.²⁵²

---

²⁵² Plně tónická slabika je v tabulce opatřena tónovou značkou, u oslabeně tónické slabiky nerozlišujeme její výskyt v podobě arze a theze (Švarný 2014: 10n.) a značíme jí horním číselným indexem, atónická slabika žádný markr tónu nenese.

záložka		pozice I. (LS)		pozice II. (AVL)		pozice III. (LO)		pozice IV. (atribut)		celkem					
里	lǐ	21	11	11 (12)	4	9	2	5	--	46 (47)	17				
	lǐ ³		8		2		2		2		14				
	li		2		5(6)		5		3		15(16)				
上	shàng	17	--	9	--	5	--	6	--	37	--				
	shang ⁴		--		--		--		--		--				
	shang		17		9		5		6		37				
内	nèi	1	1	--	1	1	2	2	4	4	4				
	nei ⁴		--			--		--			--	--			
	nei		--			--		--			--	--			
边儿	biānr	--	2	2	1	1	1	--	4	4	3				
	bianr ¹					--		--			--	1	1		
	bianr					--		--			--	--	--		
中	zhōng	--	2	1	--	--	--	--	2	2	1				
	zhong ¹										1	--	--	1	
	zhong										--	--	--	--	
下	xià	1	1	--	--	--	--	--	1	1	1				
	xia ⁴										--	--	--	--	--
	xia										--	--	--	--	--
外	wài	--	1	1	--	--	--	--	1	1	1				
	wai ⁴										--	--	--	--	--
	wai										--	--	--	--	--
后	hòu	--	--	--	1	1	--	--	1	1	1				
	hou ⁴					--					--	--	--	--	
	hou					--					--	--	--	--	
这儿	zhèr	--	1	--	1	--	--	--	1	1	--				
	zher ⁴										1	--	--	1	
	zher										--	--	--	--	--
celkem		40	13	26 (27)	8	17	5	14	2	97 (98)	28				
			8		4		2		3		17				
			19		14 (15)		10		9		52 (53)				

Tab. 4: Jednoslabičné záložky – četnosti dle prominence a pozice ve větě.

Data v tabulce jednoznačně potvrzují tezi o nesrovnatelně vyšším valenčním potenciálu a frekvenci výskytu záložek 里 *li* a 上 *shang* oproti ostatním 1sZ. Z celkového počtu 97 1sZ v korpusu je 里 *li* zastoupena 46 výskyty²⁵³ (47,4 %), 上 *shang* se objevuje v 37 případech (38,1 %). Více než jeden výskyt je pak zaznamenán již pouze u záložek 内 *nei*, 边儿 *bianr* (každá po 4 výskytech, tj. 4,1 %) a 中 *zhong* (2 výskyty, tj. 2,1 %).

Výrazy s 1sZ se v rámci korpusu vyskytují nejvíce v postavení v čele věty (41,2 %), následují přímá preverbální pozice (26,8 %), pozice LO (17,5 %) a atributivní určení (14,4 %).

Pokud jde o prominenci záložkové slabiky, je z tabulky zřetelně viditelná výjimečnost báze 上 *shang* v roli 1sZ, která je za všech okolností bez tónu. Kromě záložky 里 *li*, vystupující v tónické i atónické formě pak všechny ostatní 1sZ v korpusu nesou vždy alespoň oslabený tón. Jejich zastoupení v korpusu je však natolik malé, že toto konstatování nelze v žádném případě generalizovat.

Záložka 内 *nei* je dokonce ve všech svých výskytech v korpusu /K 23, 75, 85, 91/ zdůrazněně prominentní, stejně jako jediné výskyty záložek 后 *hou* /K 68/ a 下 *xia* /K 11/.²⁵⁴ Tato obdoba našeho větného důrazu se u těchto méně frekventovaných záložek vyskytuje poměrně často z toho důvodu, že ve svém lokativním užití obvykle slouží ke kontrastivnímu zdůraznění polohy či směru (*uvnitř* vs. *vně* apod.), zatímco k vyjádření prostého umístění se užívá spíše odpovídajících 2sZ. Takové kontrastní užití 1sZ dokládá příklad posledně zmiňované záložky v korpusu:

山脚下有树林，山顶上都是岩石。 shānjiǎo **xià** you-shù **lín**, ,
shān **dǐng** shang dōu-shì-yán **shí**. /K 11/

Vidíme, že zatímco v prvním substantivně-záložkovém komplexu je záložka 下 *xia* zdůrazněně prominentní, v případě jeho kontrastně fungujícího antonyma, které je s ním strukturně totožné, se zdůrazněná prominence přesouvá na poslední slabiku jmenného výrazu před 1sZ, neboť záložka 上 *shang* je, jak již bylo řečeno, atónová.

Zajímavé je zjištění, týkající se prozodických parametrů záložky 里 *li*. U ní znatelně převažuje tónická, ve většině případů dokonce plně tónická realizace, pokud se

253 V rámci položky /K 41/ vystupuje tato záložka ve dvou variantách s různou prominencí, proto je v odpovídajících políčkách tabulky v závorce uvedeno číslo o 1 vyšší.

254 Zatímco nejfrekventovanější 1sZ 里 *li* se v korpusu jako zdůrazněně prominentní neobjevuje vůbec.

substantivně-záložkový komplex nachází v čele věty, tedy v pozici lokativního podmětu (90,5 % výskytů jako LS je alespoň oslabeně tónických, z toho 57,9 % plně tónických). V ostatních pozicích naopak převažuje atónická výslovnost záložky nebo je její frekvence výskytu v korpusu s tónem a bez tónu přinejmenším vyrovnaná. Vysvětlení tohoto jevu může spočívat ve faktu, že zatímco v jiných pozicích typických pro JM (AVL a LO) je jmenný výraz většinou opatřen ještě dalším elementem, ukazujícím na jeho lokativní funkci, tj. PrV před AVL a PoV před LO, v pozici LS takový prvek zpravidla chybí, proto je záložku třeba prozodicky neopomenout jako pouhý formální prvek, aby byl lokativní význam iniciálního členu posluchači od počátku dostatečně zřejmý. Takové vysvětlení je ovšem pouze hypotetické a jeho logiku do značné míry narušuje okolnost, proč se stejným způsobem nechová i záložka 上 *shang*.

Při zkoumání substantivně-záložkových komplexů je třeba obrátit pozornost i na jejich první člen, tedy jmenný výraz, blíže určující záložku. V tomto ohledu je zajímavé pozorovat, jaké lexikální jednotky, které se běžně pojí se záložkou, mohou fungovat i jako samostatná JM. Z takových slov je v korpusu nejvíce zastoupeno slovo 家 *jia*. Substantivně-záložkový komplex 家里 *jiali* se v korpusu objevuje celkem pětkrát napříč všemi syntaktickými pozicemi: LS /K 32/; AVL /K 56/; LO /K 74, 76/. Jeho samostatný výskyt jako kategorie (E.) v korpusu zaznamenáváme v osmi případech: dvakrát jako LS /K 181, 205/ a šestkrát jako LO /K 216, 218, 222, 225, 234, 237/, z čehož se třikrát jedná o spojení 回家 *hui jia*. Ačkoli nás omezený počet výskytů tohoto slova neopravňuje činit nezpochybnitelné závěry, lze konstatovat, že jeho samostatné užití je častější a soustředí se zejména na pozici LO, kdežto pozice AVL je obsazována spíše jeho spojením se záložkou.

Jiným JM, které v korpusu vystupuje současně se záložkou i bez ní je slovo 岸 *an*. Srov. spojení:

在岸上集合 *zai-ànshang jíhé* /K 49/

划到岸边儿 *huá-dao-ànbīānr* /K 72/

划到岸 *huá-dao-àn* . /K 26/

V korpusu lze nalézt i příklad jevu, o kterém píše Zhao Yuanren, kdy 1sZ stojí za toponymem²⁵⁵:

255 Viz kap. 2.2.5., s. 39.

Kazuistika

Problematické je označení elementu 边(儿) *bian(r)* jako záložky. Tato báze vystupuje v mnoha 2sZ, ovšem většinou jako jakýsi sufix 1sZ, tedy podobně jako báze 面 *mian*. Často se však vyskytuje ve spojení s jednoslabičnými obecnými podstatnými jmény se sémantikou místa, u kterých indikuje umístění na jejich okraji:

我在海边儿典了一处别墅 wǒ³-zai-hǎibiānr, diǎnle-yi-chu⁴ biéshù /K 62/

Výraz 海边 *haibian* je v mnoha slovnících považován za svébytné substantivum. Např. Ošanin jej překládá jako „*břeh moře, pobřeží*“²⁵⁶ a najdeme jej i v rejstříku lexikálních jednotek na konci IV. dílu *UčebS*. Nabízí se tedy interpretace, že v případě báze 边(儿) *bian(r)* se jedná o slovotvorný sufix s významem „*okraj*“. V takovém případě by tyto jednotky disponovaly funkční charakteristikou JM a spadaly by do korpusové kategorie (E.). Na druhou stranu ovšem nacházíme značnou strukturní, funkční i sémantickou korespondenci mezi výrazy 海上 *haishang* /K 38/ („*na moři*“) a 海边 *haibian* („*u moře*“). V korpusu lze nalézt i další případy, kdy se připojením prvku 边(儿) *bian(r)* k obecnému substantivu systematicky tvoří výrazy s charakterem JM: 岸边儿 *anbianr* („*u břehu*“) /K 72/; 河边儿 *hebianr* („*u řeky*“) /K 82/. Vzhledem k této jeho funkci, typické pro záložky, i k sémantickému charakteru výsledných výrazů, řadíme v korpusu tento element mezi záložky, ovšem s jistými výhradami, spočívajícími v morfologické a lexikální rovině.

Zajímavou vlastností 1sZ je schopnost běžně vystupovat společně s jednoslabičným substantivním výrazem, který za normálních okolností jako samostatné slovo nefunguje. V korpusu se vyskytují následující příklady tohoto jevu: 屋里 *wuli* /K 4/; 城里 *chengli* /K 8/; 窗外 *chuangwai* /K 40/. Plné tvary těchto slov se pak z rytmických důvodů pojí většinou s 2sZ.

V určitých případech může být 1sZ připojena i k výrazu, jenž je formálně určen takovým způsobem, že se jedná fakticky o plurál, a celý výraz nenese význam místa, nýbrž určitého spektra volby, potenciálního výskytu apod. Např.:

256 Ošanin 1984: III/582.

你从这些像片里随便抽一张给我吧。ni-cóng zhè-xie xiàngpiàn^{lǐ}, suí-
biàn^{chōu}-yì-zhāng¹ gěi²-wǒ-ba. /K 65/

V jiných případech je sémantika místa zatlačena do pozadí významem, který má blíž spíše k časovému určení:

在这次火灾里我们损失了不少东西。zài-zhèi-ci huǒzāilǐ, wǒ³men-
sūnshīle bù-shǎo^{dōngxi}. /K 8/

To, zda 1sZ dodává v tomto případě jmennému výrazu povahu JM nebo JČ, pro nás ovšem z funkčního hlediska není podstatné. Formálních prostředků v podobě PrV a 1sZ je zde užito způsobem typickým pro výraz charakteru JM.

3.4.2. Substantivně-záložkový komplex s dvouslabičnou záložkou (B.)

Kvantitativní analýza

V korpusu bylo identifikováno 28 jmenných komplexů s 13 různými 2sZ. 11 korpusových jednotek bylo do souboru zařazeno v rámci základního výběru, zbývajících 17 záznamů je výsledkem dodatečného výběru. Četnosti výskytu jednotlivých 2sZ v závislosti na syntaktické pozici ukazuje tabulka (tab. 5):

záložka	pozice I. (LS)	pozice II. (AVL)	pozice III. (LO)	pozice IV. (atribut)	celkem
1. 之间 zhījiān	3	--	1	2	6
2. 周围 zhōuwéi	4	--	1	--	5
3. 底下 dǐxia	2	--	2	--	4
4. 这里 zhèlǐ	2	--	--	--	2
5. 里面 lǐmian	1	--	--	1	2
6. 前面 qiánmian	2	--	--	--	2
7. 外面 wàimian	1	--	--	--	1
8. 附近 fùjìn	1	--	--	--	1
9. 面前 miànqián	--	1	--	--	1
10. 之内 zhīnèi	--	--	1	--	1
11. 那里 nàlǐ	--	--	1	--	1
12. 中间 zhōngjiān	--	--	1	--	1
13. 当中 dāngzhōng	--	--	1	--	1
celkem	16	1	8	3	28

Tab. 5: Dvouslabičné záložky – četnosti dle pozice ve větě.

Ze všech 2sZ se v korpusu nejčastěji vyskytuje záložka 之间 *zhijian* (21,4 %). Důvod tak frekventovaného výskytu pravděpodobně spočívá v její specifické funkci označení umístění či vztahu mezi dvěma, případně více objekty, což je význam, jenž nelze zprostředkovat pomocí žádné z existujících 1sZ.²⁵⁷ Srov.:

他们两个人之间好像有什么秘密。 tāmen liǎng-ge-ren² zhi-jiān,
hǎoxiang you-shéme-**mí**mi. /K 104/²⁵⁸

Další nejčetnější výskyty zaznamenávají 2sZ 周围 *zhouwei* (17,9 %) a 底下 *dixia* (14,3 %). Ani v případě první jmenované nenalezneme její funkční ekvivalent mezi 1sZ, druhá z nich jednoslabičný protějšek sice má (下 *xia*), jeho užití se ovšem omezuje jen

257 1sZ 中 *zhong* sice také překládáme jako „mezi“, ovšem spíše ve významu „v rámci“.

258 Všimněme si, že Švarný v *UčebS* zapisuje v transkripci obě složky tohoto výrazu odděleně. První báze představuje atributivní ukazatel přejatý z archaického jazyka, čemuž odpovídá jeho atónická realizace ve všech ostatních výskytech v korpusu /K 98, 112, 121, 123, 124/. Švarný tedy zřejmě pokládá jeho spojení se slovem 间 *jian* („místo uprostřed“) za klasické atributivně-determinativní syntagma. V současném jazyce však spojení obou bází běžně funguje jako lexikalizovaná 2sZ, proto je na místě spíše jejich zápis jakožto jednoho slova. Výše uvedené platí i v případě záložky 之内 *zhīnèi* /K 114/. Blíže viz kazuistickou sekci.

na určité typy kolokací.

Z 2sZ tvořených typickým způsobem, tedy přidáním jedné ze standardních sufixů k 1sZ v korpusu figurují pouze 3, z nichž všechny obsahují přípojnou bázi 面 *mian* (里面 *limian*, 前面 *qianmian*, 外面 *waimian*). Z hlediska výskytu společně představují 17,9 % 2sZ v korpusu.

V korpusu jsou zastoupeny obě dvouslabičné záložky, které v samostatném užití představují *zájmena místa*, tj. výrazy 这里 *zheli* /K 100, 103/ a 那里 *nali* /K 115/. Společně tvoří 10,7 % výskytů 2sZ v korpusu. V tomto ohledu je třeba zmínit i jeden výskyt záložky 这儿 *zher* /K 52/, která je počítána mezi 1sZ, ačkoli představuje v zásadě jen fonetickou variantu výrazu 这里 *zheli*.

Ze syntaktických pozic plní substantiva s 2sZ nejčastěji roli iniciálního větného členu, tedy LS (57,1 %), následuje postverbální pozice LO (28,6 %) a postavení v atributu (10,7 %). Pozoruhodné je téměř nulové²⁵⁹ obsazení funkce AVL substantivně-záložkovými komplexy s 2sZ, přičemž v případě 1sZ v přímé preverbální pozici vystupuje více než čtvrtina (26,8 %) jednotek. V proporčním zastoupení ostatních syntaktických pozic se mezi výrazy s 1sZ a 2sZ již s tak markantními rozdíly neseťkáme.

Kazuistika

V úvodu statistické části byl již zmíněn výraz 之间 *zhijian*, který stejně jako slovo 之内 *zhinei* obsahuje starý ekvivalent atributivního ukazatele 的 *de*. To je mimo jiné příčinou faktu, že tato slova potřebují být vždy blíže určena jiným substantivním výrazem, tj. oproti ostatním 2sZ v korpusu nemohou vystupovat samostatně jako *lokativa*, nýbrž vždy pouze jako záložky. Vyskytují se tedy ve spojeních jako:

母子之间就有了一层隔膜 **mú**zǐ-zhi-jiān, jiu-yǒule-yi-céng **gémó**²
/K 98/

划分在你们的计划之内 huàfen-zai-ni³men-d jìhua-zhi-nèi /K 114/

Neseťkáme se ale s výrazy typu *之间有一层隔膜 *zhijian you yi ceng gemo* nebo *划分在之内 *huafen zai zhinei*. Taková syntaktická vázanost ovšem nic nemění na

---

²⁵⁹ Jeden výskyt v rámci pozice II. je navíc zatížen poněkud problematickým charakterem výrazu 面前 *mianqian* jako 2sZ – viz dále kazuistickou sekci.

charakteru těchto výrazů jako samostatných lexikálních jednotek, schopných tvořit spojení charakteru JM, případně JČ. To potvrzuje i známá gramatická příručka *Xiandai hanyu babai ci*, která obě slova označuje za 方位词 *fangweici*.²⁶⁰

Dalším výrazem, který zpravidla nevystupuje jako samostatné *lokativum* je slovo 面前 *mianqian*, jehož typické užití ukazuje spojení z korpusu:

你在别人面前诬蔑了他 ni³-zai-**bié**ren-miànqián **wū**miele-ta¹ /K 98/

Uvedený výraz zde stejně jako ve většině případů vystupuje jako člen blíže určený substantivem vyjadřujícím osobu. Dal by se proto interpretovat též jako spojení [N označující osobu + 面 *mian* jako N blíže určené předchozím N, který do jisté míry zachovává původní lexikální význam „tvář“ + 1sZ 前 *qian*]. To, že jde ve skutečnosti o 2sZ, však dokazuje jeho užití v přeneseném významu s abstraktními podstatnými jmény, např.: 事实面前 *shishi mianqian*.²⁶¹

Posledním případem, u kterého se v souvislosti s 2sZ zastavíme je věta:

这里面一定有人舞弊, 不然不会有这样的结果。 zhè-lǐmian, **yí**ding you-ren² wǔ**bì**, , bùrán **bú**-hui-you³ zhè-yang-d jiéguo. /K 102/

V roli LS zde stojí spojení ukazovacího zájmena s 2sZ. Tento tvar působí poněkud nezvyklým dojmem, nicméně z gramatického hlediska je v pořádku, neboť ukazovací zájmeno je substantivního charakteru, může tedy vystupovat jako první člen substantivně-záložkového komplexu. Pouhé *lokativní zájmeno* 这里 *zheli* / 这儿 *zher* by v tomto případě dostatečně nepostihovalo nuance sdělení, které by bylo v češtině možné vyjádřit dvěma po sobě následujícími místními adverbii („*tady uvnitř*“), případně opisem („*zde mezi těmito lidmi*“) a které 2sZ svým významem zpřesňuje. Tento jev lze interpretovat i jako elipsu záložkového komponentu 里 *li* *lokativního zájmena* 这里 *zheli* s významem „*zde*“, která je kompenzována připojením 2sZ 里面 *limian*, jež nese přesnější lokativní význam „*uvnitř*“.

---

260 Lü 1999: 616, 674.

261 Lü 1999: 387.

3.4.3. Lokativa (C.)

Kvantitativní analýza

Jak již bylo několikrát řečeno, za *lokativa* zde považujeme výrazy, které jsou v čínských gramatikách označovány jako 方位词 *fangweici* a které současně vystupují jako samostatná JM. Zde k nim ovšem přidáváme ještě několik slov, jež běžně jako záložky nevystupují, nicméně svou sémantikou i funkcemi odpovídají adverbium v západních jazycích. Přehled *lokativ* vyskytujících se v korpusu zobrazíme opět prostřednictvím tabulky:

<i>lokativum</i>	<i>pozice I.</i> (LS)	<i>pozice II.</i> (AVL)	<i>pozice III.</i> (LO)	<i>pozice IV.</i> (atribut)	<i>celkem</i>
1. 左边儿 zuōbiānr	--	--	1	3	4
2. 中间(儿) zhōngjiān (zhōngjiànr)	1	--	2	--	3
3. 外面 wàimian	1	1	--	--	2
4. 旁边儿 pángbiānr	--	--	1	1	2
5. 附近 fùjìn	1	--	--	--	1
6. 里头 lǐtōu	1	--	--	--	1
7. 里边儿 lǐbianr	1	--	--	--	1
9. 周围 zhōuwéi	1	--	--	--	1
9. 到处 dào chù	1	--	--	--	1
10. 下 xià	--	1	--	--	1
11. 上面 shàngmian	--	1	--	--	1
12. 别处 biéchù	--	1	--	--	1
12. 右边儿 yòubiānr	--	--	1	--	1
13. 一起 yìqǐ	--	--	1	--	1
<i>celkem</i>	7	4	6	4	21

Tab. 6: Lokativa – četnosti dle pozice ve větě.

Kategorie lokativ je vůbec nejméně zastoupenou třídou JM v korpusu (4,2 %). Vysvětlení je ovšem nasnadě. Jazykové jednotky tohoto druhu v samostatném užití totiž nenesou plný význam konkrétního umístění, nýbrž vyjadřují pouze jeho relační aspekt.

Jelikož jazykový materiál *UčebS* představují izolované věty, chybí zde prostor pro dostatečné uvedení kontextu, do kterého jsou relačně-lokativní vztahy situovány. S autonomními jednotkami s funkční charakteristikou 方位词 *fangweici* se tedy setkáváme mnohem častěji v souvislém textu, kde je jich užíváno jako prostředků textové koheze a koherence, tj. plní funkci konexní a koreferenční. To je mimo jiné i důvod, proč jsou v *UčebS* věty obsahující *lokativa* relativně delší a strukturovanější, než je tomu u jiných typů JM. Zde je několik příkladů užití *lokativ* jako prostředku textové soudržnosti:

串过几个铺子，可是里边儿都没有我所要的东西。 chuànguo jǐ-ge-**pù**z,,
ke³shi lǐbianr **dōu**-mei-yǒu wo-suo₃-yào-d-dōngxi. /K 128/

我们家只有一铺炕，孩子大人都在上面睡，老总儿求您还是到别处去看看吧！
wo³men-jiā, zhí-you **yì**-pù-kàng,, háiz, dàren, **dōu**-zai-
shàngmian shuì,, láozǒngr,, qiú-nin háishi dao-**bié**chu-qu
kàn-kan-ba. /K 134/

让他们年轻人一块儿玩儿吧，我一个老太婆夹在中间儿一定惹他们厌。
ràng-tamen-niánqīngren yikuàir-wánr-ba,, wǒ-yí-ge-lǎo-tài**pó**
jiā-zai-zhōngjiàn, yí**dìng** rě-tamen-yàn. /K 135/

Na rozdíl od 2sZ, kde jsme se v rámci korpusu setkali pouze s jednou standardní příponou, která činí z 1sZ záložku dvouslabičnou, resp. *lokativum*, v případě samostatného užití těchto výrazů v korpusu nacházíme příklady všech tří přípon:

- 面 *mian* s původním významem „strana“: 外面 wàimian /K 131, 132/; 上面 shàngmian /K 134/
- 头 *tou* s původním významem „konec“: 里头 lǐtou /K 126/
- 边(儿) *bian(r)* s pův. významem „strana, okraj“: 里边儿 lǐbianr /K 128/; 左边儿 zuǒbiānr /K 137, 141, 142, 143/; 右边儿 yòubiānr /K 137/; 旁边儿 pángbiānr /K 138, 140/

Jmenované výrazy společně představují přes polovinu všech *lokativ* v korpusu (57,1 %). Element 边(儿) *bian(r)* se ovšem při tvorbě 2sZ, resp. *lokativ* váže nejen na 1sZ, ale i na báze, které jako 1sZ nevystupují, jako jsou v našem případě výrazy označující levou a pravou stranu a umístění „vedle“. Pokud bychom tedy počítali pouze

spojení 1sZ s výše uvedenými příponami, dojdeme k údaji 23,8 %.

Všimněme si, že zatímco ve spojení 1sZ 里 *li* se přípona 边(儿) *bian(r)* vyslovuje atónicky, s jinými, „nezáložkovými“ bázemi si zpravidla ponechává plný tón.²⁶² Uvedený prvek se dále v korpusu s výjimkou varianty položky /K 137/ vyskytuje ve všech případech v erizované podobě 边儿 *bianr*, což je dostatečný důvod pro to, abychom v případě takového užití této báze v hovorové čínštině pokládali erizovanou formu za standardní.²⁶³

Po slovu 左边儿 *zuobianr* (4 výskyty) je se 3 výskyty nejčastěji zastoupeným *lokativem* v korpusu výraz 中间(儿) *zhongjian(r)*. Zvláštností je, že zatímco v neerizované formě v postavení LS toto slovo vystupuje ve svém standardním tónovém tvaru *zhōngjiān* /K 130/, ve dvou případech erizované formy v LO s PoV se tón druhé slabiky mění z 1. na 4.: *zhōngjiàn*r /K 135, 139/, přičemž kromě *UčebS* tuto tónovou variantu žádný z používaných slovníků neuvádí.

Vzhledem k malému počtu jednotek nemá příliš význam provádět statistické srovnání obsazenosti syntaktických pozic *lokativy* s ostatními třídami JM.

Kazuistika

Z konkrétních jednotek, jež jsou v rámci členění korpusu zařazeny mezi *lokativa*, je třeba upozornit na jediný zařazený jednoslabičný výraz 下 *xia*:

我从高处往下看不会晕。wǒ-cōng-**gāo**chù wǎng-xià-kàn, **bú**-hui-yùn.
/K 130/

Ačkoli podobná spojení nepatří k nejčastějším, dokazují, že jako samostatné JM mohou fungovat nejen výrazy, které ve spojení se substantivem vystupují jako 2sZ, nýbrž za jistých okolností i 1sZ.

V závěru se zmíníme o třech výrazech, které jsme pracovníčně zařadili do skupiny *lokativ*, přestože nevystupují jako záložky, a poněkud tedy narušují definiční koncepci této třídy. Prvním z nich je slovo 到处 *dao*chu („všude, kdekoli“).

火车里脏得很，到处是煤烟子。huǒchēli **zāng**-d-hěn, , **dào**chu-shi
méiyānz. /K 127/

262 Atonickou výslovnost 左边儿 *zuobianr* pak nacházíme ve dvou ze tří případů užití tohoto slova jako atributu /K 141, 142/.

263 Na rozdíl od obou zbývajících „záložkových přípon“, u kterých se erizace v korpusu nevyskytuje.

Diskutabilní je již sama slovnědruhov²⁶⁴ příslušnost tohoto výrazu – zatímco ve slovníku Jaromíra Vochaly²⁶⁴ a v *Xiandai hanyu babai ci*²⁶⁵ figuruje jako příslovce, v rejstříku *UčebS* je uvedeno jako JM. Na jeho adverbialní vlastnosti poukazuje jak překlad do češtiny, tak nemožnost stát v postverbální pozici jako LO. Tomuto slovu je však třeba přiznat v zásadě substantivní charakter, neboť může vystupovat jako podmět věty, přesněji LS, jak vedle výše uvedeného příkladu dokazuje i další věta z *UčebS*, která není obsažena v korpusu:

这个人交际很广，到处都有他的朋友。zhè-gè-rén, jiāoji hén-**guǎng**, ,
dào chu dōu-you ta¹-d-péngyou.²⁶⁶

V jiných případech toto slovo stojí za jiným JM v roli LS a tvoří jakýsi jeho adverbialní doplněk, jak je tomu např. ve větě 店内店外到处挂满了灯笼 *diannei dianwai dao chu guamanle denglong*.²⁶⁷ Vidíme tedy, že toto slovo stojí svou funkcí mezi JM a adverbium. Do kategorie *lokativ* ho řadíme proto, že ze všech námi identifikovaných tříd JM k ní má díky své „adverbialní“ sémantice a funkci nejbližší, ačkoli nemůže vystupovat jako záložka.

Podobným případem je slovo 别处 *biechu*.

求您还是到别处去看看吧 qiú-nin hái shì dào-**bié** chu-qu kàn-kan-ba
/K 134/

K jeho zařazení mezi *lokativa* nás kromě strukturní podobnosti s předchozím výrazem vede především jeho „adverbialní“ sémantika („*jinde*“). Je ovšem třeba přiznat, že toto slovo se spíše než adverbium blíží JM třídy (E.), neboť na rozdíl od 到处 *dao chu* může vystupovat jako LO a v pozici AVL vyžaduje přítomnost PrV.

Posledním problematickým výrazem je slovo 一起 *yiqi*:

两条船撞在一起了 liǎng-tiao-chuán **zhuàng**-zai-yiqǐ-le /K 136/

Ani toto slovo není snadné přiřadit ke konkrétní funkční charakteristice. Vochala jej pokládá za adverbium a překládá jej jako „*ve stejném místě; pospolu*“.²⁶⁸ *Xiandai*

264 Vochala 2007: 83.

265 Lü 1999: 152.

266 *UčebS*, heslo 892, věta č. 6 (Švarný 1998-200: 884-885).

267 Lü 1999: 152.

268 Vochala 2007: 531.

hanyu babai ci jej však v syntaktické pozici, v níž figuruje ve shora uvedené větě označuje za substantivum.²⁶⁹ To odpovídá funkcionálnímu přístupu, který uplatňujeme v této práci. V pozici předmětu uvedeného pomocí PoV 在 *zai* totiž může vystupovat pouze jmenný výraz s významem místa nebo času. Proto nám nezbývá nic jiného, než toto slovo ve větě /K 136/ pokládat za JM v roli LO.²⁷⁰ Do třídy lokativ jej opět řadíme díky jeho „adverbiálnímu“ významu.

3.4.4. Zájmena místa /lokativní zájmena/ (D.)

Kvantitativní analýza

Lokativní výrazy odvozené od ukazovacích zájmen 这 *zhe* a 那 *na* a otázkového slova 哪 *na* tvoří velmi omezený okruh JM, které se funkčně téměř neliší od *lokativ*: mohou fungovat jako záložky²⁷¹ a překládáme je pomocí místních příslovcí. Vzhledem k jejich specifické sémantice obecného určení místa²⁷² a značné frekvenci výskytu v jazyce jim vyhrajujeme v korpusu vlastní kategorii. Přehled četností jednotlivých slov této skupiny slov nabízí tabulka (tab. 7). V ní nejsou zahrnuty jednotky, ve kterých tyto výrazy vystupují jako záložky a které vstoupily do analýzy v rámci kategorií (A.) a (B.).

---

269 Lü 1999: 608.

270 Toto slovo ovšem na rozdíl od jiných JM nemůže fungovat v roli LS.

271 S výjimkou výrazu s tázací bází 哪 *na*.

272 Pro tato slova podržujeme označení zájmena vzhledem k faktu, že nejen ukazují na místo, nýbrž toto místo i pojmenovávají zástupným označením obecného významu. Jde tedy o analogii označení osoby jako „*on*“ namísto vyřčení jejího jména, funkce, role, apod.

<i>zájmeno místa</i>	<i>pozice I. (LS)</i>	<i>pozice II. (AVL)</i>	<i>pozice III. (LO)</i>	<i>pozice IV. (atribut)</i>	<i>celkem</i>
这儿 zhèr	7	4	--	--	11
这里 zhèli	4	1	2	2	9
那儿 nàr	1	1	--	--	2
那里 nàli	1	--	--	2	3
哪儿 nǎr	1	5	6	--	12
哪里 nǎli	--	--	--	--	0
那边儿 nèibianr	--	--	--	1	1
<i>celkem</i>	14	11	8	5	38

Tab. 7: *Zájmena místa – četnosti dle pozice ve větě.*

Nejvíce jsou v korpusu zastoupena slova 哪儿 *nar* (31,6 %) a 这儿 *zher* a (28,9 %). Pokud ovšem budeme považovat erizovanou formu slov pouze za variantu synonymního výrazu s 1sZ 里 *li*, zjistíme, že jednoznačně převažují slova s deiktickou bází 这儿 *zhe* (54,1 %), následují slova odvozená od tázací báze 哪 *na* (32,4 %) a nejmenší četnost vykazují výrazy s 那 *na* (13,5 %) ²⁷³. Co se týká vzájemného poměru těchto variantních fonetických forem, jednoslabičné erizované výrazy s 67,6 % výrazně převažují nad dvouslabičnými, které z formálního hlediska představují základní tvar (32,4 %). Zvláště patrné je to u tázacího slova 哪儿 *nar* / 哪里 *nali*, kde se dvouslabičný tvar v korpusu vůbec nevyskytuje. Naopak u slov s deiktickou bází 那 *na* nepatrně převládá dvouslabičná forma (2:3).

Pokud jde o syntaktické role, proporcionální rozložení *zájmen míst* v korpusu v zásadě odpovídá nejpočetnější kategorii (A.). Pozice jsou zastoupeny v tomto pořadí: I. (LS) 36,8 %; II. (AVL) 28,9 %; III. (LO) 21,1 %; IV. (atribut) 13,2 %. V tomto ohledu stojí za pozornost, že erizované formy se v korpusu neobjevují v pozici atributu. ²⁷⁴

Z hlediska prozodického je třeba zmínit fakt, že téměř všechny deiktické (a tázací)

273 Ve výpočtu není zahrnut jeden výskyt slova 那边儿 *neibianr*, o kterém se zmíníme v kazuistické části.

274 Tento fakt nelze vzhledem k omezenému rozsahu vstupních dat interpretovat jako nulový výskyt erizovaných forem v atributu, nicméně lze z něj vyvozovat vyšší frekvenci výskytu dvouslabičných tvarů v této syntaktické roli.

báze jsou v korpusu realizovány v plném tónu. Výjimku tvoří tři oslabeně tónické slabiky /K 159, 164, 176/. Důležitým zjištěním je pak, byť zcela ojedinělý, výskyt oslabeně tónické slabiky 里 *li* ve spojení 住在这里 *zhù-zai-zhèli₃* /K 170/, v důsledku čehož nelze označit tuto bázi ve slovech tohoto typu za zcela atónovou.²⁷⁵

Repertoár PrV/PoV, kterými bývají *lokativní zájmena* uvedeny je poměrně pestrý. V korpusu se objevují tyto (v závorce absolutní četnost): 在 *zai* (12), 到 *dao* (4), 从 *cong* (2), 上 *shang* (1), 往 *wang* (1), 由 *you* (1).

Tázací slovo 哪儿 *nar* v korpusu ve 4 případech, tj. ve třetině svého celkového výskytu, figuruje nikoli v tázacím, nýbrž v zevšeobecňujícím významu. Z toho ve 3 případech v pozici AVL /K 157, 162, 163/ a v jednom případě jako LO /K 173/.

Kazuistika

S generalizující funkcí slova 哪儿 *nar* se pojí i jeho specifikum spíše syntaktického charakteru. V prepoziční pozici AVL totiž oproti drtivé většině JM nevyžaduje PrV:

我有孩子绊脚，哪儿也去不了。wó-you-**hái**z bàn-jiǎo,, **nár**-ye
qùbuliǎo. /K 157/

Tuto vlastnost sdílí se slovem 到处 *daochu*, zmíněným v předchozí kapitole, s nímž ho pojí i sémantický obsah. Je ovšem pravdou, že pokud vystupuje v této funkci jako AVL, musí po něm následovat ještě příslovce 都 *dou* nebo 也 *ye*, což neplatí pro jeho postavení v LO.²⁷⁶ Srov.:

我走到哪儿老有人钉着我 wó-zǒu-dao-**nár**, **láo**-you-rén dīngzh-wo
/K 173/

Je třeba zastavit se ještě u výrazu 那边(儿) *nabian(r)/neibian(r)*, jehož zařazení mezi *lokativní zájmena* může působit poněkud nekoncepčním dojmem.

据他说那边儿情况很安定。ju-**tā**-shuo₁, nei⁴-bianr-qíngkuang hen-
ānding. /K 176/

Jak je zřejmé z prozodické transkripce této věty, Švarný považuje uvedený výraz

275 S oslabeným tónem 这里 *zhèli₃* se setkáme i v jednom ze dvou případů užití tohoto slova jako 2sZ, viz /K 100/.

276 S těmito příslovce ostatně často vystupuje i slovo 到处 *daochu*. Srov. Lü 1999: 152.

za spojení dvou slov, tj. deiktické báze a jednoslabičného substantiva. Vochalův slovník oproti tomu přiznává tomuto slovu vlastní lexikální identitu a přiřazuje mu funkční charakteristiku příslovce, což je poněkud zvláštní, neboť funkčně a sémanticky téměř synonymní výraz 那儿 *nar* / 那里 *nali* považuje za zájmeno.²⁷⁷ Právě funkční parametry tohoto výrazu jsou důvodem, proč se zde kloníme ke kompromisní interpretaci tohoto problému, kdy považujeme výrazy 这边(儿) *zhebian(r)/zheibian(r)*, 那边(儿) *nabian(r)/neibian(r)* a 哪边(儿) *nabian(r)/neibian(r)* spolu s Vochalou za samostatná slova, ovšem s funkční charakteristikou JM. Mezi *lokativní zájmena* je pak řadíme proto, že v nich figurují deiktické báze 那 *na* a 这 *zhe* a otázková báze 哪 *na*.

3.4.5. Toponyma a pojmenování míst (E.)

Kvantitativní analýza

Třída (E.) zahrnuje značně heterogenní okruh výrazů, u kterých nevzniká ani při překladu do západních jazyků nejmenší pochybnost o jejich substantivním charakteru. Jde zde tedy o podstatná jména, která se ve svém lokativní užití nespojují se záložkou. V případě jednotek, u kterých je ve funkcích typických pro JM záložka fakultativní, je pro jejich zařazení do korpusu určující forma jejich aktuálního výskytu bez záložky.

V případě těchto výrazů se vzhledem k jejich množství nebudeme podrobněji zabývat jejich distribucí mezi větné pozice, postačí konstatování, že toto rozložení v rámci celé kategorie, která je v korpusu zastoupena 78 jednotkami, je následující (řazeno hierarchicky dle relativních četností): III. (LO): 29,5 %; I. (LS): 26,9 %; IV. (atribut): 25,6 % , II. (AVL): 17,9 %. Setkáváme se zde tedy se značným odklonem od „normálního“ pořadí zastoupení těchto pozic (I. – II. – III. – IV.), které je dodrženo u nejpočetnější kategorie (A.) i u kategorie (D.) a jen nepatrně narušeno v případě zbývajících dvou tříd. Tato disproporce spočívá především ve značném zastoupení pozice LO na úkor LS a relativně skromném zastoupení pozice AVL.

Možnosti kvantitativní morfologické analýzy jsou v případě takto heterogenní skupiny značně omezené. Určitá možnost, jak provést detailnější diferenciaci této třídy JM a tím současně osvětlit charakter různých jednotek, jež k nim přísluší, však existuje.

---

²⁷⁷ Vochala 2007: 316.

Následující tabulka (tab. 8) obsahuje rozdělení těchto JM na určité skupiny, přičemž sémantické hledisko zde hraje až sekundární roli. Jako účinné formální kritérium detailnější diferenciaci v rámci této třídy slov se totiž nabízí fakt jejich potřeby, možnosti či neschopnosti nést bližší určení. V tabulce najdeme absolutní četnosti výskytu jednotek spadajících do skupin identifikovaných na základě zmíněného příznaku. Charakter těchto jednotek a jejich přehled je pak předmětem kazuistické části.

typ	blížejší určení	(sémantické subtypy:) příklady	výskyt			
Toponyma	nepřipouští	státy: 中国 <i>zhongguo</i> , 捷克斯洛伐克 <i>jikesiluofake</i>	18	35		
		města: 布拉格 <i>bulage</i> , 重庆 <i>chongqing</i>	9			
		přibližně vymezená území: 江南 <i>jiangnan</i> , 东欧 <i>dong'ou</i>	4			
		provincie: 河南 <i>henan</i> , 内蒙古自治区 <i>nei menggu zizhiqu</i>	3			
Pojmenování míst	„instituce“	fakultativní	剧院 <i>juyuan</i> , 门诊部 <i>menzhenbu</i> , 仓库 <i>cangku</i>		6	
	konkrétní pojmenování míst	fakultativní (někdy nepřipouští)	obsahují bližší určení v sobě: 下部 <i>xiabu</i> , 前段 <i>qianduan</i> , 我国 <i>woguo</i> , 外国 <i>waiguo</i> , 山顶 <i>shanding</i>	12	17	
			určené kontextem: 门口儿 <i>menkour</i> , 岸 <i>an</i> , 街头 <i>jietou</i>	5		
	slovo 家 <i>jia</i> („domov, doma“)	fakultativní (v LS obligatorní)	家 <i>jia</i>			8
	obecná pojmenování míst	obligatorní (v atributu často fakultativní)	地方 <i>difang</i> , 地区 <i>diqu</i> , (一)带 <i>(yi)dai</i> , 国家 <i>guojia</i>			12
<i>celkem</i>					78	

Tab. 8: Toponyma a pojmenování míst – typy a četnosti.

Kazuistika

O JM představujících topografické názvy a jejich neschopnosti vzhledem k jedinečnosti a nezaměnitelnosti svých denotátů přibírat bližší určení, ať už deiktické, kvantitativní nebo atributivní²⁷⁸, jsme se již dostatečně zmínili v závěru srovnávací

²⁷⁸ Atributivní určení se může výjimečně objevit zejména v poetickém stylu nebo v názvech uměleckých děl, např. 《美丽中国》 *meili zhongguo*.

analýzy.²⁷⁹ V korpusu se objevují názvy států, měst, provincií aširších geografických oblastí.²⁸⁰ Zde se zastavíme pouze u poslední jmenované sémantické třídy toponym. Ve všech výrazech tohoto typu zahrnutých do korpusu figuruje báze označující světovou stranu, což je nejčastější prostředek, jak lze vymezit prostor, který většinou nemá pevně stanovené hranice, nicméně ve vědomí příslušníků jazykové komunity nabývá zcela konkrétního obsahu s významem místa. Kromě slov 江南 *jiangnan* /K 257/ a 东欧 *dong'ou* /K 248/ se v korpusu objevuje ještě výraz 北方 *beifang* /K 221, 227/ ve smyslu „Sever (Číny)“, označující oblast na sever od Dlouhé řeky, vymezený vůči „Jihu“ a Čiňany chápaný jako toponymum sui generis.

搬到北方以后他就没犯过喘病。 *bān-dào-běifang-yi₃hòu, ta¹-jiù-méi-fàngo chuǎnbìng.* /K 221/

V textu srovnávací analýzy se u několika autorů opakovaně setkáváme s pojmem „*institute*“ jako specifických entit, jejichž názvy mají charakter JM.²⁸¹ Tomuto pojmu však v pracích srovnávaných autorů není přiřazena bližší definice. V tabulce (tab. 8) užíváme tohoto pojmu pracovníě pro označení konkrétních míst, lokalizovatelných jako stavba, její část nebo komplex staveb a určených k určitému typu lidské činnosti nebo speciálnímu účelu. Takové sémantické vymezení tyto výrazy odlišuje od slov spadajících do následující položky tabulky (*konrétní pojmenování míst*), s nimiž sdílí společné gramatické vlastnosti – tj. možnost fungovat jako JM bez záložky a současně bez bližšího určení. Např.:

最好快上门诊部去检查 *zuì-hǎo kuài-shàng-ménzhēn₃bù-qu jiǎnchá*
/K 203/

Naši definici tak vyhovují nejen výrazy, které lze ztotožnit s názvy institucí v přísném slova smyslu, z nichž se v korpusu dále vyskytují slova 剧院 *juyuan* /K 182/, 医院 *iyuan* /K 230/ a 大学 *daxue* /K 251/, ale i slova jako 客厅 *keting* /K 208/ a 仓库 *cangku*:

总公司调王春山到仓库去工作了。 *zǒng gōngsī, diao-wáng-chunshān*

279 Viz kap. 2.3.1.

280 V korpusu se neobjevují názvy hor, řek, moří a oceánů. Jediný případ názvu jezera byl zařazen do korpusové kategorie (A.), neboť byl použit v kontextu, který vyžaduje připojení záložky – viz kap. 2.2.5., s. 39.

281 Viz kap. 2.2.1., s. 18, 19 (Švarný); kap. 2.2.4., s. 30 (Zhu).

dao-cāng**kù**-qu gōngzuo-le. /K 211/

Bližší určení v pozicích typických pro JM nepotřebují ani další výrazy s významem konkrétního umístění. Ty totiž toto určení buď obsahují již v rámci vlastního lexikálního tvaru, nebo je sémantika konkrétního místa daná kotextem věty, ve které vystupují. Ze slov prvního typu srov. např:

把工具堆在墙脚儿 ba-gōngju duī-zai-qiáng**jiǎor** /K 217/

我们从山顶隐约地看见树林里有人走动。wǒmen cong-shāndǐng, yīnyuē-d kànjian, shùlínli₃ you-ren²-zǒudong₄. /K 207/

V některých slovech představuje určující element báze, jež může vystupovat jako 1sZ, případně figuruje v některém z *lokativ*. Pokud jsou taková slova blíže určena jiným substantivem, plní podobnou funkci jako záložka, což se projevuje častým vypouštěním atributivního slove. Pokud bližší určení chybí, překládáme tato slova často adverbii, stejně jako *lokativa*:

大虾的前端有两条长须子。dàxiā-d qiánduān, you-liǎng-tiao cháng-**xūz**. /K 199/

斯洛伐克南部有很大的船坞。sīluofákè **nánbù**, you-hěn-**dà**-d chuánwù. /K 200/

木耳寄生在大树干的下部。mù'**ěr**, jìsheng-zai dà-shu₄gàn-d **xiàbù**. /K 229/

Blíže určující slovtvorný element některých výrazů je takového charakteru, že další bližší určení již nepřipouští, a tato slova tedy mají z funkčního hlediska blízko k toponymům. To je případ výrazů 外国 *waiguo* /K 228/ a 我国 *woguo* /K 186, 187, 201, 239/.²⁸²

这封信寄到外国要贴多少邮票? zhe⁴-feng-xìn ji⁴-dao-wàiguo yao-tiē **duō**shao-yóupiào? /K 228/

Ze slov, u nichž význam konkrétního umístění vyplývá ze sémantického kontextu najdeme v korpusu výrazy jako 门口儿 *menkour* /K 193/, 街头 *jietou* /K 247/ nebo 岸 *an*:

282 Výrazy 我国 *woguo* a 各国 *geguo* /K 248, 249/ zde pokládáme za lexikalizované výrazy, proto v jejich případě oproti praxi *UčebS* zapisujeme obě báze společně.

我们划了半天还没划到岸。wǒmen huále-bàn-**tiān**, hai-mei² huá-dao-
àn. /K 226/

V tabulce (tab. 8) je vyčleněna zvláštní sekce slovu 家 *jia* ve významu „domov“, „doma“. Důvodem je jednak jeho hojný výskyt v korpusu (10,3 % všech jednotek typu E.), jednak kvůli specifickému gramatickému rysu, spočívajícím v tom, že ze syntaktických pozic typických pro JM vyžaduje bližší určení pouze v postavení LS. Srov.:

男人不在家 nánrén bu²-zai-**jiā** /K 226/ (LO)

我们邻居家失火了 wǒmen-línju-jia shī**huǒ**-le /K 181/ (LS)

Nelze bez dalšího říci *家失火了 *jia shihuo le* nebo *家有很多书 *jia you hen duo shu*²⁸³, ovšem pokud je slovo 家 *jia* opatřeno záložkou, může ve všeobecném významu plnit roli LS i bez bližšího určení:

家里用不着存粮食 jiālǐ₃, **yòng**buzhao² cun-liángshi /K 32/

Posledním typem JM kategorie (E.) jsou výrazy se sémantikou obecného pojmenování místa, z nichž mnohé jsou v jazyce značně frekventované. K tomu, aby byly schopny zprostředkovávat význam umístění, musí být na rozdíl od předcházejících typů opatřeny některým z druhů bližšího určení. Srov.:

很多地方已经造成了水灾 hen-duō-dìfang yǐjing-zàochengle shuǐzāi
/K 181/ (určení kvantitativní)

每个国家有自己的币制。měi-ge-guójiā, you³-**zì**jǐ-d bìzhi.
/K 194/ (určení deiktické)

这一带盗匪很多。zhè-yì-dài, dào-fēi hen-**duō**.
/K 183/ (určení deiktické)

报纸以显著的地位登了这个消息。bào**zhǐ**, yì-xiǎn**zhù**-d-**dì**wèi, dēngle-
zhe⁴-ge xiāoxi. /K 213/ (určení přívlastkové)

283 Existují sice obraty typu 家有干面包, 胜似他乡吃叉烧 *jia you gan mianbao, shensi taxiang chi chashao* (Jukuu [online; cit. 2017-08-04]. Dostupné z: <http://www.jukuu.com/show-家有-0.html>), ty jsou však frazeologického charakteru a nereprezentují produktivní syntagmatickou strukturu.

Pokud jsou slova tohoto typu určena otázkovým slovem 什么 *shenme*, ponechávají si význam neurčeného umístění:

我们晚上到什么地方去找个乐儿吧! wo³men-wǎnshang dào-shénme-dìfang-qu zhǎo-ge-**lèr**-ba. /K 213/

Mnohé z těchto slov ovšem mohou vystupovat bez bližšího určení v přívlastku, kdy je překládáme nejčastěji adjektivem „*místní*“:

现在地方(的)财政不归中央管理了。 xiànzai dìfāng-cáizheng, (**dì**fang-d-cáizhèng,) **bù**-guī zhōngyāng guǎnlǐ-le. /K 241/

Kromě slov v právě uvedených větách se v korpusu vyskytla ještě tato „obecná pojmenování místa“: 地 *di* /K 191/, 地区 *diqu* /K 181, 245/, 楼 *lou* (“*poschodí*”) /K 219/.

3.5. Syntaktická analýza

V závěrečné sekci analytické části práce se budeme zabývat syntaktickými funkcemi JM. Soustředíme se přitom pouze na ty z nich, které jsou pro JM specifické. Stranou tedy ponecháme problematiku fungování JM ve *větech identifikace*, ve kterých se chovají jako každé jiné substantivum. Role JM v přívlastku se ze stejného důvodu dotkneme pouze okrajově v rámci analýzy jiných syntaktických funkcí.

Nejprve se budeme věnovat problematice JM jako iniciálního větného členu, tj. pozici *lokativního podmětu*, kde nás bude zajímat zejména podoba přísudku, se kterým tento člen vstupuje do predikativní vazby. V dalších dvou kapitolách, věnovaných preverbálnímu *místnímu určení* a objektově determinativním syntagmatům s JM jakožto *lokativním předmětem*, se zaměříme především na vztah JM s *prepozičními* a *postpozičními slovesy*. Stejně jako v případě morfologické analýzy bude každá z kapitol rozdělena na statistickou a kazuistickou část, ve které na základě jazykového materiálu z korpusu detailněji posoudíme konkrétní jazykové jevy.

3.5.1. Jméno místa v čele věty (lokativní podmět)

Kvantitativní analýza

Věty, v jejichž čele stojí JM jako výraz, představující téma sdělení v podobě umístění obsahu predikátu, nazývá Oldřich Švarný *větami existence*. Typickým vzorec těchto vět je následující: [LS + *sloveso existence* (nejčastěji 有 *you*) + *postverbální jmenný člen existence*].²⁸⁴ Postverbální člen zde v podstatě plní roli předmětu, proto lze *větu existence* pokládat za případ normální struktury čínské věty S – V – O. Otázkou zásadní důležitosti je zde ovšem podoba přísudku. Ne ve všech větách v korpusu, ve kterých stojí JM v iniciální pozici, lze totiž predikát identifikovat jednoznačně jako *sloveso existence*. Takový problém nenastává u často se vyskytujících sloves opatřených vido-časovými příponami nebo modifikátory, které plní obdobnou funkci jako slovesa *existence*.²⁸⁵ V korpusu se však vyskytují případy, kdy v roli predikátu vystupuje adjektivum nebo sloveso 是 *shi*, časté jsou i věty, ve kterých po iniciálním JM následuje

---

284 Švarný 2014: 116.

285 Tamtéž.

jiný jmenný výraz v roli podmětu. Tyto a některé další případy pak značně komplikují identifikaci JM v čele věty jako LS. V následující tabulce (tab. 9) uvádíme přehled typů vět s iniciálním JM podle charakteru predikátu včetně jejich četností. Jako doplňující údaj jsou v tabulce vyznačeny četnosti výskytu JM uvedených v čele věty pomocí PrV, což není jev zcela obvyklý.

typ predikátu	příklad	PrV	četnost
1. sloveso existence 有 <i>you</i>	地上有一片纸。 di shang, you ³ -yi-piàn zhǐ . /K 17/	3	40
2. sloveso s příponou 着 <i>zh</i>	周围站着好些人。 zhōuwei ₂ zhànzh hǎo- xiē -rén. /K 129/	--	7
3. sloveso s příponou 了 <i>le</i>	这儿脱了一个字。 zhèr , tuōle yi ² -ge-zì. /K 155/	1	12
4. sloveso s příponou 过 <i>go</i>	这棵树上据说吊死过人。 zhè-ke- shù shang, jùshuō diào sigo-rén. /K 1/	--	3
5. modifikované sloveso	家里用不着存粮食, ... jiālǐ ₃ , yòng zhuozhao ² cun-liángshi /K 32/	1	4
6. sloveso 是 <i>shi</i>	山顶上都是岩石。 shān dǐng shang dōu-shi-yán shí /K 11/	2	5 (6)
7. jiné sloveso (existence ?)	两族之间常常发生械斗。 liǎng- zú -zhi-jiān, chángchang fāsheng xiè dòu . /K 112/	3	9
8. „jednočlenná věta“ s modálním slovesem	在这块荒地上可以盖很多房屋。 zai-zhè-kuai huāng di shang, ke ² yi-gài hen- duō fángwū. /K 39/	4	5
9. přísudek s jiným podmětem	厨房里油烟子很多。 chú fáng lǐ, yóu yān z hen-duō. /K 35/	3	10
10. adjektivní přísudek	屋子里乱得很。 wūzilǐ luàn -d-hěn. /K 2/	--	2 (5)
<i>celkem</i>		17	98

Tab. 9: Typy přísudku ve větách s JM v iniciální pozici.

JM v iniciální větne pozici se v korpusu objevuje nejčastěji ve větách se slovesem existence 有 *you* (40,8 %). Přičteme-li k tomu věty s přísudkovým slovesem opatřeným některou z vido-časových přípon, z nichž nejčastější je přípona 了 *le* (12,2 % vět) následovaná příponou 着 *zh* (7,1 %), nebo modifikátorem (položky 2.-5., celkem 26,5 %), můžeme konstatovat, že více než ve dvou třetinách případů (67,3 %) lze iniciální pozici JM jednoznačně identifikovat jako LS. V ostatních případech je taková identifikace komplikována charakterem přísudkového slovesa (položky 6. a 7.)²⁸⁶ nebo celé větne konstrukce (8.-10.). Jednotlivým přísudkovým typům vět, zvláště pak posledně zmíněným problematickým, se budeme podrobněji věnovat v rámci kazuistiky.

Kromě zjištění procentuálního podílu JM uvedených v čele věty prepozičním slovesem v rámci korpusu (17,3 %, tj. 17 výskytů, z toho 13 在 *zai*; 2 从 *cong*; 1 到 *dao*; 1 随 *sui*) lze z kvantitativního hlediska postihnout ještě jeden významný jev prozodicko-gramatického charakteru, a sice přítomnost řečové pauzy za JM. Podměťová část věty bývá totiž jako její téma nezřídka prozodicky vydělena²⁸⁷, přesněji řečeno, tvoří vlastní větne kólon²⁸⁸, po kterém následuje pauza v řeči. V tabulce (tab. 10) jsou zaznamenány četnosti výskytu vs. absence řečové pauzy za JM v čele věty v závislosti na typu JM a počtu slabik, ze kterých se skládá.²⁸⁹

<i>pauza</i> A/N	<i>počet</i> <i>slabik</i>	<i>A.</i> <i>subst.</i> <i>+1sZ</i>	<i>B.</i> <i>subst.</i> <i>+2sZ</i>	<i>C.</i> <i>lokativa</i>	<i>D.</i> <i>zájmena</i> <i>místa</i>	<i>E.</i> <i>toponyma</i> <i>+poj.m.míst</i>	Σ
Pauza	1-2	2	--	--	2	1	5
	3	8	2	--	--	4	14
	4	3	5	--	1	3	12
	5+	7	5	--	--	7	19
	Σ	20	12	0	3	15	50

286 Jde zde o to, zda je možné tato slovesa považovat za *slovesa existence* či jejich ekvivalenty.

287 Chao 1968: 67.

288 Švarný 2014: 22.

289 Počítány jsou všechny slabiky výrazu s charakterem JM včetně všech určujících elementů a případného PrV.

Absence pauzy	1-2	6	--	7	9	4	26
	3	12	--	--	1	1	14
	4	1	3	--	--	--	4
	5+	1	1	--	--	1	3
	Σ	20	4	7	10	6	47

Tab. 10: Pauza po JM v iniciální pozici – četnosti dle typu JM a počtu slabik.

Vidíme, že celkové počty výrazů oddělených pauzou a bez pauzy jsou téměř shodné, k zajímavým zjištěním ovšem docházíme, posoudíme-li tato data v závislosti na typu JM a počtu slabik. U substantivně-záložkových komplexů s 1sZ jsou sice celkové počty výrazů s následující pauzou a bez ní zcela shodné, nicméně existuje zde jasná závislost na počtu slabik JM společně s jeho určujícími elementy. Zatímco u dvou- a tříslabičných komplexů je častější absence pauzy, za delšími výrazy již ve velké většině případů pauza následuje. U relativně delších substantivně-záložkových komplexů s 2sZ nacházíme celkově jasnou převahu výrazů s pauzou (75 %). Naopak za *lokativy*, která jsou v korpusu vždy dvouslabičná a bez blíže určujících prvků, nenásleduje pauza ani v jediném případě. Bez pauzy vystupuje i většina *zájmen místa* (76,9 %), která ze své podstaty také nepřibírají bližší určení a tvoří tak relativně kratší útvary. Stojí též za zmínku, že ve dvou ze tří případů přítomnosti pauzy jsou *zájmena místa* uvedena pomocí PrV. Jmenné výrazy kategorie (E.), jež bývají velmi často opatřeny různými typy bližšího určení, nezřídka i jejich delším řetězcem, naopak vystupují v drtivé většině s následující pauzou (71,4 %). Docházíme tedy k poměrně jasnému závěru, že pravděpodobnost výskytu pauzy po výrazu s charakterem JM v čele věty roste s počtem slabik, které společně se svými určujícími elementy obsahuje.

Kazuistika

Vraťme se nyní k tabulce z úvodu této kapitoly (tab. 9) a prozkoumejme jednotlivé predikativní formy vět, v jejichž čele stojí výraz charakteru JM.

1. Věty se *slovesem existence* 有 *you*.

Jak bylo již zmíněno, věty s tímto slovesem představují prototyp *vět existence*, identifikace JM v jejich čele jako proto není nikterak problematická. Upozorníme zde

pouze na některé specifické strukturní varianty těchto konstrukcí:

在斯洛伐克有很多新建的工厂。zai-sīluòfákè, you-hěn-**duō** xīn-jian-d-gōngchǎng. /K 129/

Zde je LS uveden PrV, což nebývá u vět s 有 *you* časté. Z významového hlediska se zde přítomnost PrV navíc zdá být zcela redundantní, neboť bez něj se smysl výpovědi nemění. Vzhledem k tomu, že v čínštině lze identifikovat tendenci zbavovat se nadbytečných formálních prvků, je pravděpodobné, že PrV zde plní určitou funkci a že tato funkce je emfatická.

随信还有一张汇票。suí-**xìn** hái-you-yi-zhang¹ huì-**piào**. /K 198/

V čele této věty stojí LS s málo frekventovaným PrV 随 *sui* s významem „společně s“. Zajímavé přitom je, že substantivní výraz jím uvedený není JM, a přesto vystupuje bez záložky. Nezbyvá tedy než konstatovat neobvyklý fakt, že charakter JM celému iniciálnímu výrazu dodává právě toto netypické PrV.

这儿有两个人打起来了 zhèr-you liǎng-ge-rén **dǎ**qilai-le /K 148/

人体内是不是只有肠胃吸收营养? réntǐ**nèi**, **shì**-bu-shi zhi²-you cháng**wèi**xīshou-yíngyǎng? /K 23/

V těchto větách nepředstavuje *sloveso existence* logický přísudek, nýbrž slouží pouze k přiřazení tématického určení místa ději označeného jiným slovesem, jehož podmět vystupuje v pozici *postverbálního jmenného členu existence* (人 *ren*; 肠胃 *changwei*), kterou zastává v rámci objektově determinativního syntagmatu ve vztahu k slovesu 有 *you*.²⁹⁰ 有 *you* zde tedy plní funkci v zásadě formálního elementu, když společně s JM tvoří jakousi „přídavnou predikativní konstrukci existence“, a tím zabraňuje kumulaci nominálních větných členů (LS a podmětu logického přísudku) v čele věty.

2.-4. Věty se slovesem opatřeným vido-časovou příponou.

Přísudek *vět existence* mohou tvořit i slovesa s vido-časovými příponami. V (tab. 9) uvádíme na prvním místě příponu 着 *zh*, která slovesu dodává význam trvání bez ohledu na jeho sémantiku a je pro *věty existence* typická. Ze sloves s touto příponou

²⁹⁰ Jde zde o jakousi obdobu *konexního větného členu*, který je také předmětem předcházejícího slovesa a současně podmětem slovesa následujícího (Švarný 2014: 89).

se k tomě příkladu uvedeného v tabulce v korpusu jako přísudek ve větách s LS vyskytují ještě: 憋 *bie* /K 9/, 包括 *baokuo* /K 12/, 住 *zhu* /K 30/, 埋 *mai* /K 107/, 摆 *bai* /K 131/, 分布 *fenbu* /K 189/.

V případě dvou zbývajících slovesných přípon, tedy 了 *le* (završení děje) a 过 *go* (uskutečnění děje v minulosti) je situace složitější v tom, že pokud v čele věty stojí LS, sloveso opatřené jednou z těchto přípon zpravidla musí nést sémantický význam výskytu, absence, vznikání či zanikání. Slovesná přípona pak převádí takto vyjádřený děj v jeho výsledek, který svým způsobem trvá na místě označeném LS, jde zde tedy v konečném důsledku o význam stavu, existence. Srov:

脚上都起了泡了 *jiǎoshang dou-qǐle-pào-le*. /K 10/ (vznik)

他脸上怎么划了一道儿口子? *ta-liǎnshang zěnmě huále-yi-daor-kǒuz?*
/K 15/ (vznik)

孩子的毛衣上掉了个扣子 *háiz-d máoyīshang, diào-le-ge-kǒuz*
/K 28/ (zanik)

中间添了一条界线 *zhōngjiān tiānle-yi-tiao₂-jièxiàn* /K 130/ (vznik)

这儿脱了一个字。 *zhèr, tuōle yi²-ge-zì*. /K 155/ (absence)

布拉格民族剧院着过两次火。 *bùlagé mínzú-jùyuàn, zháogō liǎng-ci-huǒ*. /K 182/ (výskyt)

这棵树上据说吊死过人。 *zhè-ke-shùshang, jùshuō diào-sǐgō-rén*.
/K 1/ (zanik)

Mezi slovesa s vidočasovými příponami 了 *le* a 过 *go*, které se objevují v korpusu jako přísudek vět s LS, dále patří např.: 举行 *jǔxíng* /K 8/, 登 *dēng* („vyjít tiskem“) /K 21/, 建设 *jiànshè* /K 184/, 建立 *jiànli* /K 187/, 发现 *fāxiàn* /K 188/.

5. Věty s modifikovaným slovesem.

V korpusu se v přísudku vět s JM v čele objevují modifikátory 起来 *qǐlai*, 着 *zhe* a 满 *mǎn*, které slovesu dodávají význam vzniku nebo stavu, proto ani zde nevzniká pochybnost o syntaktické funkci JM jako LS. Srov.:

会场里就乱起来了 huì**cháng**lǐ, jiù-**luàn**qilai-le /K 3/

他的屋里乱七八糟的堆满了书。 ta¹-d-wūli₃ **luàn**-qi-bā-zāo-d, duī-mǎn-le shū. /K 5/

在那几间屋子周围围起来一道竹墙。 zai-nèi-ji-jian¹ wūz-zhōu**wéi**, wéiqilai yi-dào-zhú**qiáng**. /K 108/

6. Věty se slovesem 是 *shi*.

Sloveso 是 *shi* je typické pro věty *identifikace*.²⁹¹ Pokud se v konstrukcích tohoto typu vyskytuje JM, nejde většinou o význam umístění něčeho někde, nýbrž o identifikaci místa s určitým pojmem (高塔特拉山是避暑胜地 *gao tatela shan shi bishu shengdi*)²⁹². V korpusu se přesto setkáváme s několika případy, kdy u JM v iniciální pozici vět se slovesem 是 *shi* můžeme identifikovat určitý místní význam:

山脚下有树林, 山顶上都是岩石。 shānjiǎo**xià** you-shù**lín**, , shān**dǐng**shang dōu-shi-yán**shí**. /K 11/

V tomto souvětí existuje zřejmý strukturní paralelismus mezi oběma predikativními konstrukcemi. Zatímco však v první větě vystupuje jako přísudek 有 *you*, a jedná se tak o typickou větu existence, v druhé větě je přísudkem 是 *shi*. Yip s Rimmingtonem konstatují, že 有 *you* se zaměňuje za sloveso 是 *shi* v případech, kdy se jedná o naprostou naplněnost prostoru vyznačeného JM v čele věty objektem nebo objekty označenými postverbálním nominálním členem.²⁹³ Takovému sémantickému vymezení ostatně odpovídají i další věty v korpusu:

屋子里满是烟。 wūzili³, mǎn-shi-**yān**. /K 33/

火车里脏得很, 到处是煤烟子。 huǒchēli **zāng**-d-hěn, , **dào**chu-shi méiyānz. /K 127/

里头都是玻璃的, 你得轻着点儿放。 lǐtou dōu-shi-**bō**li-d, , ni-dei³ **qīng**zh-dianr³ fàng. /K 126/

Pokud tuto tezi přijmeme, musíme konstatovat, že sloveso 是 *shi* může v jistých případech vystupovat i jako přísudek ve *větech existence*. Přesto však v těchto větách

291 Švarný 2014: 140.

292 Švarný 1998-2000: 948-949.

293 Yip 2004: 130. Viz též kap. 2.2.6., s. 49.

nacházíme charakter *vět identifikace*. Nejde zde totiž o prosté umístění objektu v prostoru, postverbální člen také cosi vypovídá o kvalitách iniciálního členu, vymezujícího tento prostor. Charakter *věty identifikace* ostatně dokládá i možnost překladu souvětí /K 11/ do češtiny bez užití příslovečného určení místa v druhé větě jako: „(Zatímco) pod úpatím hory jsou lesy, vrcholek (hory) je samá skála.“ Otázku, zda se v těchto případech jedná o *věty existence* či *věty identifikace*, případně o jakýsi přechodný typ, ponecháme bez jednoznačné odpovědi, jisté ovšem je, že JM v nich vystupuje jako podmět, který lze označit jako podmět lokativní, pokud nebudeme trvat na jeho bezvýhradné vázanosti na typickou *větu existence*.

Poslední věta se slovesem 是 *shi* má poněkud odlišné sémantické parametry než věty předchozí a je zajímavá i z hlediska své struktury:

从这儿到那儿是一条直路 cong-**zhèr** dao-**nàr**, shì⁴-yì-tiào² zhílù
/K 152/

Podmětem jsou zde dvě vazby [PrV + JM], společně vyjadřující rozmezí mezi dvěma body v prostoru. Jelikož zde nejde o umístění postverbálního členu, nýbrž o kvalitu prostorově definovaného podmětu, je třeba celou konstrukci považovat za *větu identifikace* s doslovným překladem: „Odsud tam je (to) přímá cesta.“

7. Věty s jinými slovesy bez přípon a modifikátorů.

Se značnými interpretačními potížemi ve věci určení vztahu mezi JM v čele věty a přísudkem se setkáváme v několika větách, kde jako predikát vystupuje jiné sloveso než 有 *you*, přičemž není opatřeno žádným z elementů uvedených v bodech 2.-5.

两族之间常常发生械斗。 liǎng-**zú**-zhī-jīān, chángcháng fāshēng
xiè**dòu**. /K 112/

V této větě vystupuje jako predikát sloveso se sémantikou vznikání na určitém místě či v určitém čase, které lze považovat za *sloveso existence*, neboť je zaměnitelné se slovesem 有 *you* bez markantnějšího posunu ve významu sdělení. JM v čele věty tedy vystupuje v roli LS.

矿井里在抽水 kuàngjǐnglǐ₃ zài-chōu-**shuǐ** /K 36/

V tomto máme již co do činění s klasickým tranzitivním slovesem, které ani přes

jeho sémantiku odebírání, tj. svým způsobem mizení, nelze označit za *sloveso existence*. Slovesnému ději zde však dodává charakter trvání v čase a místě adverbialní element 在 *zai*, který má obdobnou funkci jako slovesná přípona 着 *zh*.²⁹⁴ I zde tedy iniciální větnou pozici JM můžeme označit za LS.

汤里放点儿盐再调一调。tāngli₃ fàng-dianr-yán, zai-**tiáo**-yi-tiao.

/K 26/

皮革上涂一层油, 也许可以防止抽缩。pígé²shang tú-yi-ceng-**yóu**, , yěxu ke²yi-fángzhi chōusuō. /K 37/

V přísudku těchto vět vystupují slovesa obdobného charakteru jako v předchozím případě, pouze s opačnou sémantikou (přidávání), jež také nelze bez dalšího považovat za slovesa existence. Tyto konstrukce však nemají charakter věty oznamovací, v prvním případě jde o rozkaz, v druhém o větu podmínkovou. Je otázkou, zda JM v jejich čele považovat za ekvivalent LS, nebo předpokládat existenci jiného, zamlčeného podmětu a JM pokládat za AVL. Hypotetické neeliptické konstrukce by pak mohly vypadat takto: *你们在汤里放点儿盐 *ni zai tangli fang dianr yan*; *如果你们在皮革上涂一层油, ... *ruguo nimen zai pigeshang tu yi ceng you*, ... Pro druhou variantu mluví i nepřítomnost pauzy za JM v obou větách, jakkoli se po podmětu nevyskytuje zdaleka ve všech případech.

8. „Jednočlenná věta“ s modálním slovesem.

Podobným případem jako věty právě popsaného typu jsou konstrukce, které do češtiny překládáme jednočlennou větou s modálním predikativním jádrem „*je možné*“, „*je nutné*“ apod.:

从他这张饱经风霜的脸上可以看出他受过很多苦。cóng-ta-zhei₄-zhang¹ bǎojīng-fēng**shuāng**-d-liǎnshang, kéyi-kànchū, ta shòugo hen-**duō**-kǔ. /K 7/

在山上至少可以呼吸点儿新鲜空气。zai-shānshang, **zhì**-shǎo kéyi hūxi-dianr³ xīnxian-kōngqì. /K 22/

菜里得加点儿葱蒜调味才好吃。càilǐ, dei-jiā-dianr₃ cōng-**suàn** tiáowèi, cai-hǎochī. /K 27/

294 Švarný 2001: 125.

(在) 这里应该建设几座新学校 (zai-)zhèli, yīnggai-jiànshe jǐ³-
zuo-**xīn**-xuéxiào /K 145/

V případě těchto vět se opět nabízejí dvě interpretační alternativy: Za první, konstatovat elipsu podmětu v podobě všeobecně-lidského subjektu (např. 人 *ren*, 每个人 *mei ge ren*) a JM považovat za AVL. Za druhé, pokládat JM v čele věty za LS či jeho obdoby. Pro první variantu mluví většinová přítomnost PrV před JM, jež je typická pro pozici AVL, a naopak spíše výjimečná v případě LS. Druhou interpretační možnost pak podporuje pauza, která se zde na rozdíl od vět uvedených v závěru bodu 7. objevuje i po relativně krátkých výrazech charakteru JM. Otázkou nakonec je, zda nelze modální sloveso pokládat za *sloveso existence* svého druhu jako určité konstatování *stavu* (ne)možnosti či nutnosti. Z právě uvedených důvodů se přikláníme spíše k názoru, že JM ve větách tohoto typu skutečně vystupuje jako LS.

9. Přísudek s jiným podmětem.

V korpusu se přibližně v desetině případů setkáme s postavením JM v čele věty mezi ním a predikátem objevuje další nominální jmenný člen. Teprve ten je přitom podmětem přísudkového slovesa, případně adjektiva.

我们这里所有的企业都是国营的。 wo³men-zhèli₃, **suó**you-d-qǐye₄ dōu-
shi-guóying₂-d. /K 100/

这一带盗匪很多。 **zhè**-yī-dài, dào fēi hen-**duō**. /K 183/

JM zde splňuje poziční (iniciální umístění) i prozodické (oddělení pauzou) parametry podmětu, nevstupuje však do přímého vztahu s predikativním jádrem věty. Koncepční interpretaci tohoto jevu nabízí Zhu Dexi²⁹⁵ i Zhao Yuanren²⁹⁶, kteří konstrukce tohoto typu považují de facto za věty s dvěma podměty. Pokud tyto přístupy shrneme, dojdeme k větnému modelu, kde v čele stojí LS, za nímž následuje jakýsi „komplex existence“ tvořený predikativní vazbou [klasický podmět + přísudek]. Jakkoli může být taková úvaha věcně na místě, bylo by vhodné uvažovat o určité její korekci, která by umožnila vyhnout se „kontaminaci“ větné struktury více podměty a označení celé věty [klasický podmět + přísudek] za přísudek. Takové řešení může představovat

295 Viz kap. 2.2.4., s. 33.

296 Viz kap. 2.2.5., s. 41.

zavedení termínu *lokativní větné téma* pro označení iniciálního větného členu, funkčně obdobného LS, ve větách s konkurenčním podmětem, jehož vazba na predikát je těsnější.

Pokud za JM nenásleduje řečová pauza, není v některých případech takové kumulace jmenných členů v čele věty snadné rozhodnout, jedná-li se o zmiňované *lokativní téma*, nebo o atributivní určení podmětu předcházejícím JM s výpustkou atributivního slovice:

那里天气非常坏，简直没法儿形容。nàli tiānqi **fēi**chang-huài,,
jiǎnzhi **méi**-fǎr xíngróng. /K 150/

S problematikou „více podmětů“ ve větě souvisí jev, kdy v iniciální pozici stojí společně JČ a JM. *Větné téma* v takovém případě není pouze *lokativní*, nýbrž *temporálně-lokativní*. To, že celý tento tématický komplex lze vnímat jako jediný syntaktický element podporuje umístění pauzy:

昨天在剧院门口儿，我们找了半天票 zuótian zai-jùyuàn-mén**kǒu**,
wo³men-zhǎole bàn-tiān-**piào**, /K 193/

JČ společně s JM samozřejmě vystupují i ve větách, kde nenásleduje jiný podmět:

昨天海上有大雾 zuótian hǎishang you-dà-**wù** /K 38/

明天在布拉格大学的大礼堂里举行毕业典礼。míngtiān zai-bùlagé dàxué-d
dàlǐ**táng**lǐ, jǔxíng bìyè-diǎn**lǐ**. /K 24/

Poměr obou výrazů k přísudku je v zásadě totožný. Normální pořadí, kdy časový údaj předchází lokalizaci, je pak záležitostí jazykové konvence, nikoli gramatické hierarchizace. Tyto případy tedy můžeme označit za věty s *temporálně-lokativním podmětem*.

Existují nicméně i případy, kdy dochází k interpretačním nejednoznačnostem:

最近几年在中国发现了很多新矿。zui-jìn jǐ-nián, zai-zhōngguo
fāxiànle hen-**duō** xīn-kuàng. /K 188/

Identifikaci JČ a JM jako společného *temporálně-lokativního podmětu* zde komplikuje přítomnost řečové pauzy mezi oběma výrazy, která ovšem může být pouze důsledkem značné délky výrazu charakteru JČ. JM je ale navíc uvedeno pomocí PrV, což je typické pro pozici AVL. *Temporální podmět* zde tedy zřejmě představuje

zdůrazněné téma věty, kdežto JM ve funkci AVL pouze přidává prostorovou okolnost děje. Tuto interpretaci podporuje i možnost záměny pozic obou členů, pokud chceme tématicky předřadit místní údaj před časový: 中国在最近几年发现了很多新矿 *zhongguo(,) zai zui jin ji nian faxianle hen duo xin kuang* (LS + určení času).

10. Věty s adjektivním přísudkem.

火车里脏得很 *huōchēli zāng-d-hěn* /K 34/

V případě vět s adjektivním přísudkem není sporu o syntaktické funkci JM jako podmětu. Otázkou však je, zda tento podmět lze označit za *lokativní*, neboť neslouží k vyjádření umístění objektu děje (chybí zde postverbální jmenný člen). Přísudek naopak vypovídá o kvalitě podmětu, ze sémantického hlediska se tedy celá výpověď blíží spíše *věť identifikace*.

Ve třech s pěti případech, zahrnutých do korpusu, ovšem za větou s JM a adjektivním predikátem následuje další věta, kterou lze, byť v některých případech s výhradami, pokládat za větu existence a jejíž podmět je totožný s JM v první větě:

屋里乱七八糟，连个人影儿也没有。 *wūli luàn-qi-bā-zāo,, lián-ge rén yǐng-er-ye-méi-yǒu.* /K 4/

这儿太黑，该装一盏灯。 *zhèr tài-hēi,, gai-zhuāng yi-zhan₃-dēng.* /K 154/

V těchto případech tedy JM v čele celé konstrukce představuje LS přinejmenším ve vztahu k přísudku druhé, souřadně připojené věty.

3.5.2. Jméno místa v přímé preverbální pozici (určení místa)

Kvantitativní analýza

JM v pozici mezi podmětem a přísudkem plní typicky roli místního určení slovesného děje (AVL), vyjadřuje tak jeho prostorovou okolnost v podobě lokalizace podmětu nebo cíle směřování pohybu či činnosti podmětu. V této roli bývá JM zpravidla uvedeno *prepozičním slovesem* (PrV) a z formálního hlediska představuje jeho

předmět.²⁹⁷ Valenční parametry vztahu PrV s JM také představují problematiku, jež je nejvíce přístupná kvantitativnímu uchopení. Následující tabulka (tab. 11) znázorňuje četnosti výskytu různých PrV s jednotlivými typy JM. V korpusu nicméně zaznamenáváme i případy, kdy JM v preverbální pozici vystupuje bez PrV, z nichž u některých vzniká pochybnost, zda s přísudkem skutečně vstupují do relačně-determinativního vztahu (AVL), nebo zda s ním vytváří vazbu charakteru predikace. Tyto případy okomentujeme v rámci kazuistické části.

PrV	A. subst. +1sZ	B. subst. +2sZ	C. lokativa	D. zájmena místa	E. toponyma +poj.míst	Σ
在 <i>zài</i>	13	1	2	6	2	24
从 <i>cóng</i>	4	--	--	1	3	8
到 <i>dào</i>	2	--	1	--	4	7
往 <i>wǎng</i>	1	--	1	1	--	3
上 <i>shàng</i>	--	--	--	1	2	3
由 <i>yóu</i>	--	--	--	1	--	1
以 <i>yǐ</i>	--	--	--	--	1	1
Σ JM + PrV	20	1	4	10	12	47
JM bez PrV	6	--	--	2	1	9
Σ JM	26	1	4	12	14	56

Tab. 11: Prepoziční slovesa s JM v pozici II. (AVL) – četnosti dle typu JM.

JM opatřená v preverbální pozici PrV se v korpusu objevují v 84 % případů. Přítomnost PrV v této situaci za považujeme za spolehlivý ukazatel syntaktické funkce AVL, větněčlenská příslušnost těchto JM je tedy evidentní.

Ze sedmi PrV, figurujících v korpusu, se nejčastěji vyskytuje báze 在 *zài* (51,1 %), následují 从 *cóng* (17 %), 到 *dào* (14,9 %), 往 *wǎng* a 上 *shàng* (obě 6,4 %), zcela marginální výskyt zaznamenáváme u PrV 由 *yóu* a 以 *yǐ*. Z hlediska sémantického dominují korpusu spojení s PrV značícími umístění (在 *zài*, 以 *yǐ* – celkem 53,2 %), následuje význam směřování někam (到 *dào*, 往 *wǎng*, 上 *shàng* –

²⁹⁷ Viz kap. 2.4.2.2., s. 65.

27,7%) a směřování odněkud (从 *cong*, 由 *you* – 19,1 %).

Z prozodické perspektivy nelze konstatovat existenci pravidla, které bychom mohli očekávat, a sice že PrV vystupuje jako předklonka výrazu s charakterem JM. Ačkoli se PrV k JM prokliticky přimyká ve většině případů a vystupuje v čele segmentu s JM v 58,7 %, často figuruje jako atónická, oslabeně tónická, výjimečně pak plně tónická²⁹⁸ slabika uvnitř segmentu, v němž vystupuje JM spolu s předchozím větným členem²⁹⁹ (37 %), ve dvou větách se dokonce enkliticky váže na podmět. V obou posledně jmenovaných případech často následuje za JM hranice kól a AVL se tak ocitá v prozodicky vydělené 'vodní tématické části věty společně s podmětem.³⁰⁰ Srov.:

士兵在操场上演习打靶 shìbīng, zai-cāochǎngshang yǎnxi-dá**bǎ** /K 55/

我在街上拾了十克朗。wǒ³-zai-jiēshang, shíle shí-kè**láng**. /K 61/

他在《血的秘密》里演得很好。tā-zai xiě-d-**mì**mi-lǐ, yǎn-d **hén**-hǎo.
/K 53/

Kazuistika

Dříve než přistoupíme k rozboru výrazů, vystupujících bez PrV, učiníme několik poznámek k fungování jednotek s typickou formou AVL. První z nich se týká sémantického charakteru JM uvedených v AVL pomocí PrV 在 *zai*, který se zpravidla omezuje na vyjádření statického obsahu.³⁰¹ V korpusu nicméně nalezneme jeden příklad, kdy je tohoto PrV užito ve významu směřování činnosti, nikoli umístění, což je jev spíše výjimečný:

我在汤里略加了一点儿盐。wǒ³-zai-**tāng**lǐ, lüè-jiāle-yidianr³ **yán**.
/K 59/

Dalším ne zcela obvyklým jevem, zvláště co se týká hovorové čínštiny, je použití PrV 以 *yi* místo 在 *zai*:

报纸以显著的地位登了这个消息。bào**zhǐ**, yi-xiǎn**zhù**-d-**dì**wèi, dēngle-

298 Zatímco báze 在 *zai* vystupuje v korpusu rámci funkční charakteristiky PrV vždy buď jako oslabeně tónická předklonka segmentu s JM, atónická báze uprostřed tohoto segmentu nebo příklonka segmentu předchozího, PrV 从 *cong* a 到 *dao* se v korpusu vyskytují každá v jednom případě s plným tónem /K 65/, /K 52/.

299 Nejčastěji s podmětem, ale nezřídka i s jiným adverbialním elementem.

300 Z 9 výskytů pauzy za vazbou PrV + JM (19,6 % z těchto spojení) je jich 8 právě za segmenty, v jejichž čele nestojí PrV.

301 Na rozdíl od LO, kde PoV zastoupené stejnou bází vyjadřuje převážně obsahy dynamické.

zhe⁴-ge xiāoxi. /K 213/

Za případy AVL považujeme i konstrukce, kdy spojení [PrV + JM] stojí v čele věty, ve které předpokládáme elipsu podmětu:

不能在生活的旅途中迷失方向 **bù**-néng zai-shēnghuo-d-lǚtuzhōng
míshì-**fāng**xiàng /K 43/

由哪儿上车? yóu-**nǎr** shàng-chē? /K 167/

V případech, kdy před přísudkovým slovesem více členů, které jej prepozičně určují, platí obdobné pravidlo jako u současně se vyskytujícího časového a místního údaje v podmětu, tj. že JM stojí až na druhém, resp. posledním místě. Jménu místa v pozici AVL pak předchází nejen určení času, ale i veškerá příslovce, adjektivní výrazy v adverbialním užití nebo jiné konstrukce s PrV včetně 把 *ba*:

我每天往眼里滴几滴水儿。 wo-**měi**-tiān wang-yǎnli, dī-jǐ₃-dī¹
yào-**shuǐ**r. /K 46/

我们已经在这儿挖出来了 很多含铁的矿石。 wǒmen yǐjīng zai-zhèr
wāchulaile, hen-**duō** hán-tiě-d kuàngshí. /K 158/

他慢慢儿地把一根玉米须子从嘴里拉出来。 ta-màn-**mǎnr**-d, ba-yì-gen yùmi-
xūz, cong-zuǐli lāchulai. /K 64/

Před AVL se klade i modální sloveso:

你可不能在街上随便拾东西。 nǐ-kě-bù-néng zai-jiēshang, suí-**biàn**
shí-dōngxi. /K 60/

Poslední věta však ukazuje, že i z výše uvedeného pravidla existují výjimky a za AVL se může objevit i další adverbialní člen, který se váže ke slovesu těsněji.

Nyní již obraťme pozornost na ta JM, která vystupují v preverbální pozici bez PrV, a jejich syntaktické role. Nejvíce zastoupené jsou z nich v korpusu výrazy tvořené pomocí 1sZ typu 心里 *xinli* (5 výskytů) a 身上 *shenshang* (1 výskyt):

爸爸心里很烦 bàba xīnli-hen-**fán** /K 51/

你身上还湿着 nǐ-shēnshang hai-**shī**zh /K 44/

Tyto výrazy jsou do značné míry lexikalizovány a při interpretaci jejich

sémantické a syntaktické role se nabízí srovnání se *substantivem trvalé příslušnosti*, které v syntaktickém plánu vystupuje jako *člen zřetelově vymezovací* (他鼻子很大 *ta biz hen da*)³⁰², jehož funkce v zásadě odpovídá podmětu. Zatímco ovšem adjektivní přísudek ve větách se *členem zřetelově vymezovacím* označuje nejčastěji trvalý příznak části celku, označeného *substantivem trvalé příslušnosti*, v našem případě jde vždy o příznak aktuální, který se navíc vztahuje spíše k samotnému celku a výrazem typu 心里 *xinli* je pouze prostorově upřesněn. Jako problematická se jeví i interpretace role takových výrazů jako podmětu s přívlastkem v podobě osobního zájmena či označení osoby, neboť ve větách výše uvedeného typu se standardně nevyskytují s atributivním ukazatelem 的 *de*.³⁰³ Otázkou zásadní důležitosti tedy je, nakolik se výraz typu 心里 *xinli* přimyká k substantivnímu členu v čele věty, označujícímu osobu. Pokud bychom mezi oběma členy identifikovali těsnější vztah, bylo by na místě těmto výrazům přisoudit roli podmětu³⁰⁴, případně „*nepravého členu zřetelově vymezovacího*“.

V korpusu se však setkáme s případem, který takovou interpretaci komplikuje:

我现在心里是一团乱麻 wo-xiànzài xīnlǐ shì-**yi**-tuán-luàn-má /K 42/

Zde mezi podmětem (osobní zájmeno) a výrazem 心里 *xinli* stojí ještě určení času, které přetrhává jejich eventuální atributivní vazbu. Celá konstrukce tak odpovídá větě se sledem adverbálních určení v pravidelném pořadí (viz výše). Zdá se tedy, že minimálně v této větě výraz 心里 *xinli* plní funkci AVL.

Dalším modelovým případem, kdy JM vystupuje v preverbální pozici bez PrV je užití tázacího slova 哪儿 *nar* v negativním zevšeobecnujícím významu „*nikde, nikam*“:

我有孩子绊脚，哪儿也去不了。wó-you-**hái**z bàn-jiǎo,, **nár**-yě qùbuliǎo. /K 157/

我要买一根钢丝，可是哪儿也买不到。wo-yào-mǎi yī-gēn₁-gāng**sī**, , kěshi **nár**-yě-mǎibudào. /K 163/

K JM 哪儿 *nar* v tomto užití se vždy prokliticky váže příslovce 也 *ye* nebo 都 *dou*. Spojení obou složek bychom mohli nazvat jako *lokativně-generalizující*

302 Švarný 2014: 108.

303 Srov. větu 他脸上怎么划了一道儿口子? ta-liǎnshàng zěnmě huále-yī-daor-**kǒu**z? /K 15/, kde za osobním zájmenem atributivní ukazatel může stát, a nemusí. Zájmeno spolu s JM zde tvoří LS.

304 Vzhledem k adjektivnímu přísudku věty by ovšem bylo problematické označit jej za LS.

adverbiální komplex. Negativní význam je pak dodán tvarem přísudku. O syntaktické funkci AVL v tomto případě není pochyb, a to i přes to, že podmět před těmito výrazy bývá často zamlčen, resp. figuruje v předchozí větě, jak je tomu i v případě obou korpusových jednotek. V pozitivním generalizujícím významu „*kdekoli, kamkoli*“ může za jistých okolností slovo 哪儿 *nar* v pozici AVL fungovat bez příklonného pomocného příslovce, v takových případech mu však předchází PrV:

我已经习惯了坐飞机，所以随便上哪儿去都没关系。wo-yǐjing **xí**guanle zuò-fēijī,, suóyi **suí**-bian₄-shang-**nǎr**-qu dōu-mei-guānxi. /K 162/

Poslední případ JM v preverbální pozici bez PrV je svým výskytem v korpusu izolovaný a týká se obecného pojmenování místa ve větě:

这几天山上的积雪正在溶化，很多地方已经造成了水灾。zhè-jī tiān, shānshang-d jīxue³ zhèng-zai-róng**huà**,, hen-**duō**-dìfang yǐjing-zàochengle shuǐzāi. /K 214/

Slovo 地方 *difang* zde nepovažujeme za LS, ačkoli stojí v čele druhé věty v rámci souvětí, neboť pokud by plnilo funkci podmětu, mohlo by být vnímáno nejspíše jako agens přísudkového slovesa 造成 *zaocheng*, které svou sémantikou původce děje předpokládá. Činitelem je zde ovšem pravděpodobně podmět věty předchozí, případně celá tato věta. Výraz 很多地方 *hen duo difang* je pak určením místa s elipsou PrV. Interpretace, že tento výraz představuje LS se však nedá zcela zavrhnout už jen proto, že mezi ním a přísudkem stojí adverbiální určení, a je zde tedy narušeno normální pořadí preverbálních určujících členů.

3.5.3. Jméno místa v postverbální pozici (lokativní předmět)

Kvantitativní analýza

Postverbální postavení JM vyjadřujícího umístění nabývá dvou podob. Za první je to pozice bezprostředně za přísudkovým slovesem, kterou bychom mohli označit jako „*přímý lokativní předmět*“, v druhém případě stojí mezi slovesem a JM ještě pomocný element v podobě PoV. Přejímáme zde Švarného názor, že se i v tomto druhém případě jedná o (lokativní) předmět celé věty, nikoli jen o předmět v rámci spojení, které tvoří

komplement predikátu, jak tvrdí např. Zhao.³⁰⁵ Švarný o těchto konstrukcích píše:

„Předmět s významem místa v jistých případech může stát i za slovesem s připojeným postpozičním slovesem zài a dào, jež se ve výslovnosti přiklání k předcházejícímu slovesu. Děje se tak u jednoslabičných sloves, která vyjadřují pohyb nebo polohu.“³⁰⁶

Následující tabulka (tab. 12) kromě četností výskytu jednotlivých strukturních typů LO v korpusu obsahuje i informaci o počtu slabik přísudkového slovesa, která, jak uvidíme, vede k nutnosti určité korekce právě citovaného Švarného tvrzení.

struktura LO	délka přísud. slovesa	A. subst. +1sZ	B. subst. +2sZ	C. lokativa	D. zájmena místa	E. toponyma +poj.m. míst	celkem
bez PoV	1 slab.	1	--	2	3	9	15
	2 slab.	--	--	--	--	3	3
	Σ	1	--	2	3	12	18
s PoV 在 zai	1 slab.	9	4	4	2	1	20
	2 slab.	4	2	--	--	2	8
	Σ	13	6	4	2	3	28
s PoV 到 dao	1 slab.	3	1	--	3	8	15
	2 slab.	--	--	--	--	--	--
	Σ	3	1	--	3	8	15
s PoV 于 yu	1 slab.	--	1	--	--	--	1
celkem	1 slab.	13	6	6	8	18	51
	2 slab.	4	2	--	--	5	11
	Σ	17	8	6	8	23	62

Tab. 12: Lokativní předmět podle postpozičních sloves, délky přísudkového slovesa a typu JM.

Jak je zřejmé z tabulky, analýza korpusových dat verifikuje tvrzení o jednoslabičnosti přísudkového slovesa pouze v případě spojení s PoV 到 dao, zatímco v 28,6 % výskytů LO uvedeného pomocí PoV 在 zai vystupuje v přísudku sloveso

305 Viz kap. 2.2.5., s. 43.

306 Švarný 2014: 115.

dvouslabičné.³⁰⁷ Kromě toho byl v korpusu zaznamenán i jeden výskyt jiného PoV, než jsou dvě Švarným zmíněná, a sice báze 于 *yu*. V zásadě potvrzen je naopak enklitický vztah PoV vůči slovesu, až na dvě výjimky jsou všechna PoV v korpusu vyslovována atonicky.³⁰⁸ Tento fakt lze tedy vnímat jako prozodický argument pro tvrzení, že PoV svým způsobem spoluutváří slovesný tvar.

Z dat, které poskytuje (tab. 12), lze vyčíst, že „přímý LO“ je v korpusu zastoupen necelou třetinou výskytů JM v postverbální pozici (29%). Zajímavým zjištěním je, že zatímco v rámci samostatně fungujících typů JM (kategorie C., D., E.) tato forma tvoří třetinu až polovinu případů, u obou typů *substantivně-záložkového komplexu* (A., B.) byl zaznamenán celkem pouze 1 výskyt. Nejčastěji se jako přísudek „přímého LO“ objevuje sloveso 在 *zai* (44,4 %), které ve své plnovýznamové formě nese sémantiku statického charakteru, tj. nacházení se v místě.³⁰⁹

Z 44 (71 %) výskytů LO s PoV je podstatně frekventovanější 在 *zai* (63,6 %), přičemž se pojí zejména se záložkovými tvary. Naopak PoV 到 *dao* (34,1 %) nalezneme spíše ve spojení s *lokativními zájmeny, toponymy a pojmenováními míst* (E.). Výskyt báze 于 *yu* jako PoV je v korpusu ojedinělý a v hovorovém jazyce zcela výjimečný. Sloveso, za nímž následuje LO s PoV často nese přímý předmět, který se většinou předsouvá do preverbální pozice typické pro AVL pomocí PrV 把 *ba*. Tyto konstrukce jsou v rámci vět s přísudkovou částí typu [V + PoV + LO] zastoupeny 27,3 % (12 výskytů), přičemž ve větách s PoV 到 *dao* zaznamenáváme pouze 1 její výskyt.

Kazuistika

Ze všech tří primárních syntaktických funkcí JM je LO vzhledem ke svému postverbálnímu postavení nejméně problematickou kategorií, co se týká větněčlenské identifikace jazykových jednotek. Jako postpoziční určení slovesa spadá z hlediska aktuálního členění do rématické části výpovědi. Nejde zde o umístění objektu na známém místě (LS) ani o prostorovou okolnost děje (AVL), ale umístění děje zde představuje zásadní, novou informaci, jádro sdělení. Srov.:

他腿上有伤。 *ta-tuīshang you-shāng*. /K 214/ (LS + V existence + člen existence)

307 Konkrétní případy viz. kazuistickou část této kapitoly.

308 Dva izolované případy, kdy se PoV bezprostředně nepřiklání ke slovesu, okomentujeme opět v rámci kazuistiky.

309 Oproti PoV 在 *zai*, které častěji vystupuje jako ukazatel směřování do cílového bodu. Viz kazuistickou část.

伤(口)在哪儿? shāng(kou)-zai-**nǎr**? /K 214/ (N+V+LO)

他伤在腿上了。ta-shāng-zai **tuǐ**shang-le. /K 77/ (N+V+PoV+LO)

V první uvedené větě slouží JM k lokalizaci nové informace, tj. existence zranění, do známého umístění, zatímco v případě druhé věty již víme o existenci zranění a zásadní informaci představuje jeho lokalizace. Ve třetí větě je novou informací jak fakt zranění označený slovesem, tak i jeho lokalizace.

Ze sémantického hlediska označuje JM v LO buď polohu (statický význam), nebo cíl směřování děje (dynamický význam). O tomto sémantickém významu LO rozhoduje výhradně charakter řídicího přísudkového slovesa. V případě „přímého LO“ se v necelé polovině případů v korpusu jedná o význam statický, zprostředkovaný jediným slovesem – 在 *zai*:

入口在右边儿, 出口在左边儿。 **rù**kǒu zai-**yòu**biānr,, **chū**kǒu zai-**zuǒ**biānr. /K 137/

Slovesa s významem směřování jsou v korpusu též většinou jednoslabičná. Zajímavé je, že na rozdíl od „statického“ 在 *zai* se všechna pojí výhradně s LO reprezentovaným JM typu (E.). Nejčastěji se objevuje sloveso 回 *hui* (3 výskyty), přičemž jako jeho LO ve všech případech vystupuje slovo 家 *jia*:

掉雨点儿了, 赶快回家吧! diào-yú-**diǎnr**-le,, gǎnkuai hui-**jiā**-ba.
/K 234/

Spojení 回家 *hui jia* bývá často pojímáno jako lexikální jednotka³¹⁰, tedy jako jakési „lokativně-objektové sloveso“. My jej ovšem považujeme za syntagma, což odpovídá i formě zápisu v prozodické transkripci v *UčebS*.

Dalšími jednoslabičnými slovesy pohybu, s nimiž se v korpusu pojí LO přímo, jsou 上 *shang*, 离 *li*, 来 *lai* a 下 *xia*.

我乍来中国什么话都听不懂 wo-**zhà**-lai zhōngguó, **shén**me-huà dou-tīngbudǒng /K 235/

布下了水总要抽的。 **bù**, xiàle-**shuǐ**, zǒng-yao **chōu**-d. /K 238/

V korpusu zaznamenáváme i tři výskyty dvouslabičných sloves pohybu jako

310 Např. Ošanin 1984: III/668.

přísudku vět s „*přímým LO*“ (16,7 % v rámci tohoto typu LO v korpusu). Jde o slova 离开 *likai* /K 223/, 划入 *huaru* /K 224/ a 爬上 *pashang*, z nichž u posledního je třeba se zastavit:

要我爬上四楼，那我非喘不可。 *yao-wo páshang sì-lóu,, nà-wo fēi-chuǎn-bu-ke³*. /K 219/

Přísudek zde představuje směrově modifikované sloveso. Na první pohled upoutá podobnost spojení takového tvaru s LO s vazbami [V + PoV + LO] (划到岸 *huá-dào-àn* /K 226/). V obou případech mezi plnovýznamovou slovesnou bází a LO vystupuje pomocný slovesný element, blíže určující směr pohybu, a z funkčně-sémantického hlediska jsou tedy obě slovní spojení téměř identická. Bez znalosti gramatických souvislostí, konkrétně neexistence PoV *上 *shang*, bychom oba tvary mohli pokládat za shodné i strukturně. Zhu Dexi, který s pojmem PoV nepracuje, ostatně považuje i báze 在 *zai* a 到 *dao* stojící mezi slovesem a LO za slovesné modifikátory, umožňující nést LO i slovesům stojícím mimo úzký okruh jednotek, který se prakticky omezuje na jednoslabičné výrazy schopné vystupovat jako směrový modifikátor (a PoV), tedy 去 *qu*, 来 *lai*, 出 *chu*, 进 *jin*, 上 *shang*, 下 *xia*, 回 *hui*, 在 *zai*, 到 *dao*, a některá další.³¹¹ Švarný naopak funkce slovesného (směrového) modifikátoru a PoV navzájem rozlišuje i v rámci prozodické transkripce v *UčebS*, kde první zapisuje jako těsně spojené s plnovýznamovým slovesem, kdežto druhé odděleně.³¹²

V případě směrových modifikátorů 去 *qu* a 来 *lai* lze „*přímý LO*“ vložit mezi sloveso a modifikátor (回家去 *hui jia qu*)³¹³, v korpusu se však takový tvar neobjevil. Výskyt těchto elementů však byl zaznamenán v 5 případech za LO uvedeným pomocí PoV:

小心别掉到坑里去。 *xiǎoxin, bie-diào-dào kēngli₃-qu*. /K 80/

Švarný se takové užití těchto slovesných bází ovšem zdráhá považovat za případ modifikovaného slovesa s vloženým LO. Důvodem je zřejmě fakt, že mezi nimi a přísudkovým slovesem nestojí pouze JM jako LO, nýbrž i další slovesný element

311 Zhu 1979: 130.

312 Jak už však bylo poznamenáno, v poslední verzi transkripce (Švarný 2014) je zapisováno PoV společně se slovesem. Při uvádění příkladů z korpusu, stejně jako v korpusu samotném zachováváme transkripční úzus *UčebS*.

313 Švarný 2001: 101.

v podobě PoV.³¹⁴ Přiznává ovšem, že se tato slovesa svou funkcí blíží modifikátorům.³¹⁵

Jak již bylo zmíněno, standardním řešením situace, kdy predikát nese kromě LO další předmět, je jeho předsunutí do preverbální pozice pomocí PrV 把 *ba*:

吃完了梨，把核儿包在纸里。 *chīwánle-lí,, ba-hér bāo-zai-zhǐli.*
/K 66/

V korpusu však nacházíme příklad situace, kdy přímý předmět slovesa zůstává ve svém standardním postverbálním postavení a PoV společně s LO následují až za ním:

我们可以设法从重庆分公司调一笔款到上海。 *wǒmen-kéyì-shèfǎ, cong-chóngqìng-fēngōngsī, diào-yì-bìkuǎn dào-shànghǎi.* /K 231/

Důvodem zřejmě je, že preverbální pozice, ve které vystupuje tvar [PrV + N] je již obsazena AVL. Do této pozice není vhodné umístit ani JM figurující v LO, neboť to označuje cíl děje, tedy skutečnost představující réma, zatímco JM v AVL tématicky informuje o výchozím bodu děje. Taková konstrukce je nejen gramaticky nestandardní, ale má i konsekvence v oblasti prozodické. PoV se zde totiž nepřiklání ke slovesu, představuje iniciální slabiku závěrečného segmentu, a jako taková se tedy vyslovuje oslabeně tónicky³¹⁶, což je typické pro PrV. Je tedy otázkou, zda tento finální větný člen [PrV + JM] skutečně nelze nechávat jako jakýsi specifický druh komplementu, jehož predikativní charakter je dán přítomností PrV.³¹⁷

Druhou výjimkou z pravidla o atónickém a verbálně-enklitickém charakteru PoV představuje věta, ve které se PoV opět prokliticky váže k JM:

那时候我寄住在朋友家里。 *nèi-shíhour wǒ-jìzhu zai-péngyou-jia¹li.* /K 74/

Pro tento jev nemáme jiné vysvětlení kromě dvouslabičnosti přísudkového slovesa, které se dá pojímat jako modifikované jiným enklitickým elementem. Jak již bylo zmíněno, dvouslabičná slovesa se objevují jako přísudek přibližně ve třetině vět s PoV 在 *zai*. I některá další z těchto sloves lze považovat za modifikovaná:

314 Švarný píše, že se tato slovesa kladou za LO, „aby byl přesněji vymezen směr pohybu vzhledem k mluvčímu“. (Švarný 2014: 115)

315 Švarný 2001: 102.

316 Švarný 2014: 12.

317 Takové vysvětlení ostatně aplikují Zhao a Yip s Rimmingtonem na celou problematiku konstrukcí [V + PoV + LO]. Viz kap. 2.2.5., s. 43; kap. 2.2.6., s. 47.

他们把他打倒在地上，又踢了他几脚。tāmen ba³-ta-dádao-zai-**di**shang
/K 69/

Dvouslabičná slovesa také často nesou statický význam:

木耳寄生在大树干的下部。mù'**ěr**, jìsheng-zai dà-shu₄gàn-d **xià**bù.
/K 229/

松树耐寒, 多半生长在北方。sōngshu nài**hán**, , duō-banr shēngzhang-
zai-**běi**fāng. /K 227/

LO uvedený pomocí PoV 到 *dao* nese vždy dynamický význam. U PoV 在 *zai* je poměr statického a dynamického významu přibližně 1 : 2. Mezi typickými slovesy označujícími pohyb najdeme ve spojení s PoV 在 *zai* slova jako 放 *fang*, 扔 *reng*, 撞 *zhuang*, 掉 *diao* apod. Slovesa s významem statického umístění kromě výše uvedených dvouslabičných v korpusu reprezentují např. 住 *zhu*, 藏 *cang*, 站 *zhan*. Vzhledem k absenci formálního vyjádření vidu v rámci izolovaného slovesného tvaru však mnohdy může jedno a totéž sloveso fungovat v obou významech, které od sebe v aktuálním výskytu často nelze zřetelně odlišit:

学生都挤在教员周围。xuésheng, **dōu**-jǐ-zai jiàoyuan-zhōuwéi. /K 227/

Sloveso zde lze překládat jako „tlačit se v“ (poloha) i jako „natlačit se do“ (pohyb).

Stejně jako v případě AVL, i v případě LO lze použít otázkové slovo 哪儿 *nar* v generalizujícím významu:

这几天我走到哪儿老有人钉着我。zhè-jī-tiān wo-zǒu-dao-**nǎr**, **láo**-
you-rén dīngzh-wo. /K 173/

Poslední poznámka se týká PoV 于 *yu*:

多瑙河界于捷克斯洛伐克和匈牙利之间。duōnǎo-hé, jiè-yu
jiékesi¹luofá**kè** he-xiōngya**lì**-zhī-jiān. /K 121/

Toto spíše knižní PoV zde společně s 2sZ 之间 *zhijian* zprostředkuje vztah mezi dvěma objekty.

4. Závěr

Hlavní cíl, k němuž směřuje tato práce, představuje ucelená definice kategorie jmen místa v čínštině, která by v sobě zahrнула morfologické i syntaktické aspekty a postihovala by fungování těchto pro čínštinu specifických jazykových jednotek maximálně komplexním a přehledným způsobem. Na následujících řádcích předkládáme pokus o takovou definici, který je výsledkem syntézy existujících teorií v této oblasti a poznatků získaných na základě analýzy jazykového materiálu.

4.1. Syntetická definice jmen místa

Funkční charakteristika jméno místa (处所词 *chusuoci*) náleží jednotkám různého strukturního charakteru, které představují zvláštní subkategorii substantiv, nesoucích sémantický obsah označení místa, a které vystupují v primárních syntaktických funkcích lokativního podmětu, určení místa, lokativního předmětu a přívlastku, z nichž první tři jsou pro ně zároveň specifické. Sekundárními syntaktickými funkcemi jmen místa je podmět ve větách identifikace, přímý předmět³¹⁸, postverbální jmenný člen identifikace a postverbální jmenný člen existence.

Kategorii jmen místa lze z morfologického hlediska dále členit. Jejím jádrem je nepočtená skupina výrazů, jejichž funkci v západních jazycích plní prostorová adverbia a pro které zde zavádíme termín lokativum (上面 *shangmian*, 旁边儿 *pangbianr*; 附近 *fujin*). Z funkčního hlediska k nim lze jako jejich specifickou třídu přiřadit i výrazy s významem místa odvozené od deiktických bází 这 *zhe* a 那 a tázacího slova 哪 *na*, které zde nazýváme zájmeny místa (这儿 *zher*, 那里 *nali*).

Lokativa a zájmena místa mohou v postpozičním spojení s jinými substantivy nabývat funkční charakteristiky záložka (方位词 *fangweici*) a vytvářet tzv. substantivně-záložkový komplex (桌子上面 *zhuozi shangmian*). Jmenný výraz v tomto determinativním syntagmatu představuje bližší určení záložky, díky níž celý výraz nabývá funkční charakteristiky jméno místa. Funkční charakteristiku záložka nese i několik jednoslabičných synsémantických jednotek, vystupujících jako základní složka

---

318 Např. 我喜欢中国 *wo xihuan zhongguo*.

některých typickým způsobem tvořených lokativ. Nejproduktivnější jednoslabičné záložky 里 *li* a 上 *shang* pak mohou vybavit funkční charakteristikou jméno místa prakticky jakýkoli jmenný výraz, jenž lze užít v příslušném relačně-lokativním významu (水里 *shuili*, 地板上 *dibanshang*). Substantivně-záložkové komplexy tvořené pomocí lokativa, zájmena místa, jednoslabičné záložky nebo dvouslabičné záložky, která nefunguje jako lokativum (之间 *zhijian*), představují funkční ekvivalent předložkových vazeb v západních jazycích.

Kromě výše uvedených výrazů náleží funkční charakteristika jméno místa i některým druhům lexikálních jednotek, jež běžně vnímáme jako substantiva. Ty se od ostatních podstatných jmen liší tím, že v syntaktických funkcích specifických pro jména místa nevyžadují připojení záložky. Jedná se zejména o toponyma (解放街 *jiefang jie*, 北京 *beijing*, 韩国 *hanguo*, 西方 *xifang*), z nichž se záložkou vystupují jen některé sémantické typy (názvy hor a vodních ploch), a to jen v určitých specificky vymezených prostorových vztazích (住在花山上 *zhuzai huashanshang*). V případě dalších sémantických tříd jsou záložky fakultativní. Patří sem názvy institucí v širokém smyslu v případě, že jsou užity ve významu lokalizovatelného bodu (学校 *xuexiao*, 门诊部 *menzhenbu*, 仓库 *cangku*, 家 *jia*), konkrétní pojmenování míst (山顶 *shanding*, 南部 *nanbu*, 下端 *xiaduan*, 外国 *waiguo*) a obecná pojmenování míst, která na rozdíl od tří předchozích typů ve funkcích specifických pro jména místa vyžadují bližší určení (地方 *difang*, 地区 *diqu*, 国家 *guojia*).

Jako lokativní podmět v čele věty vystupuje jméno místa tehdy, pokud sdělení spočívá v informaci o existenci (trvání), absenci, vzniku nebo zániku něčeho na tématicky známém místě. Typická konstrukce s lokativním podmětem má strukturu věty existence, kde za přísudkovým slovesem existence následuje postverbální jmenný člen existence, představující réma. Přísudkem těchto vět je nejčastěji sloveso 有 (里面有水 *limian you shui*) nebo sloveso s vido-časovou příponou nebo modifikátorem (桌子上摆着书 *zhuozishang baizhe shu*). Podobné parametry jako lokativní podmět, tj. označení známého umístění a za ním následující tématické vydělení řečovou pauzou, má i jméno místa v čele věty, v níž do vztahu predikace vstupuje jiný podmět (厨房里油烟机很多 *chufangli youyanzi hen duo*). Takový iniciační člen lze nazvat jako lokativní větné téma.

Jméno místa může společně se jménem času tvořit společný temporálně-lokativní podmět (昨天海上有大雾 *zuotian haishang you da wu*).

V postavení mezi podmětem a přísudkem plní jméno místa roli určení místa a vyjadřuje prostorovou okolnost děje, jehož aktérem je podmět. Jméno místa zde vystupuje zpravidla spolu s prepozičním slovesem a formálně představuje jeho (lokativní) předmět. Určení místa může být podle charakteru prepozičního slovesa statické (在 *zai*) nebo dynamické (到 *dao*, 往 *wang*, 从 *cong* aj.) Pokud ve větě figuruje více členů prepozičně určujících přísudek, stojí určení místa zpravidla až na posledním místě (他每天在图书馆学习 *ta mei tian zai tushuguan xuexi*). Bez prepozičního slovesa vystupuje jako určení místa zejména lokativně-generalizující adverbiální komplex složený z tázacího zájmena místa s příklonným pomocným příslovcem (我哪儿也不去 *wo nar ye bu qu*).

Postverbální syntaktickou pozici specifickou pro jména místa nazýváme lokativním předmětem. Jméno místa zde na rozdíl od předchozích dvou funkcí označuje umístění, které je jádrem sdělení, novou informací, tj. rématem věty v podobě polohy nebo cíle, do kterého směřuje slovesný děj. Predikátem tedy mohou být pouze slovesa s významem polohy nebo pohybu, nejčastěji jednoslabičná. Lokativní předmět má dvě strukturální varianty. První z nich je „přímý“ lokativní předmět, kdy jméno místa stojí přímo za přísudkovým slovesem. Okruh sloves, které mohou tento druh předmětu nést je relativně úzký, jde především o slovesa, která mohou vystupovat jako směrové modifikátory (来 *lai*, 去 *qu*, 进 *jin* apod. – 进屋子 *jin wuzi*) nebo postpoziční slovesa (在 *zai*, 到 *dao* – 我在家 *wo zai jia*). Druhý typ lokativního předmětu může nést širší okruh sloves, za nimiž ovšem následuje některé z atónických postpozičních sloves, z nichž se v místním významu běžně vyskytují prakticky jen dvě výše zmíněná: 到 *dao* slouží výhradně k zprostředkování dynamických obsahů (飞到布拉格 *feidao bulage*), 在 *zai* může nést význam statický (住在上海 *zhuzai shanghai*) i dynamický (扔在地上 *rengzai dishang*). Jméno místa nepovažujeme za předmět postpozičního slovesa, ale za lokativní předmět přísudkového slovesa, „modifikovaného“ postpozičním slovesem.

Jméno místa může díky svému substantivnímu charakteru vystupovat i přívlastku, což mimo jiné umožňuje čínštině vyjadřovat úsporným způsobem místní obsahy, které lze do češtiny přeložit jen vedlejší větou přívlastkovou (桌子上的书 *zhuozishang de shu*).

4.2. Shrnutí

Tato práce byla pokusem o komplexní uchopení gramatické kategorie jmen místa, která nemá v západních jazycích svůj přímý protějšek. Obecně lingvistické nástroje jsou proto k jejímu prozkoumání použitelné jen ve velmi omezené míře a teoretické poznatky o ní existují pouze v pracích badatelů v oblasti gramatiky čínského jazyka. Jakousi odrazovou platformu na cestě k právě uvedené syntetické definici této kategorie bylo tedy studium pojetí problematiky jmen místa v koncepcích několika autorit v tomto oboru a jejich komparace.

Referenční rámec srovnání představovala teorie Oldřicha Švarného. S ní jsme pak konfrontovali přístupy dalších autorů, které se vzájemně lišily jak hloubkou záběru tématu, tak způsobem vnímání gramatického systému jako celku. V rámci komparace bylo tedy možné setkat se s koncepcemi, jež k problematice morfologické podstaty a syntaktických funkcí jmen místa přistupují z veskrze strukturalistické perspektivy, i s takovými, jejichž charakter je spíše deskriptivistický. Někteří autoři tak užívají k popisu problematiky jmen místa funkčních modelů s nevelkým množstvím proměnných a úsporným terminologickým aparátem, jiní dávají přednost výkladu založeném na taxativním výčtu variací daného jazykového jevu a jejich detailnímu komentáři.

Předběžné shrnutí problému slovnědruhové identity, morfologicko-sémantické typologie a syntaktických funkcí jmen místa v závěru komparační části práce se snažilo reflektovat obě zmíněné polohy. Zohlednění funkčního hlediska před sémantickým vedlo k jednoznačnému odmítnutí adverbialního charakteru jmen místa. Sémantická perspektiva však byla uplatněna při pokusu o subtilnější vnitřní diferenciaci kategorie jmen místa, kdy jsme přejali některé koncepty a terminologická řešení srovnávaných autorů a přidali i některá vlastní.

Druhou fází výzkumu představovala gramatická analýza jazykového materiálu z *Učebního slovníku jazyka čínského*, který byl vybrán a roztříděn na základě výstupů komparační analýzy. Při analýze byl uplatněn jak kvantitativní, tak kvalitativní přístup. Informace o četnostech výskytu jazykových jevů a jejich kombinací však bohužel podávají jen zprostředkovanou informaci o charakteristikách jejich distribuce v jazyce,

vypovídají spíše o obsahových parametrech Švarného didaktického opus magnum.

Zatímco závěry týkající se morfologické podstaty a klasifikace jmen místa, učiněné na základě komparace teoretických koncepcí, byly v průběhu analýzy korpusu již jen zpřesňovány a doplňovány kvantitativními daty, těžiště zkoumání problematiky syntaktického charakteru spočívalo zejména v kvalitativní analýze korpusových jednotek. *Učební slovník* prokázal své kvality jako cenná zásobárna příkladů celé škály jazykových jevů. Ty nejen že dokládají modelové konstrukce, s nimiž pracují autoři gramatických textů, neocenitelným exemplifikačním materiálem v podobě zachycení jejich řečové realizace formou zvukové nahrávky a prozodické transkripce, ale zahrnují i z gramatického (a zejména syntaktického) hlediska obtížně či nejednoznačně interpretovatelné momenty. Komentář těchto jevů pak představuje páteř gramatické analýzy.

Výsledná definice jmen místa se v otázce jejich syntaktických funkcí, respektive větněčlenské platnosti zásadně neodchyluje od koncepce Oldřicha Švarného, nicméně i zde byla aplikována jistá dílčí inovativní řešení a korekce v oblasti terminologické a zčásti i koncepční. Ačkoli velká část závěrů učiněných v komentářích k problematickým momentům jazykových jevů neopouští úroveň hypotézy a některá z navržených řešení mohou být zatížena jistou interpretační nedůsledností, věříme, že tato práce může znamenat přínos pro detailnější porozumění morfologické podstatě a funkčnímu charakteru kategorie jmen místa v hovorové čínštině.

Abstract

This thesis is concerned with researching special noun category of place nouns in modern colloquial Chinese. This part of speech mixes morphological and syntactical properties of both nouns and adverbs. The first part of the thesis is a comparative analysis of existing theoretical approaches, where as a framework of reference the work of Oldřich Švarný has been used. The second part of the thesis consists of an analysis of a language corpus containing 250 sentences from the *Chinese Studying Dictionary* by Oldřich Švarný. The grammatical analysis consists of a qualitative as well as quantitative approach. Frequency of the language phenomena and their combinations in the corpus has been computed together with identification and notation of parameters in syntagmatic relations of place nouns with other sentence elements, particularly the verbal ones. The essential output of the analysis is represented in a syntetic definition of the grammatical category of place noun. This definition covers morphological nature, internal categorization as well as specific syntactic functions (location subject, location object, place adverbial) of place nouns. The result of a qualification of ambiguously interpreted corpus units is an introduction of certain categories and terms.

Key words : contemporary Chinese, grammatics, syntax, substantive, place noun.

Seznam literatury

CRYSTAL, David: *The Cambridge Encyclopedia of Language*. Cambridge: Cambridge University Press 1987. 480 s. ISBN 0-521-26438-3.

DANEŠ, František, Zdeněk Hlavsa a Miroslav Grepl: *Mluvnice češtiny. 3, Skladba*. 1. vydání. Praha: Academia 1987. 748 s.

DRAGUNOV, Alexandr Alexandrovič: *Grammaticeskaja sistěma sovremennogo kitajskogo razgovornogo jazyka*. Leningrad: Izdatěľstvo Leningradskogo universiteta 1962. 270 s.

DRAGUNOV, Alexandr Alexandrovič: *Issledovanija po grammatike sovremennogo kitajskogo jazyka I, Časti reči*. Moskva, Leningrad: Izdatěľstvo Akademii nauk SSSR 1952. 231 s.

CHAO, Ren Yuen: *A Grammar of Spoken Chinese*. Berkeley, Los Angeles: University of California Press 1968. 847 s.

LOAR, Jian Kang: *Chinese Syntactic Grammar: Functional and Conceptual Principles*. New York: Peter Lang 2011. 493 s. ISBN 978-1-4331-1252-2.

LÜ Shuxiang (吕叔湘) et al.: *Xiandai hanyu babai ci* (现代汉语八百词). Rozšířené vydání. Beijing: Shangwu yinshuguan 1999. 760 s. ISBN 7-100-02197-9.

PETR, Jan, Miroslav Komárek, Jan Kořenský, Jarmila Veselková a kol.: *Mluvnice češtiny. 2, Tvarosloví*. 1. vydání. Praha: Academia 1986. 536 s.

SAPIR, Edward: *Language: An Introduction to the Study of Speech*. New York: Harcourt, Brace 1921, 258 s.

ŠVARNÝ, Oldřich: *Učební slovník jazyka čínského I-IV*. 2. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci 1998-2000. 1731 s. ISBN 80-244-0527-X (díl I). ISBN 80-7067-987-5 (díl II). ISBN 80-244-0071-5 (díl III). ISBN 80-244-0213-0 (díl IV).

ŠVARNÝ, Oldřich, Čang Ťing-jü Rotterová, Jarmila Kalousková a Josef Bartůšek: *Úvod do hovorové čínštiny I*. 1. vydání. Praha: Státní pedagogické nakladatelství 1967. 458 s.

ŠVARNÝ, Oldřich a David Uher: *Hovorová čínština: Úvod do studia hovorové čínštiny*. 2. přepracované vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci 2001. 233 s. ISBN 80-244-0298-X.

ŠVARNÝ, Oldřich a David Uher: *Prozodická gramatika čínštiny*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci 2014. 164 s. ISBN 978-80-244-4205-1.

ŠVARNÝ, Oldřich a kolektiv: *Hovorová čínština v příkladech III*. 1. vydání. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého 1998. 251 s. ISBN 80-7067-819-4.

TĚŠITELOVÁ, Marie: *Kvantitativní lingvistika*. 1. vydání. Praha: SPN, Univerzita Karlova, 1987. 187 s.

VOCHALA, Jaromír a Žu-čen Vochalová: *Základní kurs současné čínštiny I-III*. 2. vydání. Praha: SPN, Univerzita Karlova, 1988. 573 s.

YIP Po-Ching a Don Rimmington: *Chinese: A Comprehensive Grammar*. London: Routledge 2004. 418 s. ISBN 0-415-150-32-9.

ZHAO Yuanren (赵元任): *Hanyu kouyu yufa (汉语口语语法)*. Přel. Lü Shuxiang (吕叔湘), Beijing: Shangwu yinshuguan 1979. 380 s.

ZHU Dexi (朱德熙): *Zhu Dexi wenji I (朱德熙文集, 第一卷)*. Beijing: Shangwu yinshuguan 1979. 392 s. ISBN 7-100-02476-5.

Použité slovníky:

LOTKO, Edvard: *Slovník lingvistických termínů pro filology*. 3. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci 2003. 128 s. ISBN 80-244-0720-5.

OŠANIN, Il'ja Michailovič a kol.: *Bolšoj kitajsko-ruskij slovar' I-IV*. Moskva: Nauka 1984. 3818 s.

VOCHALA, Jaromír: *Čínsko-český česko-čínský slovník*. 1. vydání. Voznice: Leda, 2007. 1356 s. ISBN 80-7335-011-4.

ZIMEK, Rudolf a Čestmír Nováček: *Rusko-český a česko-ruský slovník lingvistických termínů*. 1. vydání. Praha: Státní pedagogické nakladatelství 1981, 63 s.